

กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม

COMMUNITY ENTERPRISES NETWORKING PROCESS OF RAIKHING
SUB-DISTRICT, SAMPHRAN DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE

นางสาวณัชชา ณ์ฐ์โชติภคิน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม

นางสาวณัชชา ณัฐโชติภคิน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Community Enterprises Networking Process of Raikhing
Sub-District, Samphran District, Nakhonpathom Province

Miss. Natcha Natthachotphakhin

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Public Administration

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ เรื่อง “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.อังฉรา หล่อประกุล)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสาวณัชชา ญัฐโชติภคิน)

ชื่อสารนิพนธ์	: กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
ผู้วิจัย	: นางสาวณัชชา ญัฐโชติภคิน
ปริญญา	: รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์	: ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์, พธ.บ. (พระพุทธศาสนา), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ), ศศ.ม. (การจัดการการพัฒนาสังคม), รบ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๒. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความร่วมมือของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน ๑๘๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๖๗ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๒ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๕$) โดยมีแหล่งวัตถุดิบที่ได้มาจากในท้องถิ่น มีการจัดประชุมร่วมกันทุกเดือนภายในกลุ่มของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X} = ๓.๗๗$) ด้านการปฏิบัติการ ($\bar{X} = ๓.๗๒$) ด้านการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = ๓.๗๐$) ด้านการประเมินผล ($\bar{X} = ๓.๗๓$) และ กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง พบว่า ด้านการก่อรูปเครือข่าย ($\bar{X} = ๓.๕๓$) และด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย ($\bar{X} = ๓.๕๑$) อยู่ในระดับมาก ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย ($\bar{X} = ๓.๓๘$) ด้านการบำรุงรักษาเครือข่าย ($\bar{X} = ๓.๔๕$) อยู่ในระดับปานกลาง

๒. การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($R=.๘๖๕^{**}$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูง คือ ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย ($r=.๗๘๙^{**}$) ด้านการก่อรูปเครือข่าย ($r=.๗๓๔^{**}$) ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย ($r=.๖๗๑^{**}$) และด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย ($r=.๕๕๐^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา อุปสรรค กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม คือ การสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเริ่มต้นจากการอนุรักษ์พื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่น รักษาภูมิปัญญาให้อยู่ได้นาน แต่ในปัจจุบันถูกมองเป็นการดำเนินการแบบธุรกิจ ทำให้ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มเกิดการขัดแย้งกัน อีกทั้งยังขาดการผลักดันในการสร้างคนรุ่นใหม่ สมาชิกยังขาดองค์ความรู้ในการดำเนินการ ไม่มีแหล่งเงินทุนเพื่อมาสนับสนุน สถานที่ดำเนินงานเป็นพื้นที่เอกชนทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการ และยังมี การเปลี่ยนผังเมืองจากที่ดินประเภทการเกษตรเป็นที่ดินประเภทพาณิชยกรรมทำให้เกิดมลพิษ สภาพภูมิอากาศปัจจุบันแปรปรวนส่งผลให้การติดผลผลิตน้อยลง ตลอดจนขาดการยกระดับผลิตภัณฑ์เดิมของชุมชน เพื่อพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ทำให้ความสนใจในผลิตภัณฑ์ชุมชนลดลง และข้อเสนอแนะการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม คือ สำนักงานเกษตรอำเภอสามพรานเป็นหน่วยงานสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณตามความต้องการ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ทางด้านผลประโยชน์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนสิ่งที่จะมาส่งเสริมการผลิตสินค้า ทางงบประมาณจากกลุ่มเครือข่ายภาครัฐ หาแหล่งเงินทุน หรือหาพันธมิตรใหม่ๆ มาปลูก ส่งเสริมให้ศึกษาดูงาน อบรมความรู้เกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจ และช่วยดึงอุตสาหกรรมเข้ามาเพื่อรองรับสินค้าเกษตร ผลักดันให้เกิด MOU กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ร่วมกันทำการวิจัย ระดมความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการต่อยอดผลิตภัณฑ์ ประชาชนร่วมมือกันโดยการที่ภาครัฐเป็นคนให้ข้อมูลสนับสนุน พัฒนาการผลิตให้ทันกับภายนอก ให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ เกิดความรักในท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมให้เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าของชุมชน

Research Paper Title : Community Enterprises Networking Process of Raikhing
Sub- district, Samphran District, Nakhonpathom Province

Researcher : Miss.Natcha Natthachotphakhin

Degree : Master of Public Administration

Research Paper Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Anuwat Krasang, B.A. (Buddhist Studies),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Public Administration)

: Asst. Prof. Dr. Kiattisak Suklueang, B.A. (Public
Administration), M.A. (Social Development Management),
D.P.A. (Public Administration)

Date of Graduation : March 14, 2019

Abstract

Objectives of this research were 1. To study the general condition of the enterprises networking process of Raikhing sub-district, Samphran district, Nakhonpathom province. 2. To study the relationship between the participation of members and the community enterprises networking process of Raikhing sub-district, Samphran district, Nakhonpathom province and 3. To study the problems obstacles and suggestions for community enterprises networking process of Raikhing sub-district, Samphran district, Nakhonpathom province.

Methodology was the mixed method: research the quantitative research using survey method, collected from 180 samples who were the community members of Raikhing sub-district, Samphran District, Nakhonpathom Province with questionnaires with the confidence value is 0.967 and analyzed data with Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, and Pearson's Correlation Coefficients. The qualitative research collected data from 12 key informants by in-depth-interview Data were analyzed by descriptive content analysis.

Findings of this research were as follows:

1. The general conditions of the enterprises networking process of Raikhing sub-district, Samphran district, Nakhonpathom province, by overall, were at high level. ($\bar{X}$ = 3.65). Each aspect was also at high level as; 1). Member's participation in decision making aspects was at high level ($\bar{X}$ = 3.77), the operation aspects was at = 3.72, receiving benefits aspect was at = 3.70, the evaluation aspect was at = 3.73, all aspects were at high level. 2. Community enterprises networking process of Raikhing sub-district; networking management system aspect was at =

3.51, networking formation aspect was at = 3.53, networking utilization aspect was at = 3.51, maintaining networking aspect was at = 3.45) the middle level.

2. Members' participation had relationship with the community enterprises networking process of Raikhing sub-district, Samphran district, Nakhonpathom Province, by overall, was at high level ($R=.865$) And each aspect: member's participation, networking formation, networking management system, networking utilization and maintaining networking aspect had a positive relationship with community enterprises networking process of Raikhing sub-district, accepting the hypothesis.

3. The problems obstacles and suggestions for community enterprises networking process of Raikhing sub-district, Samphran district, Nakhonpathom province were as follows: creation of a community enterprise group originally started from preserving the local culture and local wisdom to be remained for a long time. But at present, the community enterprises were operated on the commercial basis, creating conflicts, lacking driving mechanism for young generations to continue the enterprises. Members do not have knowledge and budget to support the enterprises. Locations of the enterprises belong to private parties causing many problems for operation. Besides, city planning has change the former agricultural areas into commercial areas creating pollution that had effects on the production of local goods without upgrading and decreased.

The approaches to re-inventing community enterprises networking process of Raikhing Sub-district, Samphran District, Nakhonpathom Province, The Office of Raikhing Agriculture supported the enterprises with equipment and budget as needed, publicizes the benefits of the community enterprises, promoted the products, seeked for the budgets from other agencies concerned, supported new seeds, promoted educational tour, training and seminar, pulled in new industry to support the local products, negotiated memorandum of understanding, MOU with both government and private organizations, initiated research and development for product extension, people cooperate with the government support to upgrade new products. Encourage students to come to learn the way of life so that they will love the locality that is the local products distribution areas.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ เรื่อง กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม สำเร็จได้รับความอนุเคราะห์ ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามไว้เพื่อแสดงความขอบคุณไว้ ดังนี้

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ที่บริหารการจัดการและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียน การสอน และการพัฒนาความรู้ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์, ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง กรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาข้อชี้แนะ ข้อแนะนำ และข้อคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำสารนิพนธ์ทุกขั้นตอน ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้ทำวิจัยในการทำสารนิพนธ์เล่มนี้ตลอดมา จนกระทั่งสารนิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์, ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา, ดร.ประเสริฐ ธิ ลาว, ผศ.ประสิทธิ์ ทองอ่อน, ดร.พัชรราวลัย ศุภภะ ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์ ตรวจสอบ แนะนำ ปรับปรุงแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบป้องกันสารนิพนธ์ทั้ง ๕ ท่าน คือ ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา ประธานกรรมการ ผศ.ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์ กรรมการ ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ กรรมการและ เลขานุการ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ นางสมลักษณ์ พิภพ้อม รักษาการแทนเกษตรอำเภอสามพราน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาการวิจัย ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทุกคน และขอขอบคุณสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิงทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยตอบแบบสอบถาม

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากสารนิพนธ์นี้ ขอยกคุณความดีนี้บูชาพระคุณขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดถึง บิดา มารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน ที่ได้ อบรม สั่งสอน แนะนำ เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้จนถึงปัจจุบันนี้

นางสาวณัชชา ญัฐโชติภคิน

มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า	
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)	
กิตติกรรมประกาศ	(๕)	
สารบัญ	(๖)	
สารบัญตาราง	(๑๐)	
สารบัญภาพ	(๑๑)	
บทที่ ๑	บทนำ	
๑.๑	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒	คำถามการวิจัย	๓
๑.๓	วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔	ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕	สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖	นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗	ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑	แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่าย	๘
๒.๒	แนวคิด ที่เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	๒๘
๒.๓	แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๔๓
๒.๔	ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย	๕๓
๒.๕	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๖
๒.๖	กรอบแนวคิดการวิจัย	๖๔
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑	รูปแบบการวิจัย	๖๕
๓.๒	ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๖๖
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๘
๓.๔	การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๑
๓.๕	การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๒

สารบัญ (ต่อ)

	เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
	๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๔
	๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๗๖
	๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๗๘
	๔.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๘๓
	๔.๕ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๘๘
	๔.๖ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๙๐
	๔.๗ ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๙๒
	๔.๘ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๐๖
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๘
	๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๑๔
	๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๗
	บรรณานุกรม	๑๑๙
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๒๘
	ภาคผนวก ข ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๑๓๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out)	๑๔๐
ภาคผนวก ง ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)	๑๔๒
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๔๕
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	๑๔๗
ภาคผนวก ช แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๖๐
ภาคผนวก ซ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๖๘
ภาคผนวก ฌ ภาพถ่ายในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๗๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๗

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	จำนวนสมาชิกจำแนกตามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๖๗
๔.๑	แสดงจำนวน และคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๕
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๗๖
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม	๗๘
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการตัดสินใจ	๗๙
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการปฏิบัติการ	๘๐
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการรับผลประโยชน์	๘๑
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการประเมินผล	๘๒
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม	๘๓
๔.๙	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการก่อรูปเครือข่าย	๘๔
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย	๘๕
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย	๘๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการบำรุงรักษาเครือข่าย	๘๗
๔.๑๓	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๘๘
๔.๑๔	ผลสรุปความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๘๙
๔.๑๕	ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๙๐
๔.๑๖	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๙๑

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กระบวนการทำงานของเครือข่าย	๑๙
๒.๒	รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff	๕๐
๒.๓	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๔
๔.๑	สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๐๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกในระยะ ๕ ปีข้างหน้ายังมีแนวโน้มขยายตัวช้าและมีความเสี่ยงจากความผันผวนในระบบเศรษฐกิจและการเงินโลกในเกณฑ์สูง ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงสำคัญ ได้แก่ ความไม่แน่นอนของการปรับเปลี่ยนทิศทางการดำเนินนโยบายการเงินของมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ อาทิ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาคการเงิน และการประกอบธุรกิจของไทย นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการค้า ก่อให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถแข่งขันได้^๑ ในปี พ.ศ.๒๕๔๘ รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจเกิดการพึ่งตนเอง เพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดอย่างสมดุล เป็นทางเลือกที่สำคัญในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะชนบท ที่ผสมผสานการผลิตในภาคเกษตรกรรม ภาควาณิชยกรรม ภาควิศวกรรมและภาคบริการด้วยการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ได้หล่อหลอมให้ทุกคนซึมซับถึงการพึ่งพาตนเองและนำองค์ความรู้ไปใช้ในการผลิตถ่ายทอดให้กับสังคม ตลอดจนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ก่อให้เกิดความสมดุลในชีวิต ชุมชนสามารถจัดการความรู้ภายในชุมชนรวมไปถึงการเรียนรู้ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพราะการเรียนรู้ทำให้ชุมชนได้รู้ศักยภาพของตนเอง ได้ค้นพบทุนที่มีอยู่ในชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ และเจตคติที่ดีต่อชีวิตและสังคม^๒

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) จึงมีแนวทางสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่าน

---

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 [๒ เมษายน ๒๕๖๑].

^๒ นรินทร์ สังข์รักษา, “ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี”, รายงานวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๑), หน้า ๔.

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและวิสาหกิจชุมชน และความร่วมมือนระหว่างวิสาหกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่ เพื่อการสร้างสรรค์ความรู้ รูปแบบการจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของวิสาหกิจในระยะยาว รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานราก พร้อมทั้งประสานงานกับจังหวัดและท้องถิ่นเพื่อขยายผลจากชุมชนต้นแบบให้มีการนำไปใช้ในชุมชนอื่นๆ อย่างกว้างขวางเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างการเติบโตจากภายใน สร้างมาตรการจูงใจให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุนพัฒนาด้านสังคมในรูปแบบใหม่ๆ ที่เป็นนวัตกรรมสังคม อาทิ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อชุมชน การออกพันธบัตรเพื่อการพัฒนาสังคมตลาดหลักทรัพย์เพื่อสังคม วิสาหกิจเพื่อสังคม สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ผ่านกลไกเครือข่ายสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีนักถ่ายทอดเทคโนโลยีมืออาชีพเข้ามาช่วยดำเนินการส่งเสริมให้ภาคประชาชนและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา โดยเน้นการเสริมสร้างขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชนให้สามารถใช้ประโยชน์จากการพัฒนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนารวมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสังคมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและรองรับการเติบโตของพื้นที่^๓ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการประสานความร่วมมือที่เริ่มต้นจากการทำงานในพื้นที่เล็กๆ และขยายกระบวนการเป็นเครือข่ายที่กว้างออกไป

ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีการส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนอันเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนได้ปรับเปลี่ยนวิธีการพึ่งพิงปัจจัยต่างๆ จากภายนอกชุมชนเป็นการพึ่งตนเองภายในชุมชน โดยอาศัยทุนของตนเองและทุนของชุมชน ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่ขิง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแต่น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ขิง วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ขิง และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี^๔ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง ได้รับรางวัลชนะเลิศวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดในปี พ.ศ.๒๕๕๙ โดยเกิดจากการรวมตัวของผู้นำท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบลไร่ขิง เนื่องจากปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชเคมี มีราคาแพงมาก เกษตรกรบางรายยากจนไม่มีเงินพอที่จะซื้อ และสิ่งสำคัญคือใช้แล้วทำให้ดินเสีย สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ แม่น้ำลำคลองเสียไปด้วย จึงระดมความคิดรวมกับเกษตรกรประจำตำบล จัดอบรมสาธิตการทำปุ๋ยหมักชีวภาพขึ้นเพื่อทดลองใช้ในสวนของเกษตรกร ปรากฏว่าได้ผลดีจึงคิดริเริ่มระดมทุนจากสมาชิกและของบประมาณจากเทศบาลเมืองไร่ขิง งบประมาณการพัฒนาจังหวัดกรมส่งเสริมการเกษตร และขอสถานที่จากวัดไร่ขิง ในการดำเนินการจัดตั้งโรงเรือนปุ๋ยขึ้นและแบ่งหน้าที่การผลิตพร้อมจำหน่ายปุ๋ยให้สมาชิกในราคาถูกลง และได้จัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยขึ้นและแบ่งหน้าที่การผลิตพร้อมจำหน่ายปุ๋ยให้

^๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒, หน้า ๘๑.

^๔ ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, รายชื่อวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:[http://smce.doae.go.th/ProductCategory/Smce Category.php](http://smce.doae.go.th/ProductCategory/Smce%20Category.php) [๒ เมษายน ๒๕๖๑].

สมาชิกในราคาถูก และได้จัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ชิงขึ้นเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๒ โดยมีเกษตรกรประจำตำบลไร่ชิง เป็นที่ปรึกษา โดยแรกเริ่มมีสมาชิก ๔๒ คน สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรกรรม รับจ้างและค้าขายโดยมีการคัดเลือกคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่บริหารกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีการดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพมีการวางระเบียบข้อบังคับระหว่างสมาชิก เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและยุติธรรมต่อสมาชิก และต่อมาได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๓ สถานที่ตั้ง เลขที่ ๕๘ หมู่ ๓ ตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โทรศัพท์ ๐๘๗-๐๒๐-๙๘๒๘ โดยมีการระดมเงินทุนจากสมาชิก เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนเพื่อดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่ม และเปิดรับสมาชิกเพิ่ม กำหนดหุ้นละ ๑๐๐ บาท คนละไม่เกิน ๑๐๐ หุ้น หลังจากจัดตั้งกลุ่มแล้ว คณะกรรมการได้ดำเนินการขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน กับสำนักงานเกษตรอำเภอสามพราน โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ชิง” โดยยื่นจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน และได้รับการอนุมัติเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มจำนวน ๑๑๘ ราย^๕ จะเห็นได้ว่าจากการประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมนั้น จะต้องอาศัยเครือข่ายจากส่วนงานต่างๆ และการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่ใช่มหาชิก อีกทั้งยังต้องมีการใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการพัฒนานำไปสู่ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อจะได้ทราบถึงแนวทางการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เกิดจุดร่วมของผลประโยชน์ มีการสร้างองค์ความรู้ เกิดแลกเปลี่ยนสารสนเทศและระดมทรัพยากร ทำให้มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เกิดความสัมพันธ์ภาพที่ีระหว่างสมาชิกอันจะเป็นประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชนไทยต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม หรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ควรเป็นอย่างไร

^๕ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ชิง, ประวัติความเป็นมา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://noonui2552.wixsite.com/enterprise> [๑๘ เมษายน ๒๕๖๑].

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากกรอบแนวคิดกระบวนการสร้างเครือข่ายของรัชชรา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา^๖ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การก่อรูปเครือข่าย ๒) การจัดระบบบริหารเครือข่าย ๓) การใช้ประโยชน์เครือข่าย ๔) การดำรงรักษาเครือข่าย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายของ โคเฮนจอห์น และนอร์แมน (Cohen, John & Norman T.Uphoff)^๗ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) การตัดสินใจ ๒) การปฏิบัติการ ๓) การรับผลประโยชน์ ๔) การประเมินผล

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variables)

๑. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ

๒. การมีส่วนร่วมของสมาชิก ได้แก่ ๑) การตัดสินใจ ๒) การปฏิบัติการ ๓) การรับผลประโยชน์ ๔) การประเมินผล

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ กรอบแนวคิดกระบวนการสร้างเครือข่ายของรัชชรา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การก่อรูปเครือข่าย ๒) การจัดระบบบริหารเครือข่าย ๓) การใช้ประโยชน์เครือข่าย ๔) การดำรงรักษาเครือข่าย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๓.๑ ประชากร (Population) ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีจำนวน ๓๒๔ คน^๘

^๖ รัชชรา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, “การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายสมัชชาสุขภาพจังหวัดลพบุรี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๘), หน้า ๕๒-๕๙.

^๗ J.M. Cohen and N.T. Uphoff, “Participation’s Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity”, Worle Development, 8 (3), (1980), p. 223.

^๘ เกษตรอำเภอสามพราณ, รายงานคำขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน, (อัดสำเนา).

๑.๔.๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๒ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัย “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่ ๑ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑ ถึง วันที่ ๒๘ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๔ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมีสมมติฐานย่อยดังนี้

๑.๕.๑ การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการก่อรูปเครือข่าย

๑.๕.๒ การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย

๑.๕.๓ การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย

๑.๕.๔ การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย

๑.๖. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

กระบวนการ หมายถึง กิจกรรมที่เชื่อมโยงกันเพื่อจุดมุ่งหมายในการส่งมอบผลผลิตหรือบริการให้แก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภายในและภายนอกส่วนราชการ อันประกอบไปด้วย คน เครื่องจักร เครื่องมือ เทคนิค และวัสดุมาทำงานร่วมกันตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การประสานความร่วมมือของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรโดยผ่านการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

๑ ขั้นตอนการก่อรูปเครือข่าย หมายถึง การก่อตัวของเครือข่ายที่อาจเกิดได้สองแนวทางใหญ่ๆ แนวทางแรกคือเครือข่ายที่เกิดจากรัฐเข้าไปริเริ่ม (State Initiative) และเครือข่ายที่ประชาชนเป็นแกนนำจัดตั้ง (Citizen Initiative) ซึ่งแนวทางการก่อรูปเครือข่ายที่ดี ควรดำเนินการทั้งสองแนวทางควบคู่กันไป โดยสนับสนุนให้กลุ่มองค์กรประชาชนมีอิสระในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และร่วมสร้างสรรค์สังคมในการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย ได้แก่ การสร้างความตระหนักในปัญหา

และสำนึกในการรวมตัว การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ การแสวงหาแกนนำเครือข่ายที่ดี และการสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย

๒ การจัดระบบบริหารเครือข่าย หมายถึง การจัดระบบเครือข่ายที่จะช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่นด้วยการจัดผังกลุ่ม จัดบทบาทหน้าที่ จัดระบบการติดต่อสื่อสาร จัดระบบการเรียนรู้ร่วม และจัดระบบสารสนเทศ

๓ การใช้ประโยชน์เครือข่าย หมายถึง การใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีในการประสานงานในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ อีกทั้งยังแลกเปลี่ยนและระดมทรัพยากรเพื่อมาใช้ในการพัฒนาความรู้ใหม่ๆ

๔ การธำรงรักษาเครือข่าย หมายถึง การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกพร้อมสร้างแรงจูงใจในการดำเนินกิจกรรม สนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอและช่วยเหลือในการแก้ปัญหาต่างๆ

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็คนิตบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็คนิตบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

การมีส่วนร่วมของสมาชิก หมายถึง การที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง เข้ามามีบทบาท ดังนี้

๑ การตัดสินใจ หมายถึง การที่องค์กรและประชาชนในตำบลไร่ชิงร่วมกันวางแผนกำหนดความต้องการ และจัดลำดับความสำคัญของแผนต่อจากนั้นเลือกนโยบาย และประชากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการตามแผนและการตัดสินใจปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ตลอดถึงการติดตามประเมินผล

๒ การปฏิบัติการ หมายถึง การที่องค์กรและประชาชนในตำบลไร่ชิงเข้าร่วมดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนไร่ชิง การดำเนินงานการตามแผนหรือนโยบาย และการให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะแก่ประชาชนในชุมชน

๓ การรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่องค์กรและประชาชนในตำบลไร่ชิงได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการวิสาหกิจชุมชน ไม่ว่าจะเป็ความรู้สึภกาคภูมิใจในตนเอง การมีความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนที่ดีขึ้น รวมทั้งการที่ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุกด้าน

๔ การประเมินผล หมายถึง การที่องค์กรและประชาชนในตำบลไร่ชิงร่วมกันตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของชุมชนที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นเพื่อวิเคราะห์ปัญหาหรืออุปสรรคในการที่จะนำไปพัฒนากองทุนวิสาหกิจชุมชนสืบไป

สภาพทั่วไป หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวที่เอื้ออำนวยให้เกิดการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งสภาพแวดล้อม สังคมหรือวัฒนธรรม

๑.๗.ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑.๗.๒ ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑.๗.๓ ทำให้ทราบกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑.๗.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับนำไปปรับใช้กับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม และเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยจะนำเสนอการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาประกอบการทำวิจัย ดังมีประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วย

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่าย
- ๒.๒ แนวคิด ที่เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
- ๒.๓ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๔ ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - ๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย
  - ๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน
  - ๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่าย

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากแนวคิดของนักวิชาการ โดยนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับความหมาย ปัจจัย การบริหารจัดการ ลักษณะ แนวคิดและทฤษฎี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายการสร้างเครือข่าย

เครือข่ายในสังคมมนุษย์เกิดขึ้นมานานแล้ว มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายในทุกสังคมทั้งสังคมตะวันตก สังคมตะวันออก และสังคมไทย เพราะทุกสังคมสมาชิกมีการรวมกันในลักษณะเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม เพียงแต่ยังไม่ได้กำหนดคำว่าเครือข่ายขึ้นมาใช้เท่านั้น สังคมไทยก็มีวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนไทยเป็นแบบที่ผู้คนตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันพึ่งพาอาศัยกัน มีความสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงคนในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^๑ สมัยครีเอทีฟแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปหรือจัด ระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระเครือข่าย สามารถแก้ปัญหาได้ ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งบทเรียน และประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานหรือองค์กร

^๑ สนธยา พลศรี, เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๙๑-๑๙๓.

ของตนและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน^๒ เครือข่ายเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบที่เชื่อมโยงสิ่งต่างๆเข้าด้วยกัน โดยไม่ละทิ้งสาเหตุ ผลลัพธ์ และบริบทที่เกี่ยวข้อง เป็นการมองสรรพสิ่งอย่างเป็นองค์รวม และเป็นระบบเปิดที่สามารถจะเชื่อมโยงกับสิ่งอื่นๆ อย่างต่อเนื่องและสุดท้ายคือ ความเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ระหว่งกันหรือการมีปฏิภริยาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง^๓

เครือข่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของการปฏิบัติการในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มกับกลุ่ม ชุมชนกับชุมชน โดยมีหลักยึดตามขอบเขตพื้นที่ ประเด็นเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว กระบวนการดังกล่าวเกิดจากท้องถิ่น เหมาะสมกับท้องถิ่นที่จะช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การปฏิบัติ แบบอย่างของผู้รู้ การอบรมสั่งสอนในบริบททางสังคม คมนาคม แบบการติดต่อที่สะดวกยิ่งขึ้นทำให้การไปมาหาสู่ดูงาน การร่วมกันทำ ชำมเขตแดนของชุมชน อำเภอ จังหวัดและภาคเป็นไปได้ง่าย^๔ มีการรวมตัวของกลุ่มที่มีการประสานงานหรือทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีระยะเวลาานานพอควร มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน และหากบรรลุวัตถุประสงค์หนึ่งแล้ว อาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ใหม่ได้^๕ ซึ่งการผสมผสานการรวมตัวในลักษณะหลวมๆ โดยแต่ละองค์กรที่มาวมตัวกันเป็นเครือข่ายต่างมีอิสระ แต่จะต้องมีบุคคลที่เป็นคนรับผิดชอบในการติดต่อประสานงานที่ชัดเจน มีกลไกการทำงานประสานกิจกรรมร่วมกันของหลายองค์กร ซึ่งจะเป็น พลังงานเคลื่อนไหวในการผลักดันแต่ละเรื่องถ้าเครือข่ายเข้มแข็งเครือข่ายจะเป็นกลไกการตรวจสอบในเรื่องต่างๆ กับสิ่งที่เป็นตัวเร่งให้เกิดความตื่นตัวในกิจกรรมที่ต้องมีการผลักดันร่วมกัน^๖

สรุปได้ว่า เครือข่าย หมายถึง การรวมตัวของคน กลุ่ม หรือองค์กรที่มีการประสานงานหรือทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่ครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการจัดระเบียบโครงสร้าง มีความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบที่เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยไม่ละทิ้งบริบทที่เกี่ยวข้อง มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเกิดจากท้องถิ่นที่เหมาะสมกับท้องถิ่นที่จะช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญเป็นไปได้ง่าย

๒.๑.๒ การจัดการเครือข่าย

การจัดการเครือข่าย (network management) เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพาเครือข่ายบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จได้ ซึ่งการจัดการเครือข่ายจะต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ (๑) สภาพของเครือข่ายตามวงจรชีวิตเครือข่าย ได้แก่ ระยะก่อตัว ระยะขยายตัว

^๒ ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์ และวไลทัศน์ วรกุล, แนวคิด แนวทาง และกรณีตัวอย่างการดำเนินงานศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เอ ที เอ็นโปรดักชั่น, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑๒.

^๓ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: พิษณุไทย ออฟเซต, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

^๔ เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มขัน ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙๗ - ๑๙๘.

^๕ นันทิยา หุตานวัตร, การพัฒนาองค์กรชุมชน, (อุบลราชธานี: คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๔๖), หน้า ๗๓.

^๖ ประพันธ์ ช่างภูศรี, การทำงานกับองค์กรเครือข่าย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.cdd.moi.go.th/sep131.htm>[๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

ระยะรุ่งเรือง ระยะถดถอย และระยะฟื้นตัว เพื่อให้สามารถดำเนินการ ปรับปรุง และพัฒนาได้อย่าง สอดคล้องและเหมาะสมกับพัฒนาการของเครือข่าย และ (๒) เงื่อนไขของบริบทแวดล้อมของ หน่วยงานหรือบุคลากรที่บริหารเครือข่ายที่เป็นข้อจำกัด อาทิ งบประมาณ เงื่อนไขของกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ตลอดจนค่านิยมและวัฒนธรรม เป็นต้น ทั้งนี้การจัดการเครือข่ายมีแนวทางการ ดำเนินการที่คล้ายคลึงกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ได้แก่ การสรรหา พัฒนา รักษาไว้ และใช้ประโยชน์ โดยแนวทางการจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย ๔ แนวทางตามวงจรชีวิตของ เครือข่าย ได้แก่ การก่อรูปเครือข่าย การจัดระบบบริหารเครือข่าย การใช้ประโยชน์เครือข่าย และ การ อารังรักษาเครือข่าย ดังนี้

๑. การก่อรูปเครือข่าย (network forming) อาจเกิดได้จาก ๒ แนวทางใหญ่ๆ คือ โดยรัฐ (state initiative) และโดยประชาชน (citizen initiative) กล่าวคือ การจัดตั้งเครือข่ายโดยรัฐ เกิดจากหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ริเริ่มกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักในปัญหา สร้างความตื่นตัวให้ ประชาชนเกิดความสนใจรวมตัวกัน และผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของประชาชน ส่วนการจัดตั้งเครือข่ายโดยประชาชน เกิดจากกลุ่มประชาชนเองที่มีความตระหนักและตื่นตัวใน ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง จึงรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหา นั้น โดยอาจมีองค์การหรือหน่วยงาน อื่นเข้ามามีส่วนช่วยสนับสนุน เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กร วิชาการ สื่อมวลชน เป็นต้น ทั้งนี้ แนวทางการก่อรูปเครือข่ายที่ดีควรดำเนินการทั้งสองแนวทางควบคู่กันไป โดยพิจารณาความสามารถ ในการรวมตัวของประชาชนเป็นหลัก ส่วนภาครัฐมีบทบาทในการส่งเสริม เอื้ออำนวย สนับสนุนให้ กลุ่มองค์กรประชาชนมีอิสระในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และร่วมสร้างสรรค์สังคมในการทำงาน ร่วมกันเป็นเครือข่าย ได้แก่ การสร้างความตระหนักในปัญหาและสำนึกในการรวมตัว การสร้างจุด ร่วมของผลประโยชน์ การแสวงหาแกนนำเครือข่ายที่ดี และการสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย ดังนี้

(๑) การสร้างความตระหนักในปัญหาและสำนึกในการรวมตัวด้วยการแก้ไข ปัญหาหรือดำเนินการใดๆ ก็ตามให้เกิดสัมฤทธิ์ผลจะต้องอาศัยฉันทานุมัติร่วมจากทุกภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจจากภาคีเครือข่ายต่างๆ การสร้างกระแสให้เกิดความตระหนักในปัญหาที่ ต้องได้รับการแก้ไขให้กับประชาชนทั่วไปจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อกระจายความร่วมมือที่ไม่จำกัดวงไว้แค่ หน่วยงานภาครัฐและสร้างความเข้าใจให้ประชาชนได้เข้าใจว่าการ ร่วมมือกันแก้ไขจนเกิดสัมฤทธิ์ผล ก่อเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในด้านต่างๆ แต่ถ้าหากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือจะส่งผลกระทบต่อ ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางตรงหรือทางอ้อมก็ตามอย่างแน่นอน ดังนั้น การสื่อสารและ ประชาสัมพันธ์จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างกระแสความตระหนักในปัญหาและสำนึกในการรวมตัว ของประชาชนได้ โดยจะต้องสร้างเป็น “กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์” ให้มีประสิทธิผลครอบคลุมถึง วัตถุประสงค์ นโยบาย กิจกรรม และแผนการดำเนินงานเพื่อสื่อสารให้สังคมรับรู้เกี่ยวกับปัญหา กระตุ้นให้ประชาชนเกิดสำนึกอยากเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายด้วยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของ การประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน และให้น้ำหนักกับแต่ละกลุ่มแตกต่างกันไปตามระดับความสำคัญ อาทิ

(๑.๑) การใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เสียงตามสาย เป็นต้น ธารงศ์อย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง

(๑.๒) การจัดรายการหรือการเสนอแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาสู่ สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง

(๑.๓) การจัดทำจดหมายข่าวกระจายข้อมูลข่าวสารความคืบหน้าของการดำเนินการในสื่อวารสารของหน่วยงาน/องค์การที่เกี่ยวข้อง

(๑.๔) การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง เช่น การเปิดเวทีระดมความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน การเปิดสายโทรศัพท์ ๒๔ ชั่วโมงเพื่อรับฟังความคิดเห็นหรือ ข้อมูลต่างๆ จากประชาชน การจัดเวทีสัญจรตามภูมิภาคต่างๆ เป็นต้น

(๑.๕) การสนับสนุนให้หน่วยงาน/องค์การทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ดำเนินการจัดสัมมนาหรือจัดประชุมพูดคุยถึงปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไขในแง่มุม หรือมิติต่างๆ เพื่อให้คนในหน่วยงาน/องค์การที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักและอยากมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

(๒) การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ หรือการหาประเด็นร่วม (issues) ที่เป็นศูนย์กลาง ทำให้ประชาชนและหน่วยงาน/องค์การต่างๆ อยากเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายด้วยการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ให้ประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วม ซึ่งต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาความต้องการเฉพาะเจาะจงว่าประชาชนแต่ละกลุ่มมีความสนใจปัญหาในด้านใด โดยอาจศึกษาความต้องการของชุมชนท้องถิ่น หรือหีบยกประเด็นความเดือดร้อนของชุมชน หรือประชาชนขึ้นมาเป็นจุดกระแส

(๓) การแสวงหาแกนนำเครือข่ายที่ดีซึ่งแกนนำ คือ ผู้เล่นหลัก (key actors) ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีอิทธิพลเพียงพอในการผลักดันการแก้ไขปัญหาใน ด้านต่างๆ เช่น ด้านนโยบาย ด้านการสร้างกระแส ด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น การแก้ปัญหาให้ประสบความสำเร็จไม่สามารถพึ่งพาเฉพาะกลุ่มคนในแวดวงเฉพาะเรื่องเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นในเชิงนโยบาย เชิงการปฏิบัติ เชิงการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรต่างๆ นอกจากนี้ บางกรณีในแต่ละกลุ่มผู้เล่นหลักอาจแสวงหา “ผู้นำหลัก” (key leaders) หมายถึง บุคคลผู้เป็นที่เคารพนับถือของคนในกลุ่ม และมีอิทธิพลในการโน้มน้าวทิศทางของกลุ่มวิชาชีพได้ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำและผลักดันคนที่อยู่ในแวดวงของตน ซึ่งมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (target group) อย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันจนเครือข่ายประสบความสำเร็จ

(๔) การสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย ซึ่งปริมาณและคุณภาพของสมาชิกเครือข่ายเป็นปัจจัยตัวกำหนดความยั่งยืนของเครือข่าย การสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่ายสามารถทำได้ทั้งลักษณะเป็นทางการ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน การจัดสัมมนา การเปิดเวทีระดมความคิดเห็นในวงกว้าง เป็นต้น และแบบไม่เป็นทางการด้วยการใช้ระบบความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว หรือการหาเครือข่ายแบบ “ดาวกระจาย” ด้วยการเสาะหาคนที่มีความคิดหรือประสบปัญหาแบบเดียวกันแล้วดึงเขาเข้ามาร่วมเครือข่าย ซึ่งเป็นวิธีการขยายตัวของเครือข่ายระดับชุมชนวิธีหนึ่งที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ประสบความสำเร็จอย่างสูง และทำให้สมาชิกเครือข่ายสามารถสร้างเครือข่ายต่อไปได้

๒ การจัดระบบบริหารเครือข่าย (network organization) เป็นเงื่อนไขสำคัญช่วยให้เครือข่ายดำเนินการต่อไปได้อย่างราบรื่น การจัดระบบบริหารเครือข่ายสามารถดำเนินการได้ด้วยการจัดระบบต่างๆ ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย บทบาทหน้าที่สมาชิก การติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ร่วมกัน และสารสนเทศ ดังนี้

(๑) การจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย (mapping) เพื่อทราบจำนวนและการกระจายในแต่ละภูมิภาคของเครือข่ายที่มีเป้าหมายการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน หากความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่และที่สำคัญเพื่อทราบเป้าหมายภาพรวมที่ ยังขาดเครือข่ายเข้าไปช่วยจัดการ เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะหาทางสร้างเครือข่ายสนับสนุนหรือ เชื่อมโยงกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกันเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งจะต้องยึดหลักความยินยอม/สมัครใจ ในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย คตินิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่ต่างกันด้วยจึงจะทำให้เครือข่ายมีความยั่งยืนได้

(๒) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (role and responsibility) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดระบบเครือข่าย โดยชี้ขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนตามศักยภาพและความสนใจของสมาชิกแต่ละคน และคำนึงถึงเวลาของสมาชิกที่จะปฏิบัติงานเครือข่ายด้วย

(๓) การจัดระบบติดต่อสื่อสาร (communication system) ซึ่งการสื่อสารเป็นกลไกที่เชื่อมสมาชิกของเครือข่ายเข้าหากัน อีกทั้งเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแพร่กระจายความคิด ซึ่งมีผลต่อการรักษาและขยายตัวของเครือข่าย กระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ประเด็นปัญหาของชุมชนกลายเป็นปัญหาสาธารณะ ซึ่งมีผลต่อการรวมตัวของเครือข่าย ช่วยเปิดช่องทางการเจรจาและประสานงานเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาคี ตลอดจนสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน นอกจากนี้จะทำให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่นแล้วยังช่วยลดความซ้ำซ้อนในการทำงานได้ ด้วยการจัดสรรพื้นที่สาธารณะทั้งที่เป็นพื้นที่เชิงกายภาพ เช่น เวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การจัดการประชุมร่วมกัน เป็นต้น หรือพื้นที่ทางสังคม เช่น รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้อาจใช้สื่อพื้นบ้านและวัฒนธรรม โดยการสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่เชื่อมโยงกับปัญหาที่ พบและต้องการแก้ไขในการแสดงด้วย เช่น หนังสือนิทาน ละคร หนังสือนิทาน เป็นต้น

(๔) การจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกัน (learning system) ด้วยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ระหว่างกัน (learning culture) เป็นการสร้างองค์ความรู้เฉพาะของกลุ่มที่อยู่ในบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกันทั้งในเชิงของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม ความเชื่อ สถานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ซึ่งมีการสร้างองค์ความรู้หลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การสัมมนา และการปฏิบัติร่วมกัน (interactive action learning) เพื่อพัฒนาระดับความรู้ ความสามารถของสมาชิกของเครือข่ายให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์จริง ทั้งนี้ สมาชิกต้องเปิดใจกว้าง ยินดีรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ให้ความสนใจและเคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนประนีประนอมกับความคิดเห็นที่แตกต่างด้วย

(๕) การจัดระบบสารสนเทศ (information System) เป็นการรวบรวมข้อมูลทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย รูปแบบ วิธีการ ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหา ซึ่งระบบสารสนเทศจะเป็นระบบที่เข้าใจง่าย (user friendly) ทุกคนสามารถใช้งานได้ง่าย (accessible) และมีการถ่ายทอดความรู้ไปอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เครือข่ายฐานข้อมูลระบบสารสนเทศที่ดีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างกัน อันเป็นการช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และต่อยอดทางปัญญาระหว่างกลุ่ม ลดการสิ้นเปลืองทรัพยากร และเวลาจากการทำงานที่ซ้ำซ้อนและการลองผิดลองถูก

๓. การใช้ประโยชน์เครือข่าย (network utilizing) ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่เครือข่ายกำหนดขึ้นซึ่งเครือข่ายแต่ละกลุ่มสามารถดำเนินการบทบาทหลักๆ ได้ดังนี้

(๑) การใช้เครือข่ายเป็นเวทีกลางประสานงานร่วมกัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ ขอบข่าย แผนการทำงาน วิธีการทำงาน ตลอดจนแนวทาง การปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดการทำงานแยกส่วนและทำงานซ้ำซ้อนกัน นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบปัญหาและความต้องการทรัพยากรของเครือข่ายด้วย ทั้งนี้ การใช้เครือข่ายเป็นเวทีกลางประสานงานร่วมกันต้องอาศัยการจัดระบบการสื่อสารผ่านการจัดเวทีเพื่อเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกเครือข่าย เพื่อเปิดโอกาสให้มีการถกเถียงและกำหนดข้อตกลงระหว่างกัน ตลอดจนการสร้างวิสัยทัศน์หรือจุดหมายร่วมกันระหว่างสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายด้วย

(๒) การใช้เครือข่ายเป็นเวทีแลกเปลี่ยนสารสนเทศและความรู้ ยิ่งเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือบทเรียนใหม่ๆ ที่ค้นพบขึ้นมาจะช่วยให้เกิดการพัฒนาต่อ ยอดความคิด และความรู้ระหว่างสมาชิกในรูปแบบของการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกของเครือข่าย หรือการใช้จดหมายข่าว วารสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การจัดทำ home page เป็นต้น เรียกว่าเป็นอัตราการหมุนเวียนแลกเปลี่ยน velocity of exchange) สารสนเทศและความรู้ระหว่าง

(๓) การใช้เครือข่ายเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและระดมทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นบุคคลากร เงินทุน สถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์ แต่ทรัพยากรที่สำคัญและเป็นข้อจำกัด คือ เงินทุนสนับสนุนการดำเนินงาน การมีหน่วยงานกลางเข้ามาสนับสนุนเงินทุนเพิ่มจากส่วนที่เครือข่ายได้ระดมจากสมาชิกในกลุ่ม หรือประสานงานกับองค์กรระหว่างประเทศ หรือมูลนิธิในต่างประเทศที่มีจุดหมายเหมือนกันกับเครือข่ายนั้น หรืออาจจัดตั้ง “กองทุน” เป็นแหล่งเงินกู้หรืออีกทางเลือกหนึ่งของเครือข่ายในการระดมทุนมาดำเนินกิจกรรมต่างๆ

(๔) การใช้เครือข่ายเป็นเวทีร่วมสร้างสรรค์และพัฒนาความรู้ใหม่ๆ สมาชิกเครือข่ายแต่ละคนควรมีทักษะในการศึกษาวิจัย อันหมายถึงทักษะในการค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการที่เป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถคิดค้นและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้ปริมาณความรู้และข้อค้นพบยิ่งเพิ่มขึ้น และได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น คือ การสร้างตัวแบบ (model) ของการแก้ไขปัญหา เพื่อใช้เป็นต้นแบบ (prototype) ให้หน่วยงานหรือเครือข่ายอื่นนำไปประยุกต์ใช้ภายใต้เงื่อนไขหรือข้อจำกัดที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

(๕) การใช้เครือข่ายเป็นเวทีสร้างกระแสผลักดันประเด็นใหม่ๆ เครือข่ายที่กว้างขวางและเข้มแข็งสามารถสร้างกระแสเพื่อปลุกให้สังคมเกิดความตื่นตัว และขยายผลออกไปในวงกว้างขึ้นได้ ระดับอิทธิพลในการผลักดันประเด็นใหม่ๆ ของเครือข่ายจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ได้แก่ (๑) ความสามารถของเครือข่ายในการครอบคลุมกลุ่มคนหลักๆ ของสังคม (๒) ความต่อเนื่องของเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมยาวนานเพียงพอจนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคม และ (๓) ความเป็นเอกภาพของเครือข่ายในการร่วมมือผลักดันในประเด็นหนึ่งสู่สังคม

๔. การธำรงรักษาเครือข่าย (network maintaining) การรักษาและประคับประคองให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ เป็นองค์ประกอบสุดท้ายที่จำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความสำเร็จของเครือข่ายไว้ดังนี้

(๑) การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งกิจกรรมกลายเป็นแบบแผน (pattern) ของการกระทำของสมาชิกอันเป็นที่ยอมรับกัน โดยกำหนดเป็นโครงสร้างของกิจกรรมอย่างชัดเจน ทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และการจัดกิจกรรมที่มี ความน่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วม รูปแบบกิจกรรมที่เป็นทางการ เช่น การวางแผน งานร่วมกัน การพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันเป็นประจำทุกเดือน เป็นต้น และรูปแบบกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การจัดกีฬานันทนาการระหว่างสมาชิก การจัดงานประเพณีของท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น

(๒) การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย ควรมีการจัดกิจกรรมบางอย่างที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเป็นการเฉพาะและควรจัดอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ สมาชิกแต่ละคนควรแสดงความเป็นมิตรต่อกัน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นต้องรีบแก้ไข ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจใหม่โดยเร็ว นอกจากนี้ ควรมีมาตรการป้องกันปัญหา ก่อนเกิดความขัดแย้งไว้ด้วย เช่น การจัดโครงสร้างองค์การและอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน การกำหนดเป้าหมายการทำงานที่สมาชิกยอมรับร่วมกัน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ การกำหนดผู้นำที่เหมาะสม การกำหนดกติการ่วมกันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เป็นต้น

(๓) การกำหนดกลไกสร้างระบบจิตใจ ตามทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow ซึ่งปัจเจกบุคคลมีความต้องการแรงจูงใจที่แตกต่างกันไปแต่ละบุคคล เป็นแรงจูงใจทั้งที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าตอบแทน และไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ การให้เกียรติยศชื่อเสียง ดังนี้

(๓.๑) การให้ค่าตอบแทนเป็นแรงจูงใจ เป็นการแลกเปลี่ยนกับผลงานที่ได้รับ โดยผลงานต้องมีส่วนสนับสนุนและสอดคล้องกับจุดหมายของเครือข่ายด้วย ซึ่งจะต้องมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อสร้างพันธะผูกพันระหว่างผู้รับทุนและผู้ให้ทุน

(๓.๒) การให้เกียรติยศและชื่อเสียงเป็นแรงจูงใจ เป็นการสร้างสัญลักษณ์ ที่จะต้องมีหลายระดับเพื่อจูงใจสมาชิกให้ร่วมแรงร่วมใจลงมือเพื่อก้าวสู่ระดับที่สูงขึ้นไป เช่น การประกาศเกียรติคุณ เข็มเชิดชูเกียรติ โล่เกียรติยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น

(๔) การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างพอเพียง ควรให้การสนับสนุนการดำเนินการของเครือข่ายด้วยการจัดตั้งเป็น “กองทุน” เพื่อให้เครือข่ายเขียนโครงการเสนอขอเงินทุนสนับสนุน มีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนในการพิจารณาโครงการอย่างรอบคอบ โดยโครงการต้องไม่ซ้ำซ้อนกับโครงการที่เคยมีการดำเนินการมาก่อน มีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุม รายงานผลเป็นระยะ และหากไม่มีความคืบหน้าของโครงการให้ระงับทุน

(๕) การให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา ให้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการทำหน้าที่หลัก ๓ ประการ ดังนี้

(๕.๑) ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์ช่วยเหลือ” หน่วยงานเป็นพี่เลี้ยงให้การสนับสนุน ไม่แทรกแซงหรือครอบงำการดำเนินการของเครือข่าย

(๕.๒) ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์ความรู้” หน่วยงานสร้างองค์ความรู้จาก การศึกษา ค้นคว้า และวิจัยองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายเชิงประจักษ์ของผลสำเร็จและความล้มเหลวที่เกิดจากการปฏิบัติจริงในพื้นที่

(๕.๓) ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์ผู้สร้าง” หน่วยงานจัดฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ผู้นำเครือข่ายในหัวข้อที่จำเป็น เช่น การจัดการประชุม การบริหารการเงิน การจัดการบัญชี การติดตามประเมินผลกิจกรรม การสร้างแรงจูงใจ การระดมความร่วมมือ เป็นต้น

(๖) การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายต้องมีการคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่าย และเป็นที่ยอมรับนับถือ ตลอดจนสามารถเป็นศูนย์รวมใจของคนในเครือข่ายได้ จากนั้นจึงนำคนเหล่านี้มาฝึกฝนและฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ โดยจัดการอบรมตามความสอดคล้องกับภารกิจของแต่ละเครือข่าย^๗

สรุปได้ว่า การจัดการเครือข่ายจะต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ สภาพของเครือข่ายตามวงจรชีวิตเครือข่าย และเงื่อนไขของบริบทแวดล้อมของหน่วยงานหรือบุคลากรที่บริหารเครือข่ายที่เป็นข้อจำกัด โดยมีแนวทางการจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย ๔ แนวทางตามวงจรชีวิตของเครือข่าย ได้แก่ การก่อรูปเครือข่าย การจัดระบบบริหารเครือข่าย การใช้ประโยชน์เครือข่าย และการธำรงรักษาเครือข่าย

ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการจัดการเครือข่าย คือ

๑. จุดมุ่งหมายร่วม การทำงานเครือข่ายจะเกิดประสิทธิภาพสูงหากทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดหมายที่ทุกฝ่ายเห็นและต้องการให้เกิดขึ้น

๒. บุคคล ในการทำงานของเครือข่ายนั้นบุคคลในเครือข่ายจะต้องมีจิตสำนึกร่วม มีความถนัดในงานที่ทำ และมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในเครือข่าย

๓. การเชื่อมโยง การทำงานของเครือข่ายจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงที่เหมาะสม โดยอาจเชื่อมโยงเครือข่ายผ่านการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ การเชื่อมโยงโดยมีศูนย์กลางในการประสานงานและการเชื่อมโยงต่อโดยเทคโนโลยี

๔. การสร้างความรู้สึกร่วม หลังจากเกิดการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายแล้ว ทุกฝ่ายจะต้องเกิดความรู้สึกร่วมกับกระบวนการทำงาน เพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันเป้าหมาย

๕. การพัฒนาที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ระบบการทำงานของเครือข่ายจะต้องสามารถและพัฒนาให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้จากทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อทุกฝ่ายและผู้ที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย

๖. การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการติดต่อสื่อสารและสารสนเทศเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของเครือข่าย เพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทราบถึงกิจกรรมความเคลื่อนไหวของเครือข่าย^๘

สรุปได้ว่า ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการจัดการเครือข่ายนั้น ทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้ มียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงที่เหมาะสม โดยบุคคลในเครือข่ายจะต้องมี

^๗ รัชรัฐา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, “การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายสมัชชาสุขภาพจังหวัดลพบุรี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๘), หน้า ๕๒-๕๙.

^๘ พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๘.

จิตสำนึกร่วม มีความรู้สึกร่วมกับกระบวนการทำงานของเครือข่าย มีระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร

นอกจากนี้กระบวนการจัดการเครือข่ายตามวงจรชีวิตมี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นตระหนักและการก่อตัวของเครือข่าย เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้พลังกลุ่มและความเป็นเครือข่ายในการจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีวิธีการดังนี้

๑.๑ การศึกษาข้อมูลและสภาพการณ์ เป็นการศึกษาข้อมูล สภาพการณ์ ความพร้อมภายในกลุ่มของตนเองและข้อมูลของกลุ่มเครือข่ายอื่นรวมทั้งสภาวการณ์ทางสังคม ทำให้ทราบถึงกิจกรรมและบริบทที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการที่จะส่งเสริมหรือจัดการเครือข่าย

๑.๒ การสร้างศรัทธาและหาแนวร่วม เป็นการสร้างความเชื่อถือให้กับฝ่ายต่างๆเช่น ความเชื่อถือในเรื่องของข้อมูล บุคคล ความสำคัญของปัญหา สร้างความคุ้นเคยกับบุคคลที่เป็นแกนนำ

๑.๓ การสร้างความตระหนักหรือการเสนอให้เห็นประเด็นปัญหา

๑.๔ การแสวงหาข้อมูลทางเลือก การค้นหาความต้องการและการหาจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่าย

๑.๕ การแสวงหาทางเลือกในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และการแสวงหาแกนนำเครือข่าย

๑.๖ การสร้างระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย

๒. ขั้นการสร้างพันธมิตรและการบริหารเครือข่าย เป็นขั้นที่จะก่อเกิดความร่วมมือของความเป็นเครือข่าย และการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย มีวิธีการจัดการดังนี้

๒.๑ การกำหนดวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วม

๒.๒ การกำหนดบทบาท หน้าที่ และการวางผังเครือข่าย

๒.๓ การเสริมสร้างและพัฒนาผู้นำ

๒.๔ การจัดระบบการติดต่อสื่อสาร

๒.๕ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

๒.๖ การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

๒.๗ การส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์

๓. ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์ มีวิธีการดังนี้

๓.๑ การทบทวนและสรุปทบทเรียน

๓.๒ การเสริมสร้างผู้นำและหน่วยงานของเครือข่าย

๓.๓ การเสริมสร้างกิจกรรมสาธารณะแฉะเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนความรู้

๓.๔ การขยายกิจกรรมและมโนทัศน์

๓.๕ การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง

๓.๖ การเสริมสร้างวัฒนธรรมเครือข่ายเพื่อขีดความขัดแย้ง

๓.๗ การเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและระบบการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วม

๔. ชั้นการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่อง มีแนวทางดังนี้

- ๔.๑ การจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง
- ๔.๒ การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ระหว่างสมาชิกของเครือข่าย
- ๔.๓ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและความรู้ใหม่
- ๔.๔ การกำหนดและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน
- ๔.๕ การบริหารจัดการข้อมูล ระบบสื่อสาร และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง
- ๔.๖ การให้ความช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหาภายในเครือข่าย
- ๔.๗ การเสริมสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง^๙

สรุปได้ว่า การจัดการเครือข่ายเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำพาเครือข่ายบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จได้ การจัดการเครือข่ายมีแนวทางการดำเนินการที่คล้ายคลึงกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ได้แก่ การสรรหา พัฒนา รักษาไว้ และใช้ประโยชน์ โดยแนวทางการจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย ๔ แนวทาง ตามวงจรชีวิตของเครือข่าย ได้แก่ การก่อรูปเครือข่าย การจัดระบบบริหารเครือข่าย การใช้ประโยชน์เครือข่าย และการธำรงรักษาเครือข่าย

๒.๑.๓ การทำงานและวงจรชีวิตของเครือข่าย

การทำงานของเครือข่ายสามารถดูกระบวนการทำงานได้จากการทำงานสัมพันธ์ภาพการเรียนรู้และความเคลื่อนไหวที่นำไปสู่การจัดการกับสิ่งต่างๆ ภายใต้บริบทที่เกิดขึ้น โดยกระบวนการทำงานของเครือข่ายต่างๆ จะมีลักษณะที่เหมือนกันใน ๔ ประเด็น ต่อไปนี้คือ

๑. กระบวนการทำงานที่เชื่อมประสานจากจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่ เป็นกระบวนการหนึ่งของการทำงานในเครือข่าย เป็นทั้งขั้นตอนของการก่อตัวและกระบวนการทำงาน ซึ่งเครือข่ายที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและความเข้มแข็งนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการไม่มองข้ามจุดเล็ก เริ่มต้นจากการทำงานในสิ่งที่รู้และเข้าใจแล้วค่อยๆ เชื่อมประสานกับองค์กรอื่นเครือข่ายอื่นในประเด็นที่หลากหลาย

๒. การรักษาสัมพันธ์ภาพที่สร้างความรู้ ความหมาย และโลกทัศน์ร่วมกัน การที่เครือข่ายจะดำเนินต่อไปได้นั้น การรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกและภาคีในเครือข่ายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะถ้าไม่มีการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างกันแล้ว กิจกรรมและความเคลื่อนไหวของเครือข่ายอาจมีการยุติลง เพราะขาดภาคีร่วมดำเนินการ ดังนั้น ในกระบวนการทำงานและการจัดการเครือข่ายจะต้องคำนึงถึงการรักษาสัมพันธ์ภาพที่สร้างความรู้ ความหมาย และโลกทัศน์ร่วม กล่าวคือ หลังจากที่ภาพในเครือข่ายเห็นความจำเป็นของเครือข่ายว่า มีประโยชน์ต่อการพัฒนา เครือข่ายและการพัฒนาสังคม สิ่งที่คนในเครือข่ายนั้นจะพึงมีต่อกัน คือ การสร้างความรู้และความหมายในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพราะคนในเครือข่ายเดียวกันย่อมจะรู้ความหมายของเครือข่ายมากกว่าคนอื่น ๆ การสร้างความรู้ ความหมายภายในเครือข่ายเป็นการสร้างโลกทัศน์หรือมุมมองในการพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็ง และเป็นการขยายแนวความคิดและกระบวนการให้กว้างขวางออกไป โดยการสื่อสารจะเป็นช่องทางที่นำไปสู่การสร้างพันธกรณีและการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน การสื่อสารทั้ง

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๔ - ๑๔๓.

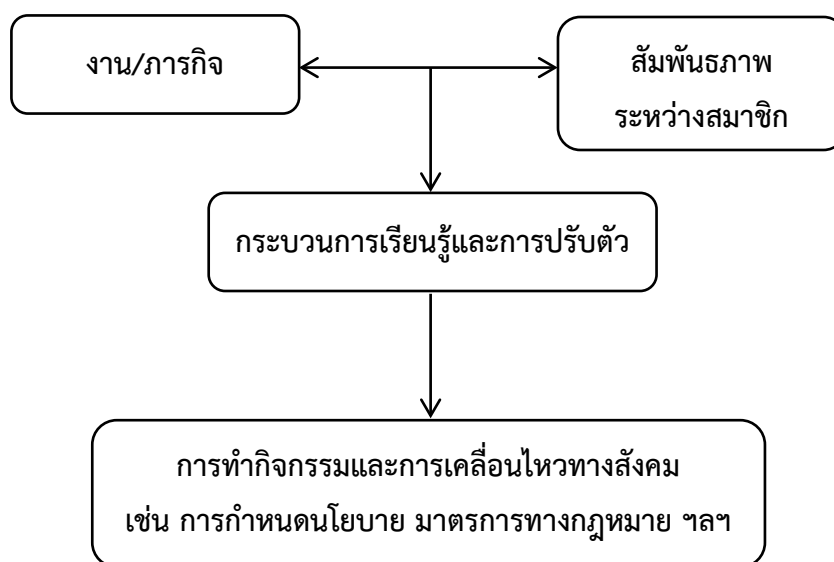
ทางตรงและทางอ้อมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร จะทำให้เครือข่ายมองเห็นภาพ ความเคลื่อนไหว และการสร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาความเป็นเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง

๓. การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัว เมื่อเครือข่ายมีการทำงานและมีการรักษาสัมพันธ์ภาพที่สร้างสื่อความหมายร่วมกันแล้ว การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวเข้าหากัน เป็นสิ่งที่เครือข่ายส่วนใหญ่ได้ดำเนินการ เพราะการเรียนรู้และการปรับบทบาทเข้าหากันนั้นเป็นทั้งแนวคิดและวิธีการปฏิบัติ กล่าวคือ การที่ เครือข่ายจะมีความเติบโตและมีความมั่นคง จะต้องมีการแสวงหาความรู้ มีการสะสมประสบการณ์ และมีการปรับบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับกลุ่ม องค์กร เครือข่ายและหน่วยงานอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งเพื่อให้เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานที่หลากหลาย ซึ่งการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ นั้น สามารถใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ เช่น การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม การพัฒนาผู้นำ การศึกษาแบบเจาะลึกใน พื้นที่และการถอดบทเรียนร่วมกันกระบวนการดังกล่าว เป็นกระบวนการเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในความหมายของเครือข่ายที่จะต้องมีการศึกษาเรียนรู้ การประสานความร่วมมือ และการรักษาผลประโยชน์ร่วมกันในที่นี้หมายถึง การพึ่งพาอาศัยทั้งในด้านทุน ความรู้ ประสบการณ์ ที่สำคัญคือ ความร่วมมือเพราะไม่มีเครือข่ายใดจะมีศักยภาพในการพัฒนาที่สมบูรณ์

๔. การพัฒนากิจกรรมและความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างขบวนการทางนวัตกรรมในการพัฒนาความเป็นเครือข่ายในยุคใหม่ นอกจากจะเป็นการสร้างเครือข่ายภาคีร่วมของนวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เครือข่ายทางอากาศของวิทยุร่วมด้วยช่วยกันแล้ว การสร้างความ เป็นเครือข่ายดังกล่าว ยังก่อให้เกิดกระบวนการทำงานในรูปแบบใหม่ที่ผู้คนในสังคมไม่จำเป็นต้องเห็นหน้าตา และพบปะซึ่งกันและกันหรืออาศัยพื้นที่ดำเนินการเพียงแต่มีความรู้สึกร่วมว่า จะต้องร่วมมือ และช่วยเหลือพึ่งพากัน ก็สามารถสร้างความเป็นเพื่อเป็นพี่ เป็นน้อง และความเป็นเครือข่ายได้ การเกิดขึ้นของนวัตกรรม เป็นกระบวนการทำงานของเครือข่ายในรูปแบบใหม่ ที่เน้นการประสานความร่วมมือและการช่วยเหลือพึ่งพาในคราวที่จำเป็นเท่านั้น โดยที่ต่างคนต่างอยู่และทำงานของตนแต่เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นกับสังคมทุกฝ่ายก็มาร่วมมือกัน โดยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการติดต่อสื่อสาร กระบวนการดังกล่าว ก่อให้เกิดวาทกรรมในการพัฒนาที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในสิ่งใหม่ โดยการใช้วาทกรรมใหม่ๆ ขึ้นมาทดแทนคำพูดเดิมๆ เช่น ประชาสังคม ประชา รัฐ การบริหารแบบบูรณาการ เป็นต้น ซึ่งความหมายที่แท้จริง ก็คือ การจัดการที่มีประสิทธิภาพของ องค์กร และการใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม^{๑๐}

จะเห็นได้ว่ากระบวนการทำงานของเครือข่ายเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการประสานความร่วมมือ เป็นการทำงานด้วยถ้อยที่ถ้อยอาศัยระหว่างสมาชิกและภาคีร่วม โดยมีจุดเริ่มต้นจากการทำงานในพื้นที่และประเด็นเล็กๆ แล้วขยายกระบวนการเป็นเครือข่ายที่กว้างขวางออกไป พร้อมทั้งแสวงหาความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ที่เหมาะสมกว่า โดยมีระบบการสื่อสารและนวัตกรรมใหม่เป็นเครื่องมือที่จะสร้างความหมายและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

^{๑๐} พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, หน้า ๙๗ - ๑๐๓.

แผนภาพที่ ๒.๑ กระบวนการทำงานของเครือข่าย

การพัฒนาเครือข่ายเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทุกเครือข่ายทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน และเงื่อนไขสำคัญของเครือข่าย คือ ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อาจมีผู้ประสานซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่มประสานซึ่งดำเนินกิจกรรมประสาน แต่ไม่ใช่ผู้ดำเนินการแทนสมาชิกเครือข่ายในทุกเรื่อง เครือข่ายจะยั่งยืนถ้าหากว่าสมาชิกร่วมใจกันตั้งแต่ต้น ไม่ปล่อยให้เป็นที่หน้าของฝ่ายเลขานุการ ไม่ให้มีคนครอบงำ มีปัจจัยหรือทุนในการดำเนินงาน ประสานงาน มีความยืดหยุ่นปรับตัวตามที่สมาชิกส่วนใหญ่เห็นชอบ^{๑๒}

พัฒนาการของกลุ่มและเครือข่ายอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมและบริบททางสังคม เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งพัฒนาการและวงจรชีวิตของเครือข่ายจะมี ๔ ขั้นตอนใหญ่ คือ

ขั้นที่ ๑ ขั้นเกิดแรงจูงใจ คือ คนที่เข้ามารวมกลุ่มอาจจะเกิดแรงกระตุ้นจากฝ่ายต่างๆ ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ การชักชวนของผู้นำชาวบ้าน และความต้องการของตนเองที่เห็นปัญหาและ

^{๑๑} ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์, สื่อสารกับสังคมเครือข่าย, หน้า ๑๐๓.

^{๑๒} เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘), หน้า ๘.

ต้องการแก้ไข รวมทั้งความพร้อมในการที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งแรงกระตุ้นดังกล่าวทำให้คนแสวงหาการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนากิจกรรมที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ ๒ ขั้นวางใจกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่ปัจเจกบุคคลเกิดความไว้วางใจกลุ่ม องค์กรว่าจะสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาและความต้องการนั้นได้ จึงดำเนินการเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะกลายเป็นพลังของกลุ่ม และเครือข่ายในที่สุด

ขั้นที่ ๓ ขั้นขยายผล หลังจากที่ได้นำดำเนินการมาระยะหนึ่ง กลุ่มเครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง จึงมีการสานต่อและเชื่อมโยงกับทุกฝ่าย ในการจัดการกับประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับพื้นที่และประเด็นกิจกรรม เป็นขั้นการขยายผลที่นำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่อง

ขั้นที่ ๔ กลุ่มสัมพันธ์ เป็นการบริหารเครือข่ายหลังจากที่เครือข่ายได้ดำเนินการจนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากิจกรรมความสัมพันธ์เพื่อร่วมรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืน^{๑๓}

สรุปได้ว่า การทำงานของเครือข่ายนั้นสามารถดูได้จากการทำงาน สัมพันธภาพในการทำงาน การเรียนรู้และการปรับตัวที่นำไปสู่การจัดการกับสิ่งต่างๆ ภายใต้บริบทที่เกิดขึ้น โดยพัฒนาการของเครือข่ายอาจเกิดความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยจากทุกฝ่ายที่มีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกัน จะต้องดำเนินการตามแบบแผนที่ได้ตกลงกันไว้แล้ว และพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ รวมถึงการประเมินผล ควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด มีการขยายผลสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี

๒.๑.๔ ลักษณะของเครือข่าย

เครือข่ายเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากกระบวนการกลุ่มเมื่อกลุ่มมีการพัฒนาจนเข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำแนกลักษณะของเครือข่ายดังนี้

๑. เครือข่ายมีบทบาทเป็นกลไกขั้นต้นในการเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ได้เข้าไปสู่กลไกแก้ปัญหาที่อยู่ในระดับที่สูงขึ้น เครือข่ายเป็นองค์กรภาคประชาชนที่เปรียบเสมือนเป็นห้องปฐมพยาบาลเบื้องต้น องค์กรที่เป็นเครือข่ายควรมีความสัมพันธ์เป็นแบบเพื่อนร่วมงานประสานช่วยเหลือกันมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์เชิงแนวราบ

๒. เครือข่ายมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์เชิงแนวราบและอาจมีลักษณะแนวตั้งได้ ไม่มีอำนาจในการสั่งการและเครือข่ายต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน องค์กรที่เป็นเครือข่ายควรมีลักษณะที่เป็นอิสระ^{๑๔}

ลักษณะของเครือข่ายยังสามารถจำแนกออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. เครือข่ายความคิด เป็นเครือข่ายที่เน้นการทำงานด้านความคิด ความรู้หรือเทคนิคต่างๆ เครือข่ายเหล่านี้ เป็นแหล่งที่ผู้นำได้มีโอกาสเผยแพร่แนวความคิดของตนและได้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนกับคนอื่นๆ ทำให้เกิดความคิดที่ชัดเจนขึ้น เครือข่ายความคิดมักเน้นเครือข่ายของกลุ่มคนที่อยู่บนสถานภาพที่คล้ายคลึงกัน แต่อยู่ต่างถิ่นกันได้รวมตัวกันสร้างเครือข่ายเพื่อจะได้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เช่นเครือข่ายกลุ่มครู เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

^{๑๓} พิชัย เพชรรัตน์, **ขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคประชาชนเพื่อการพัฒนา**, หน้า ๔.

^{๑๔} ประพันธ์ ช่างภูศรี, **การทำงานกับองค์กรเครือข่าย**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.cdd.moi.go.th/sep131.htm>[๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

๒. เครือข่ายกิจกรรมเป็นเครือข่ายที่เน้นความช่วยเหลือ ร่วมมือกันในการทำกิจกรรม ส่วนมากมักเป็นเครือข่ายภายในชุมชนที่สมาชิกของเครือข่ายเป็นเครือญาติกัน หรือมีสายสัมพันธ์เป็น คุรุเป็นศิษย์กัน หรืออาจร่วมอยู่ในกลุ่มกิจกรรมเดียวกัน สมาชิกของเครือข่ายจะช่วยเหลือหรือร่วมมือ กันทำให้งานการพัฒนาประสบความสำเร็จ

๓. เครือข่ายสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน นอกจากจะมีความคิดในการวิเคราะห์หาทางออกในการแก้ปัญหา มีการทำกิจกรรมการแก้ปัญหาแล้ว สิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นมากคือ จะต้องเงินทุน ที่มาของทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมของการพัฒนา อาจมาจากการระดม ทุนภายในหมู่บ้าน โดยการระดมหุ้นจากสมาชิก เช่น กองทุนร้านค้า กลุ่มออมทรัพย์ หรือธนาคารข้าว หรือการทอดผ้าป่า หรืออาจเป็นทุนที่มาจากภายนอก ได้แก่ การบริจาคหรือการช่วยเหลือของแหล่ง ทุนภายนอก^{๑๕}

ลักษณะร่วมกันของเครือข่ายทุกประเภท ทุกแบบ ทุกเครือข่ายมี ๕ ประการ ดังนี้

๑. เป็นกลุ่ม องค์กรหรือบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และความ สนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน

๒. เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๓. ดำรงอยู่ได้ยาวนาน ด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่แบบเฉพาะกิจ

๔. สมาชิกมีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาร่วมกันและร่วมกันรับผิดชอบ

๕. มีฐานอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกันและความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือหรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน^{๑๖}

ลักษณะเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ คือ

๑. สมาชิกเครือข่าย องค์กร อาจเป็นกลุ่มสมาชิกที่มีกิจกรรมเหมือนกัน หรือกิจกรรม ต่างกัน เช่น เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกจะมีเฉพาะกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เท่านั้น เครือข่ายกองทุนชุมชน สมาชิกประกอบด้วย กองทุนชุมชนต่างๆ ในชุมชน หรือ ศอช. ที่มี สมาชิกมาจากกลุ่ม องค์กรในชุมชนที่หลากหลาย

๒. เครือข่ายจะต้องมีการคัดเลือก เลือกลักษณะกรรมการเพื่อเป็นแกนกลางในการทำงาน พร้อมทั้งจัดให้มีคณะที่ปรึกษาตามความเหมาะสม

๓. สมาชิกทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่าย

๔. มีระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกา ของเครือข่าย เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานร่วมกัน

๕. มีกองทุน หรือปัจจัย ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสามารถแสวงหา จากภายในคือสมาชิก และภายนอก เช่นเงินอุดหนุน หรือเงินบริจาค

๖. มีแผนงาน โครงการ และมีเป้าหมายในการทำงานเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก

๗. มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และตอบสนองความต้องการของสมาชิก

๘. สร้างผลกำไร หรือเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก ทำให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดี^{๑๗}

^{๑๕} กรมการพัฒนาชุมชน, ความเข้มแข็งของเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ., (กรุงเทพมหานคร: ชุมชน สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

^{๑๖} เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

^{๑๗} นันทิยา หุตานุวัตร, การพัฒนาองค์กรชุมชน, หน้า ๗๔ - ๘๑.

ทุกขั้นตอนที่ปฏิบัติงานจะต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกเครือข่ายด้วยกัน

สรุปได้ว่า เครือข่ายมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากกระบวนการกลุ่ม เป็นกลไกขั้นต้นในการเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ได้เข้าไปสู่กลไกแก้ปัญหาที่อยู่ในระดับที่สูงขึ้น มีความสัมพันธ์แบบเพื่อนร่วมงานประสานช่วยเหลือกันมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์เชิงแนวราบ และอาจมีลักษณะแนวตั้งได้ มีเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งมีลักษณะเป็น เครือข่ายความคิด เครือข่ายกิจกรรม และเครือข่ายสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน

๒.๑.๕ แนวคิดของเครือข่าย

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดของเครือข่ายนั้น มีนักวิชาการกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) ซึ่งอธิบายถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน ดังนั้น เหตุผลหลักที่จะทำให้เครือข่ายเกิดขึ้นได้โดยสมัครใจก็คือ แต่ละฝ่ายมองเห็นประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการเข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความเต็มใจที่จะประสานกัน หรือเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

แนวคิดการรวมพลัง (Synergy) ซึ่งอธิบายด้วยสมการ $๑+๑ = ๓$ หรือ $๒+๒ = ๕$ หมายความว่า การรวมพลังการทำงานนำไปสู่ผลได้ที่มีความวิเศษ หรือเข้มข้นมากกว่าที่แต่ละองค์กรจะทำงานโดยโดดเดี่ยว ทั้งนี้ โดยความเชื่อว่าการรวมพลังจะก่อให้เกิดคุณค่าที่วิเศษ การเกิดขึ้นของเครือข่ายที่เราเห็นทั่วไปนี้ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นได้ ๒ แบบ คือ ๑. เกิดขึ้นโดยธรรมชาติมาจากสายสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือมีความเชื่อถืออย่างเดียวกันเป็นครูเป็นศิษย์สถาบันเดียวกัน ๒. เกิดขึ้นโดยการจัดตั้งเกิดขึ้นจากความพร้อม ความต้องการของผู้นำ และกลุ่มต่างๆ และการต่อรองขององค์กรภายนอก การสร้างเครือข่ายอาจเกิดขึ้นได้ทุกวัน เพราะขบวนการสร้างเครือข่ายอาจเกิดขึ้นได้ด้วยวิธีธรรมชาติ หรือเกิดจากการจัดตั้ง ความยากง่ายในการจัดตั้งเครือข่ายมิได้เป็นเครื่องประกันความสำเร็จของเครือข่าย ทุกวันนี้ “เครือข่าย” เป็นสิ่งที่ผู้คนทั้งในงานพัฒนาและภาคธุรกิจกล่าวถึงจนเหมือนกับเป็นแฟชั่นไปแล้ว แต่จะเป็นเครือข่ายจริงแท้ หรือว่าเรียกไปตามกระแส เราต้องพิจารณาองค์ประกอบและข้อคิดต่างๆ ก่อน^{๑๘}

แนวทางการสร้างเครือข่าย นอกเหนือจากความเข้าใจที่มีระหว่างกันในเรื่องอุดมการณ์ เป้าหมายในการทำงานแล้ว ในการจัดตั้งหรือสร้างเครือข่ายผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญต่างๆ ที่เป็นข้อพิจารณาสำคัญ คือ

๑. ศักยภาพ องค์กรที่จะจัดตั้งเครือข่ายต้องชัดเจนในศักยภาพของตัวเอง รู้จุดอ่อนจุดแข็งขององค์กรของตนเอง

๒. คุณสมบัติขององค์กร ควรพิจารณาว่า องค์กรมีค่านิยม วัฒนธรรมองค์กร ภาพพจน์ สิ่งเหล่านี้สามารถไปด้วยกันได้หรือไม่

^{๑๘} นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ, (กรุงเทพมหานคร: โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กองค์การแรงงานระหว่างประเทศ, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

๓. ความเสี่ยง อาจเกิดขึ้นได้ในบางกรณีเช่น เรื่องการฉกฉวยโอกาสในเรื่องข่าวสาร
ข้อมูล เป็นต้น

๔. จะมีการพึ่งพิงระหว่างกัน ต้องเข้าใจว่าการเข้าเป็นเครือข่ายหมายถึงการเป็นทั้งผู้ให้
และผู้รับ

๕. เป็นอิสระจากองค์กรเดิม การเข้ามาร่วมในเครือข่ายเป็นการเข้ามาร่วมโดย
บางส่วนเท่านั้น

๖. ความเท่าเทียมกัน ไม่มีการขึ้นหรือครอบงำโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่มีส่วนร่วมและ
ทำงานเป็นทีม

๗. มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผย และสม่ำเสมอเป็น
เงื่อนไขที่จำเป็นอย่างยิ่ง

๘. ต้องมีกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมจะเป็นเหมือนสายใยที่เชื่อมโยงเครือข่ายไว้ได้

๙. การสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร การสร้างเครือข่าย เป็นกิจกรรมที่ต้องการเวลา ฝ่าย
บริหารขององค์กรต้องเห็นว่าเครือข่ายมีความสำคัญ^{๑๙}

การสร้างเครือข่ายความรู้กับโลกภายนอกขององค์กรเรียนรู้และการวัดความรู้ ว่าการ
สร้างเครือข่ายความรู้กับโลกภายนอกในเรื่องที่เกี่ยวกับงานหลักขององค์กรน่าจะมี ๓ ประเด็น
ต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย ได้แก่

๑. การมีระบบการรับรู้และตรวจสอบข่าวสารความก้าวหน้าของความรู้ในลักษณะของ
(Intelligence)

๒. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่ายที่มุ่งทำประโยชน์หรือทำความดีให้แก่สังคม

๓. การเชื่อมโยงและการ “สกัด” ความรู้จากลูกค้าหรือผู้ใช้บริการโดยเฉพาะความรู้ใน
คนที่เกิดจากการบริโภคสินค้าหรือใช้บริการขององค์กร^{๒๐}

“เครือข่าย” มีความสำคัญมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับ
นานาชาติ ผู้คนพูดถึงเครือข่ายของหน่วยงานการพัฒนา วิจัย ธุรกิจและในสาขาวิชาชีพต่างๆ ปัจจุบัน
เครือข่ายทำงานอย่างไรทำไมบางเครือข่ายประสบความสำเร็จ บางเครือข่ายไม่ประสบความสำเร็จ
เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ คนในชุมชนและองค์กรชุมชนควรเป็นอย่างไร
เครือข่ายเมื่อสร้างขึ้นมาแล้วจะทำหน้าที่อย่างไร ชุมชนจะได้ประโยชน์อะไรบ้าง ล้วนแต่เป็นคำถามที่
ยังต้องการกระบวนการค้นหาคำตอบอีกมาก ในทางสังคมวิทยาเครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์
ทางสังคมอย่างหนึ่งที่แตกต่างไปจากกลุ่มโดยที่กลุ่มจะมีขอบเขตที่ชัดเจน รู้ว่าใครเป็นสมาชิก ใคร
ไม่ใช่สมาชิก มีความเป็นรูปธรรม มองเห็นได้ มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่ง แต่เครือข่ายเป็น
รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะ
มองเห็นรูปธรรมของเครือข่ายมี ๓ ลักษณะคือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร
และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน เครือข่ายไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนตายตัว อาจมีการ

^{๑๙} ชันทร อ่อนคำ และคุณเดช พุ่มคชา, TAFS เครือข่ายไทยมิตรภาพเอเชีย, [ออนไลน์],
แหล่งที่มา: <http://gotoknow.org/blog/tafs/160997?class=yuimenuitemlabel> [๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

^{๒๐} วิจารย์ พานิช, เครือข่าย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.qa.su.ac.th/information/news/k.m.kp1.470514.htm> [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

ออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคน/กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคน/กลุ่มองค์กรต่างก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอๆ กัน^{๒๑}

เครือข่ายสัมพันธ์กับแนวคิดที่ว่าด้วยประชาสังคมและแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจรัฐมานานแล้ว อาจจะย้อนกลับไปถึงแนวคิดที่ว่าด้วยรัฐของเพลโตเมื่อสองพันห้าร้อยปีก่อนก็ได้ เมื่อเพลโตพูดเรื่อง “อูตตมรัฐ” อันเป็นรัฐในอุดมคติ รัฐที่ไม่มีรัฐ รัฐที่มีอำนาจมากที่สุด คือรัฐที่ใช้อำนาจน้อยที่สุด และดีที่สุด คือ ไม่ใช่อำนาจรัฐเลยหรือไม่มีรัฐเลย นี่คือรัฐในอุดมคติ ความเชื่อในศาสนาคริสต์ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ผสมผสานระหว่าง ยิว กรีก และโรมัน หรือเรียกสั้นๆ ว่า “ประเพณียูเครคริสเตียน” โดยระหว่าง ๓๕๐ ปีแรก ศาสนาคริสต์ค่อยๆ ขยายออกจากถิ่นกำเนิดไปสู่ภูมิภาคภายใต้อารยธรรมกรีกและโรมัน ถูกเบียดเบียนโดยอำนาจรัฐในทุกพื้นที่ พวกเขาพร้อมตัวกันเป็น “ชุมชนชาวคริสต์” (Christian Community) และมี “เครือข่าย” ของตนเองทั้งในพื้นที่เดียวกันและในภูมิภาคต่างๆ เชื่อมโยงประสานงานกันทั้งโดย “สถาบัน” (ศาสนจักร) และทั้งโดยขบวนการ ทำให้ศาสนาคริสต์สะสมพลังทางสังคมอย่างเข้มแข็งสร้างฐานรากทางสังคมวัฒนธรรม สู้ทนการเบียดเบียนทุกรูปแบบ จนกระทั่งได้รับการยอมรับจากอาณาจักรโรมันในยุคจักรพรรดิคอนสแตนตินเมื่อประมาณ ปี ค.ศ. ๓๕๐ แนวคิดเรื่องชุมชนเครือข่ายชุมชน อำนาจของพระเจ้าและอำนาจของชุมชน มีรากฐานที่มาจากศาสนาคริสต์อย่างสำคัญ ดังปรากฏแพร่หลายในแนวคิดและกระบวนการพัฒนาในประเทศละตินอเมริกา และในฟิลิปปินส์ การสร้างขบวนการประชาชนเพื่อเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่บนฐานการคิดดังกล่าว และเป็นฐานคิดที่มีพลัง ดังจะเป็นจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมในประเทศฟิลิปปินส์ในระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมา ด้วยแนวคิดดังกล่าว มีคนพยายามเชื่อมโยงแนวคิดแบบคริสต์ในการจัดการชุมชน เครือข่ายชุมชนและการจัดความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐกับความคิดแบบอนาธิปไตย (Anarchism) ซึ่งความจริงก็มีความใกล้เคียงอยู่ไม่น้อยเพราะอนาธิปไตยเองก็เน้นความเป็นตัวของตัวเองของชุมชน การพึ่งตนเองและลดบทบาทของรัฐลงให้เหลือน้อยที่สุด ต้องมีการกระจายอำนาจทั้งโดยแนวคิด วิธีการ และโดยพื้นที่ และแนวทางในการพึ่งตนเองของชุมชน เป็นแนวทางของการจัดการแบบเครือข่าย โดยชุมชนต้องพึ่งพาอาศัยกันให้มากที่สุด ไม่ใช่จัดการโดย “คนนอกคนกลาง” อย่างกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐในด้านสังคมการเมือง และพ่อค้านายทุนในด้านเศรษฐกิจการค้า

แนวคิดอนาธิปไตยถือว่าเป็นแนวคิดคู่ขนานกับแนวคิดคริสเตียน ในการการจัดการทางสังคมการเมืองในยุโรปในระยะร้อยปีเศษที่ผ่านมา (โดยอนาธิปไตยเองก็รับแนวคิดและวิธีการของคริสเตียนและศาสนจักรไม่ได้) แต่เนื่องจากลัทธิมาร์กซิสม์และแนวคิดสังคมนิยมปรากฏชัดเจนทางการเมืองมากกว่า ทำให้แนวคิดอนาธิปไตยถูกบดบังลงไป การต่อสู้สองขั้วระหว่างเสรีนิยม - ทุนนิยม กับสังคมนิยม - คอมมิวนิสต์ ทำให้อนาธิปไตยกลายเป็นเพียง “ทางเลือก” สำหรับคนที่ไม่เห็นด้วยกับทั้งเสรีนิยม - ทุนนิยม และสังคมนิยม - คอมมิวนิสต์ แนวคิดอนาธิปไตยถูกปิดเบือนและถูกก่อกวนให้เกิดความสับสนจนผู้คนทั่วไปเข้าใจผิดๆ ว่า อนาธิปไตยคือพวกที่ปฏิเสธอำนาจทุกรูปแบบ เป็นพวกที่ต้องการให้เกิดความโกลาหลไร้ระเบียบกลับไปสู่ยุคคนป่าเป็นพวกชอบความรุนแรง เป็นขบวนการต่อต้านรัฐเป็นต้น แนวคิดแบบอนาธิปไตยเป็นแนวคิดทางการเมืองที่ต้องการสร้างสังคม ซึ่งปัจเจก

^{๒๑} กรมการพัฒนาชุมชน, คู่มือเครือข่ายองค์กรชุมชนกับการบริหารทุนแบบมีอาชีพ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

บุคคลมีเสรีภาพในการร่วมมือกันอย่างเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้อนาธิปไตยจึงปฏิเสธรูปแบบการควบคุมเชิงอำนาจแบบลำดับชั้น (Hierarchical Control) โดยรัฐหรือนายทุนเพราะถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นอันตรายต่อสิทธิเสรีภาพและไม่ใช่เรื่องจำเป็นด้วย อนาธิปไตยไม่เห็นด้วยกับการใช้อำนาจและการครอบงำด้วยอำนาจ เห็นว่าควรดำเนินการให้มีการจัดการองค์กรที่ทำให้คนร่วมมือกัน โดยไม่มีรูปแบบของลำดับชั้นทางอำนาจ (Non-Hierarchical Forms) ทั้งทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ^{๒๒}

แนวความคิดเกี่ยวกับเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการ หากกล่าวถึงการปฏิบัติตามหน้าที่ต่อสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องของบุคคลและสรรพสิ่งที่ได้รับการสมมติขึ้นตามฐานะและบทบาทที่เป็นอยู่ว่า เป็นการปฏิบัติตามหลักธรรมในทัศนะของพุทธศาสนาแล้ว การดำรงอยู่และการทำหน้าที่ของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ ก็จัดเป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงกระบวนการที่มีต่อกัน ซึ่งเป็นปฏิริยาสัมพันธ์ที่มีความเคลื่อนไหวไปมาระหว่างสิ่งต่างๆ แล้วสร้างกระบวนการที่ต่อเนื่องจนเกิดเป็นเครือข่ายและระบบที่ผูกพันความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่เป็กระบวนการระบบนั้น คือคุณสมบัติภายในที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง รูปทรงของสิ่งต่างๆ มิใช่โครงสร้างที่แข็งทื่อตายตัว หากแต่แสดงออกถึงกระบวนการภายในที่ยืดหยุ่นแต่มีเสถียรภาพ ตัวอย่างเช่น เซลล์ในร่างกายของมนุษย์ที่มีความเคลื่อนไหว และยืดหยุ่นต่อกระบวนการและมีการเปิดรับสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ และมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่จะต้องอาศัยความยืดหยุ่น และการยอมรับจากฝ่ายต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ลงตัวมากที่สุด เช่น เครือข่ายประชาสังคม ที่มาจากกลุ่มคนที่หลากหลายอาชีพ หลากหลายความคิดเห็น และมาทำงานร่วมกัน ซึ่งจะได้มุมมอง วิสัยทัศน์ และกระบวนการทำงานที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์หรือกระบวนการสร้างภาระหน้าที่ต่อกัน เพื่อการดำรงอยู่ซึ่งสิ่งของนั้นๆ ให้มีความเคลื่อนไหวและมั่นคง เหมือนที่เราเห็นปรากฏการณ์ในระบบสุริยจักรวาลที่มีระบบกลางวัน กลางคืน ระบบเดือนและปี ก็เพราะการทำหน้าที่อย่างสัมพันธ์ คือ การหมุนรอบตัวเองของโลก และการหมุนรอบของดวงจันทร์ โลก และดวงอาทิตย์ที่มีต่อกัน ในขณะที่ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีเหตุปัจจัยเกิดขึ้นก็ต้องมองถึงสาเหตุ ปัจจัย กาลเทศะ และบริบทที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วนเช่นกัน ความเข้าใจในความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบดังกล่าว จัดเป็นความสัมพันธ์ในมิติของความเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงและได้ถูกนำมาอธิบายในรูปแบบของแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่มองถึงกระบวนการของสรรพสิ่งว่า มีการประสานสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เพื่อกำกับความเป็นไปของการทำหน้าที่ตามระบบนั้นๆ ให้มีความสัมพันธ์และมีความเป็นปกติยิ่งขึ้น ซึ่งความเป็นปกตินี้มิได้หมายถึงความสมดุลที่หยุดนิ่ง แต่เป็นองค์กรที่สามารถจัดการตัวเองได้และมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว เพราะฉะนั้นเมื่อเกิดปัญหาขึ้น หรือเกิดสถานการณ์ในรูปแบบหนึ่งๆ เราไม่สามารถที่จะใช้กรอบคิดอันเดิม หรือมุมมองอันเดิมในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ทั้งหมด เราจำเป็นต้องใช้สถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนและระบบย่อยที่สลับซับซ้อน หรือใช้บริบทที่เกี่ยวข้องนั้นๆ ในการแก้ไขปัญหา กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ การเข้าไปจัดการและการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวมและมองสรรพสิ่งอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นเหมือนเรื่องของสมการทางคณิตศาสตร์ที่ยากๆ และทับซ้อนกันอยู่อย่างมากมาย โดยที่มี

^{๒๒} เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง, หน้า ๒๙ - ๓๓.

สมการย่อยแต่ละอันไม่เหมือนกัน แต่เมื่อสามารถแก้สมการย่อยนั้น สมการใดสมการหนึ่งได้ก็สามารถนำไปสู่การแก้สมการใหญ่ที่ยากๆ นั้นได้ในเวลาชั่วพริบตา^{๒๓}

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขตและเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เครือข่ายนั้นไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนตายตัวอาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ให้ต่อเนื่อง หรือมีความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบที่เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน อย่างต่อเนื่อง

๒.๑.๖ ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดเครือข่าย

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดเครือข่าย นั้นมีนักวิชาการกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

๑. การตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติ

๒. การปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน และการขอความร่วมมือด้านบุคคล ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน โครงการนั้น จะได้คำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำ ประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

๓. การรับผลประโยชน์ (Benefits) ทั้งด้านวัสดุ ด้านสังคม และด้านบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นั้นนอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการรวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ มุ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

๔. การประเมินผล (Evaluation) ประกอบด้วย ควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และปรับตัวในการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) จะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้^{๒๔}

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายสามารถเป็นปัจจัยใหญ่ๆ ได้ ๓ กลุ่ม ได้แก่

๑. ปัจจัยพื้นฐานในชีวิตประจำวันของคนในชุมชนที่สำคัญ ได้แก่

ก) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน หรือการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย จึงเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันขึ้น

ข) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชุมชน เป็นความสัมพันธ์แบบครอบครัวและแบบเครือญาติที่มีความสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลา จึงมีผลต่อการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของเครือข่ายโดยตรง

^{๒๓} พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, หน้า ๑๓ - ๑๗.

^{๒๔} J.M. Cohen and N.T. Uphoff, Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity, Worle Development, 8 (3), (1980), pp. 213-218.

ค) การพบปะระหว่างบุคคล เช่น ระหว่างเพื่อนบ้าน การร่วมกันทำบุญ และการทำกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กัน ได้มีโอกาสพูดคุยประเด็นสาธารณะต่างๆ ร่วมกันมากขึ้นและก่อให้เกิดการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันขึ้นได้

ง) บุคคลในชุมชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่าเทียมกันและมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนข้อมูลนั้นๆ ร่วมกันทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับเดียวกันไม่มีสถานภาพเหนือกว่าจึงเกิดเป็นเครือข่ายได้ง่าย

จ) บุคคลในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันเป็นประจำมีความจริงจังในการพบปะกัน

ฉ) ความใกล้ชิดสนิทสนมกันระหว่างคนในชุมชน การพบปะกันบ่อยครั้งสม่ำเสมอทำให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน นำไปสู่วิถีคิดและการกระทำที่คล้ายกันอันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการเกิดเครือข่ายของชุมชน

ช) การแลกเปลี่ยนและการพึ่งพากันในชุมชนและระหว่างชุมชน วัฒนธรรมในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนชนบท มีการแลกเปลี่ยนและการพึ่งพากันและเสมอทั้งในชุมชนและกับชุมชนใกล้เคียงดังนั้นโอกาสในการเรียนรู้และการถ่ายทอดการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นได้ง่าย กลายเป็นประสบการณ์การเรียนรู้แล้วขยายไปยังบุคคลอื่นๆ และพัฒนาไปเป็นเครือข่ายของชุมชนต่อไป

๒. ปัจจัยภายในชุมชนที่สำคัญได้แก่

ก) มีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความเดือดร้อนร่วมกันจึงผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกันและกลายเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน เช่น ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

ข) ความต้องการร่วมกันของคนในชุมชน เช่น ความต้องการมีเพื่อนในการทำงาน ความต้องการความชำนาญเฉพาะด้าน ความต้องการประสบการณ์บางอย่าง ความต้องการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

ค) ชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนร่วมมือกันเป็นเครือข่ายเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว มีความสามารถในการเชื่อมโยงหรือประสานความร่วมมือของคนในชุมชน มีความสามารถในการรวมกลุ่มคนและพัฒนาไปเป็นเครือข่ายของชุมชน

ง) ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน เป็นชุมชนที่มีปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งได้สั่งสมความรู้ประสบการณ์มายาวนานมีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนเป็นอย่างดี เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของคนทั่วไปสามารถเชื่อมประสานคนในชุมชนและสร้างเครือข่ายในภูมิปัญญาของตนได้เป็นอย่างดี

จ) การเกิดจิตสำนึกร่วมของคนเป็นชุมชน จิตสำนึกร่วมของคนในชุมชนทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเสียสละและอุทิศตนเพื่อการสร้างเครือข่ายชุมชน เป็นชุมชนที่คนมีจิตสำนึกร่วมมากจึงทำให้เกิดเครือข่ายได้ง่ายและรวดเร็ว

ฉ) ชุมชนที่ทรัพยากรมาก ทรัพยากรในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการเกิดเครือข่ายของชุมชน เพราะทำให้คนในชุมชนมีความพร้อมในการสร้างเครือข่ายในระดับหนึ่ง เช่น

เงินทุน ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ พืช สัตว์ ผลผลิตต่างๆ ของชุมชนเป็นต้น ซึ่งมีความพร้อมในด้านนี้อยู่แล้วพอสมควร

ข) วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นสนับสนุนชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณีสนับสนุน ส่งเสริมให้คนทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนเข้าด้วยกันอยู่ แล้วจะทำให้เกิดเครือข่ายของชุมชนขึ้น เช่น ประเพณีลงแขก ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น

๓. ปัจจัยจากภายนอกชุมชนที่สำคัญ ได้แก่

ก) การเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นๆ ชุมชนมีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชน คนกับเครือข่ายชุมชน เครือข่ายชุมชนกับเครือข่ายชุมชนอื่น ซึ่งทำให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้นได้

ข) การสนับสนุนจากภายนอกชุมชนทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนขึ้น ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภายนอกอย่างต่อเนื่องทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การสนับสนุนในด้านความรู้ วิชาการและงบประมาณสนับสนุน เป็นต้น

ค) การขยายเครือข่ายขององค์กรจากนอกชุมชน องค์กรนอกชุมชนที่มีเครือข่ายเข้มแข็งและมีความสามารถในการขยายเครือข่ายได้ขยายเครือข่ายเข้ามาในชุมชน ทำให้คน กลุ่มองค์กรในชุมชนมองเห็นผลประโยชน์จึงร่วมกันสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนขึ้น หรือร่วมเป็นเครือข่ายกับองค์กรนอกชุมชนนั้น

ง) การสื่อสารมวลชน ความเจริญก้าวหน้าของการสื่อสารมวลชนทำให้คนในชุมชนรับรู้ข่าวสารต่างๆ ได้สะดวกและรวดเร็ว ส่งผลให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ง่ายและเกิดเครือข่ายของชุมชนได้ง่ายขึ้น

จ) การสนับสนุนของรัฐบาล ถ้าหากรัฐบาลมีนโยบายการสร้างเครือข่ายของชุมชน และให้การสนับสนุนงบประมาณ บุคลากรและกลไกต่างๆ อย่างแท้จริงแล้วเครือข่ายของชุมชนก็เกิดขึ้นได้ง่าย เพราะรัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ^{๒๔}

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับงานทุกขั้นตอน และในมิติต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องทั้งอำนาจในการตัดสินใจโดยจะต้องดำเนินการตามแบบแผนที่ได้ตกลงกันไว้แล้ว และพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ รวมถึงการประเมินผล ควบคุมตรวจสอบ การดำเนินกิจกรรมทั้งหมด

๒.๒ แนวคิด ที่เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน เกิดจากการนำเสนอของตัวแทนเครือข่ายองค์กรชุมชนทั่วประเทศ ร่วมกับมูลนิธิหมู่บ้านและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อปี ๒๕๔๔ เสนอพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาของกระแสการเคลื่อนไหวของระบบความคิด การพึ่งตนเองของชุมชน เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และโดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้ง ใน

^{๒๔} พระใบฎีกาสัญญา อภิวัฒน์, “กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนในตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๒-๑๔.

ระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาาระบบเศรษฐกิจชุมชน ให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนที่จะกล่าวถึง แบ่งออกเป็น ๖ ด้าน ได้แก่ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน องค์ประกอบและลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ประเภทและรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน การบริหารวิสาหกิจชุมชน แนวทางการดำเนินงานและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และสาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.๒๕๔๘ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อประกอบการโดยอาศัยพื้นฐานเศรษฐกิจชุมชน เช่นการจัดการทุนของชุมชน มีโครงสร้างการบริหารงานลักษณะเดียวกับองค์การธุรกิจ ใช้ประโยชน์จากทุนและทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถพัฒนาส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้^{๒๖}

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๙) ได้เสนอแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม บนฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์การนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างเกื้อกูลกัน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับทุนทางสังคมประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างทุนทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นเสริมสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง^{๒๗}

วิสาหกิจชุมชน หมายความว่ากิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันมีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการ ดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

“เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

^{๒๖} ชญาภัทร์ กี่อารีโย, “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง”, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุขฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๗), หน้า ๘๗.

^{๒๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๖๑), [ออนไลน์], แหล่งที่มา:<http://goo.gl/unrYFU> [๒๘ เมษายน ๒๕๖๑].

“กิจการวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่ากิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเสรี^{๒๘}

วิสาหกิจชุมชน ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Community Enterprise คือการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเอง “ทุน” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม^{๒๙} ประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต มีการใช้ปัจจัยการผลิตในชุมชนให้ออกดอกออกผลในทางเศรษฐกิจด้วยการสร้างรายได้และอาชีพ ส่วนในด้านสังคม ช่วยให้เกิดการผสมผสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกชุมชน ด้วยการให้ครอบครัวและเพื่อนบ้านร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์ แบ่งสุขซึ่งกันและกัน ผ่านกระบวนการการประกอบการของชุมชน^{๓๐} โดยชุมชนและเพื่อชุมชน ด้วยการนำความรู้ ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนมาผสมผสานกับความรู้สากล นอกจากนี้เขายังได้เน้นให้เห็นลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนว่า เป็นวิธีคิดใหม่ที่เกิดจากการเรียนรู้ซึ่ง คนในชุมชนได้ค้นพบทุนที่แท้จริงของตนเอง และเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มต่อทรัพยากรในชุมชนและ ส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้ชุมชนที่มีฐานทรัพยากรและทุนชุมชนที่มั่นคงย่อมมีความเข้มแข็ง นอกจากนี้เขายังได้อธิบายเพิ่มเติมถึงที่มาของวิสาหกิจชุมชนว่า เกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมารวมมือกัน ทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากรการจัดการทุน และการจัดการตลาดโดยมีการซื้อขายในลักษณะของสหกรณ์แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปันและ การช่วยเหลือกันมากกว่าการแข่งขัน^{๓๑}

วิสาหกิจชุมชนถือเป็นกิจการที่ชุมชนดำเนินการโดยที่มีคนในชุมชนเป็นเจ้าของเพื่อสร้างรายได้ โดยมุ่งให้เกิดการพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชน และการพึ่งพาระหว่างชุมชนที่เป็นภาคีเครือข่าย มีการนำทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน อันได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และ ทรัพยากรในท้องถิ่น ผนวกกับการบริหารการจัดการสมัยใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน ให้มีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อ ประโยชน์ของสมาชิกชุมชนในระยะยาว หลักการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเน้นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบนฐานของเศรษฐกิจชุมชน อันเป็นพื้นฐาน ของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ให้ได้รับการส่งเสริม การเรียนรู้และการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาประยุกต์ใช้ใน

^{๒๘} ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๑๒ ตอนที่ ๖ ก, พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.๒๕๔๘, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [www.udonthani.doe.go.th/files/๓7\(4\)%20รบ๒๐สงเสริมวิสาหกิจชุมชน.pdf](http://www.udonthani.doe.go.th/files/๓7(4)%20รบ๒๐สงเสริมวิสาหกิจชุมชน.pdf) [๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

^{๒๙} เสรี พงศ์พิศ, **ร้อยคำที่ควรรู้**, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๖๕.

^{๓๐} ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, **วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: เอดิสันเพลส โปรดักส์, ๒๕๕๔), หน้า ๓๒.

^{๓๑} เสรี พงศ์พิศ, **เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง**, หน้า ๘๓.

การสร้างรายได้ควบคู่กับการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะมีบางครัวเรือนและชุมชนอยู่ใน ระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าโดยลำพังในระบบการแข่งขันเสรี^{๓๒}

สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชน คือ กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่นๆ ซึ่งเป็นการจัดการทุนของชุมชนโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน

๒.๒.๒ องค์ประกอบและลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนวิเคราะห์มาจากความหมายของวิสาหกิจชุมชน ได้ดังนี้

๑) เป็นกิจการของชุมชน หมายถึง เป็นการประกอบกิจการทั้งด้านการผลิต และบริการ ที่กลุ่มคนในชุมชนเป็นเจ้าของ

๒) ดำเนินการโดยใช้ทุนของชุมชน และมีการบริหารจัดการที่เหมาะสม หมายถึง กิจการที่ดำเนินการโดยใช้ทุนของชุมชนเป็นหลัก (สินทรัพย์ เงิน แรงงาน ทรัพยากร ภูมิ ปัญญา) โดยมีการบริหารจัดการ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต หรือกิจการบริการ นั้นๆ ด้วยความคิดสร้างสรรค์ คิดค้นเองโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน

๓) ดำเนินการด้วยหลักสามัคคีธรรม หมายถึง กิจการดำเนินการด้วยการมี ส่วนร่วมของหมู่คณะในชุมชนอย่างเป็นเอกภาพ ก่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวมแก่สมาชิกและชุมชน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะ อันหมายความว่ารวมถึงสภาพแวดล้อมของชุมชนด้วย

๔) เป็นกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินการ หมายถึง ในการดำเนินกิจการ ของชุมชนก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชน เรียนรู้การบริหารจัดการทุนชุมชนด้วยการริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรม เรียนรู้วิถีคิดใหม่ คิดให้รอบด้าน คิดให้ทวีคูณ คิดแบบบูรณาการ คิดให้บรรลุได้ว่าจะพึ่งตนเองได้อย่างไร จะค้นหาทุนที่แท้จริงอย่างไร

๕) มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจการ โดยเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองเป็นรากฐาน ทำให้พอกิน พอใช้ในครัวเรือน ชุมชน^{๓๓}

โดยหลักการของวิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อม จะเข้ามาแข่งขันทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนาารูปแบบของวิสาหกิจ ชุมชน ให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็น ผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นต่อไป

วิสาหกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญ ๗ ประการคือ

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการเอง อาจมีคนนอกมีส่วนร่วมมือให้ความช่วยเหลือแต่ ไม่ใช่หุ้นส่วนใหญ่ที่มีอำนาจตัดสินใจ

^{๓๒} สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘, (กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์), (อัดสำเนา).

^{๓๓} กรมส่งเสริมการเกษตร, ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด ซึ่งอาจนำ วัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้

๓. ริเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเองผ่านกระบวนการเรียนที่ เหมาะสม ทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองสามารถริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ โดยไม่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตร สำเร็จ

๔. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากล

๕. ดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงหลายๆ กิจกรรม ประสานผนึกพลังและเกื้อกูลกัน

๖. การเรียนรู้เป็นหัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

๗. การพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายอันดับแรกและสำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชน^{๓๔}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบและลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนคือ ชุมชนเป็นเจ้าของ และเป็นผู้ดำเนินการเอง ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด ริเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเอง มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากล ดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงหลายๆ กิจกรรม และเกื้อกูลกัน พัฒนาวิสาหกิจชุมชน และพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายอันดับแรกและสำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชน

๒.๒.๓ ประเภทและรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน ได้แก่ การดำเนินการต่างๆ เพื่อกินเพื่อใช้ในท้องถิ่น เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้ชุมชนเกิดความพอเพียงอย่างน้อยให้พออยู่พอกิน หรือพอกินพอใช้ เมื่อลดรายจ่าย รายได้ก็เพิ่มขึ้น

๒. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า ได้แก่ การนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดบริโภค รวมไปถึงผลผลิตทั่วไปที่เหมือนกัน เหลือใช้ในท้องถิ่นนำออกสู่ตลาดบริโภค โดยการปรับปรุงคุณภาพ ผลผลิต ทึบหน่อ การตลาดและการจัดการต่างๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้^{๓๕}

วิสาหกิจชุมชนมีรูปแบบที่ครอบคลุมเกี่ยวกับกิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. การแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการ ผลิตทางการเกษตร เพื่อการพึ่งตนเอง และเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตรขององค์กรชุมชน/เครือข่าย ขององค์กรชุมชน

๒. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ไวน์ผลไม้ พื้นบ้าน การแปรรูปพืชผักผลไม้พื้นบ้านแปรรูปต่างๆ ผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยว (ธรรมชาติเกษตร) พิพิธภัณฑ์ชุมชนและอื่นๆ

^{๓๔} เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง, หน้า ๔๐.

^{๓๕} กรมส่งเสริมการเกษตร, คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร การพัฒนาองค์กรเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๖), หน้า ๓๒.

๓. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองขององค์กรชุมชนและ
เครือข่ายขององค์กร ชุมชน เช่น ไม้ปาปลา กะปิ บัญ เครื่องมือเครื่องใช้ อาหาร ยา สมุนไพร และอื่นๆ

๔. การพัฒนาระบบการตลาด การบริการและสวัสดิการชุมชน เช่น ร้านค้าชุมชน
ตลาดชุมชน แหล่งนัดพบทางการ และศูนย์สุขภาพชุมชน และอื่นๆ^{๓๖}

โดยมีรูปแบบการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

๑. วิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการเดียว คือ วิสาหกิจที่ประกอบการเพียงหนึ่ง
เดียว โดยคณะผู้บริหารในชุมชนชุดเดียว และไม่สร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ โดยจะมีผลผลิต
มากกว่าหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้

๒. วิสาหกิจที่ประกอบกิจการในรูปแบบเครือข่าย คือ วิสาหกิจที่มีความสัมพันธ์กับ
กิจการอื่นๆ โดยแต่ละวิสาหกิจต่างมีการประกอบการตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของกิจการ หากแต่
มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาเกื้อกูล เชื่อมโยงในรูปแบบต่างๆ คือ

๑) เครือข่ายกิจกรรม ได้แก่วิสาหกิจที่มีต่อกิจกรรมเกื้อกูลมาเป็นเครือข่าย
กันทั้งที่เป็นกิจกรรมประเภทเดียวกัน หรือหลายประเภท

๒) เครือข่ายพื้นที่ ได้แก่วิสาหกิจที่ดำเนินการอยู่ในระดับพื้นที่เดียวกันหรือต่าง
ระดับพื้นที่กัน เช่น วิสาหกิจระดับหมู่บ้านกับระดับตำบล มาเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกัน^{๓๗}

สรุปได้ว่า ประเภทวิสาหกิจชุมชนเป็นแบบพื้นฐานและแบบก้าวหน้า โดยมีรูปแบบการ
ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแบบที่ประกอบกิจการคนเดียวและในรูปแบบเครือข่าย

๒.๒.๔ การบริหารวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการของชุมชนเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่าง
สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง จะทำให้วิสาหกิจชุมชน
เข้าใจศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ซึ่งเป็นทุนที่แท้จริงของตนเอง แล้วนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการ
พัฒนา โดยให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษา ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ร่วมจัดทำ
แผนปฏิบัติงาน ร่วมดำเนินงานตามแผน ร่วมติดตามประเมินผล ทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถ
ดำรงชีวิตอยู่บนรากฐานที่มั่นคงของสังคม ด้วยการ สนับสนุนให้มีการจัดทำแผนวิสาหกิจชุมชนแบบมี
ส่วนร่วม ด้วยการนำเอาศักยภาพ ปัญหาความต้องการมาวิเคราะห์ กำหนดเป็นกิจกรรม และ
ดำเนินงาน กิจกรรมที่กำหนด ตามศักยภาพความสามารถของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเน้นการพึ่งพา
ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก

ชุมชนเริ่มต้นจากการศึกษาศักยภาพของตนเอง โดยการเรียนรู้ตนเอง เรียนรู้โลก
ภายนอก แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์จัดทำแผนปฏิบัติการ กำหนดระบบบริการจัดการ และการ
ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และยังได้ศึกษาชุมชนตำบลเขาคคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่
สรุปได้ว่า ชุมชนเริ่มต้นจากการศึกษาศักยภาพของตนเอง นำข้อมูลมาจัดทำแผนแม่บทชุมชน การ
ปฏิบัติงาน ตามแผนที่วางไว้ด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร มีการระดมทุนจากแหล่งต่าง ๆ ตั้ง

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.

^{๓๗} กรมการพัฒนาชุมชน, คู่มือการปฏิบัติงานวิสาหกิจชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริม
วิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๖), หน้า ๓.

ศูนย์ ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนเพื่อการขายผลิตภัณฑ์ และการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นเงินปันผลและกองทุนสวัสดิการให้กับสมาชิก

กระบวนการทำงานกลุ่มของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑) การศึกษาศักยภาพและข้อมูลของตนเอง เป็นกระบวนการทางปัญญาในการเรียนรู้สภาพแวดล้อมด้านครอบครัว ผลผลิต ทรัพยากร ภูมิปัญญา ความรู้ของ ชุมชน ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ การรู้จักตนเอง เป็นกระบวนการทบทวนข้อมูลที่แสดงความเป็นจริงระดับครอบครัวตนเอง การรู้จักชุมชน เป็นข้อมูลภาพรวมซึ่งสรุปจากครอบครัวตนเอง บัญชีรับ จ่ายของครอบครัว ที่รวมกับเป็นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และการรู้จักโลก เป็นการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติของโลก และโลกด้านเศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลความรู้ เทคโนโลยี ข้อมูล ทางเลือกใหม่จากการเรียนรู้ศักยภาพนี้ จะต้องนำไปกำหนดเป็นแผนปฏิบัติงานต่อไป

๒) การจัดทำแผนปฏิบัติงาน เมื่อทราบข้อมูลที่แท้จริง เข้าใจตนเอง ชุมชน และโลก แล้ว จะนำไปสู่การกำหนดทางเลือกในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นทางเลือก ที่เกิดจากข้อมูล ความรู้ เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน กลายเป็นความรู้ใหม่ ที่อยู่บนฐานความจริง ศักยภาพที่แท้จริง สามารถกำหนดเป็นทางเลือกหรือแผนปฏิบัติงาน โครงการ กิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนที่ มองเห็นส่วนประกอบเพื่อกำหนดปัจจัยที่จะสนับสนุน รวมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบให้สามารถใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

๓) การดำเนินงานตามแผน เป็นการบริหารความเชื่อมโยงระหว่างทุนต่าง ๆ เพราะการบริหารขององค์กรชุมชน คือ หลักเกณฑ์กำกับความสัมพันธ์ของคนกับคน คนกับงาน ภายในกลุ่ม เช่น สมาชิกและคุณสมบัติของสมาชิก ระบบการผลิต ระบบตลาด ระบบบัญชี เป็นต้น การดำเนินกิจกรรมมี ๒ ลักษณะ คือ สมาชิกร่วมกันทำโดยตลอด ในลักษณะงานรวม เช่น กิจกรรม ร้านค้า กิจกรรมโรงสี และกิจกรรมที่สมาชิกแยกกันทำ แต่มีการรวมกันในเรื่องการจัดการบางอย่าง มีลักษณะเป็นกิจกรรมอาชีพของสมาชิก เช่น การปลูกผัก กิจกรรมปรับปรุงคุณภาพทุเรียน

๔) การติดตามประเมินผล เป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยการพูดคุย การประชุม ที่เกี่ยวกับผลของการปฏิบัติงาน โดยให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลให้มากที่สุด เพื่อ นำไปเปรียบเทียบกับแผนการปฏิบัติงานที่วางไว้เพื่อหาสาเหตุข้อบกพร่องนำไปปรับปรุงแก้ไขงานที่มีลักษณะคล้ายกันในอนาคต อาจแบ่งประเภทการประเมินผลตามระยะเวลาได้ ๓ ระยะ คือ ก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน และหลังการปฏิบัติงาน^{๓๘}

สรุปได้ว่า กระบวนการทำงานกลุ่มของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนั้นเริ่มจากการศึกษาศักยภาพและข้อมูลของตนเอง จากนั้นจัดทำแผนปฏิบัติงานโดยดำเนินงานตามแผนที่ได้จัดทำไว้ และติดตามประเมินผลเพื่อให้ทราบแนวทางและเกิดการพัฒนาต่อไป

หลักการจัดการวิสาหกิจชุมชนสามารถแบ่งออกได้เป็น ๔ ด้าน คือ การจัดการกลุ่ม การจัดการการผลิต การจัดการการตลาด และการจัดการด้านการเงินและบัญชีเนื่องจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมักทำในรูปกลุ่ม การจัดการกลุ่มจึงมีความสำคัญมากและส่งผลเชื่อมโยงถึงการจัดการด้านอื่นๆ ทั้งหมด ในการจัดการกลุ่มจึงเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างเป็นทางการ

^{๓๘} กรมส่งเสริมการเกษตร, นโยบายและแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓-๑๓.

ตั้งแต่การร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมบริหารงาน และร่วมในกิจกรรมการลงทุน และการทำธุรกิจผลของการมีส่วนร่วมนี้จะนำไปสู่การพัฒนาระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาของรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ การบริหารการพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร ประจำปี ๒๕๕๙ ๑๑๑ กลุ่ม การบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส และการพัฒนาการเรียนรู้ของสมาชิก อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จ^{๓๙} ปัญหาสำคัญของวิสาหกิจชุมชนคือ การผลิตที่ไม่ตรงตามความต้องการของตลาด อีกทั้งไม่รู้วิธีการนำ ทุนภูมิปัญญาและทุนต่างๆ ในชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเอง การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าโดยใช้ เอกลักษณ์ไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของสินค้าไทยยังมีน้อยและมีเฉพาะผู้ผลิตในวงจำกัด ขาดการออกแบบและ การมีตราสินค้าที่เป็นของไทย ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนบางส่วนยัง ขาดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนและการสร้างนวัตกรรม ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนให้ได้รับความรู้ และส่งเสริมด้านความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสร้างเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของ ผู้บริโภค รวมทั้งการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันอันเป็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจ ชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน^{๔๐}

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการวิสาหกิจ ชุมชนไทยประสบกับการเปลี่ยนแปลงการแข่งขันในยุคความรู้ที่ต้องอาศัยทุนทางปัญญาและศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนหรือทุนมนุษย์ออกมาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการใช้ความรู้หรือทุนทางปัญญาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการทำกำไรให้กับวิสาหกิจชุมชนไทยต่อไป^{๔๑}

สรุปได้ว่า การบริหารวิสาหกิจชุมชนเป็นการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการการผลิต การจัดการการตลาด และการจัดการด้านการเงินและบัญชี เนื่องจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมักทำในรูปกลุ่ม การจัดการกลุ่มจึงมีความสำคัญมากและส่งผลเชื่อมโยงถึงการจัดการด้านอื่นๆ ทั้งหมด ในการจัดการกลุ่มจึงเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างเป็นกระบวนการ ตั้งแต่การร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมบริหารงาน และร่วมในกิจกรรมการลงทุน

๒.๒.๕ แนวทางการดำเนินงานและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนเพื่อ เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนไว้ ดังนี้

๑) ชุมชนเป็นเจ้าของ และดำเนินการเป็นกิจการของชุมชน เป็นการประกอบ กิจการทั้งด้านการผลิตและบริการที่กลุ่มคนในชุมชนเป็นเจ้าของ

^{๓๙} จักรี สุจริตธรรม, แนวทางการปฏิบัติงานวิสาหกิจชุมชนและการพัฒนาสู่ความยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาธุรกิจสหกรณ์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕.

^{๔๐} ศศิพร ต่ายคำ และนรินทร์ สังข์รักษา, การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดราชบุรี, *Veridian E-Journal 8*, (มกราคม-เมษายน): ๖๐๖-๖๓๒.

^{๔๑} อรพินท์ บุญสิน, “แนวทางการสร้างผลลัพธ์การผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคอุตสาหกรรม”, *การจัดการ*, ปีที่ ๓, ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๗): ๒๒-๓๑.

๒) ทุนสำเนียงการเป็นของชุมชน เป็นหลักและมีการบริหารหรือการจัดการที่ เหมาะสม ดำเนินกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาและทุนของชุมชนเป็นหลัก มีการบริหาร จัดการที่ เหมาะสมโดยชุมชน เป็นแนวทางการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อให้เกิด ประโยชน์ สูงสุดแก่ส่วนรวม มีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์ผลผลิตและบริการที่มี คุณภาพ

๓) เป็นนวัตกรรมของชุมชน เป็นการประกอบกิจการที่เกิดจากความคิด สร้างสรรค์ หรือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานผสมผสานภูมิปัญญาสากล

๔) การมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินกิจกรรมด้วยการมีส่วนร่วมของหมู่คณะ ในชุมชน อย่างมีเอกภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวมแก่สมาชิกและชุมชน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อ ชุมชน

๕) กระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินการ ขึ้นตอนวิธีปฏิบัติ การผลิต ก่อให้เกิด การ เรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชนหรือกลุ่ม รวมทั้งการเรียนรู้การ บริหาร หรือการจัดการทุนของชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง^{๔๒}

กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีกระบวนการดำเนินการ ดังนี้

๑) การสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ การ ฝึกอบรม การสาธิต การศึกษาดูงานและทัศนศึกษา การประชุมสัมมนาเพื่อสร้างกระบวนการ เรียนรู้

๒) การสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มต้นตั้งแต่ระดับครอบครัว ให้แต่ละครอบครัวลงมือแก้ปัญหาของตนเอง พึ่งพาตนเองให้มากที่สุดเพื่อลดรายจ่ายในส่วน ของ ระดับชุมชนหาการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมตามความสามารถด้วยการ กำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนการทำกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง กำหนดบทบาทและหน้าที่ใน กลุ่มของกรรมการและสมาชิก การเสริมสร้างและพัฒนาผู้นำการดำเนินงานกิจกรรมตาม ที่ตกลงร่วมกัน ในกลุ่มในชุมชน และการพัฒนาการขยายงานสมาชิก

๓) การส่งเสริมการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชน ลักษณะเครือข่ายควรมีความ สัมพันธ์กันแบบพี่แบบน้อง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทุกคนใน ชุมชน มี โอกาสและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยอิสระบนพื้นฐานของความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน มีการ พบปะแลกเปลี่ยนและมีกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดความเกื้อกูล ร่วมมือและ ช่วยเหลือกัน อันจะให้ เครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากความ ต้องการของ ชุมชนเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สามารถ ตอบสนองความต้องการ ของสมาชิกเครือข่ายได้ และเป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยเชื่อมโยงการ สนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน รวมทั้งต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานเครือข่าย เพื่อนำไปสู่ การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาเครือข่ายต่อไป^{๔๓}

^{๔๒} บัณฑิตา ศรีชัยมูล, “การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า หมู่ที่๔ ตำบลโคกเจริญ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๗), หน้า ๔๙.

^{๔๓} สัจจา บรรจงศิริ และคณะ, “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง = Community Enterprise Development by Sufficient Economy Concept นนทบุรี”, รายงานวิจัย, (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔.

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็น กระบวนการดำเนินงานที่เน้นในเรื่องการปรับวิถีคิดของชุมชนแบบพึ่งพาภายนอกมาพึ่งพาตนเอง โดยเชื่อมโยงบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ในที่สุด โดยหลักการของวิสาหกิจชุมชน คือการเรียนรู้เป็นหัวใจ และมีการพึ่งพา ตนเองเป็นเป้าหมาย ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบด้วย ปัจจัยหลักสำคัญที่เหมือนๆ กัน หรือคล้ายๆ กัน ได้แก่ ๑) ปัจจัยด้านเงินทุน ๒) ปัจจัยด้านการตลาด ๓) ปัจจัยด้านการผลิต ๔) ปัจจัยด้านบริหารจัดการ ๕) ปัจจัยด้านแรงงาน ๖) ปัจจัยผู้นำและ ๗) ปัจจัย การมีส่วนร่วมของสมาชิก^{๔๔} แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ เน้นในเรื่องการปรับวิถีคิดของชุมชนแบบพึ่งพาภายนอกมาพึ่งพาตนเอง โดยเชื่อมโยงบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ในที่สุดโดยหลักการวิสาหกิจชุมชน คือ มีการเรียนรู้เป็นหัวใจ และมีการพึ่งพา ตนเองเป็นเป้าหมาย^{๔๕}

สรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของ และดำเนินการเป็นกิจการของชุมชน ทุนดำเนินการเป็นของชุมชน เป็นนวัตกรรมของชุมชน เป็นการประกอบกิจการที่เกิดจากความคิด สร้างสรรค์ หรือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานผสมผสานภูมิปัญญาสากล มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมด้วยการมีส่วนร่วมของหมู่คณะ เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินการซึ่งแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีกระบวนการดำเนินการ โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และการส่งเสริมการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชน

๒.๒.๖ สาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.๒๕๔๘

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ เกิดจากการนำเสนอของตัวแทนเครือข่าย องค์กรชุมชนทั่วประเทศร่วมกับมูลนิธิหมู่บ้าน และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อต้นปี ๒๕๔๔ เพื่อรองรับกระแสการเคลื่อนตัวของกระบวนการคิดในการประกอบวิสาหกิจเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ผ่านกระบวนการยกร่างโดยตัวแทนองค์กรเครือข่ายชุมชนร่วมกับผู้แทนภาครัฐแล้วนำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรวุฒิสภา โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธย ประกาศในราชกิจจานุเบกษามีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๔๘ เป็นต้นมา ทั้งนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์ให้เป็นกฎหมายเพื่อบูรณาการหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ให้เข้ามาร่วม/สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบและเป็นเอกภาพ เพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองได้มีเศรษฐกิจเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด และสามารถเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไปโดยกำหนดให้กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงาน

^{๔๔} ถาวร ชูพล และคณะ, แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบึงหลุมบัว ตำบลพระอาจารย์ อำเภอนครชัย จังหวัดนครนายก, (กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑.

^{๔๕} ชูศรี เสรีรักษ์ และคณะ, แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกองทุนฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ตำบลห้วยนาง อำเภอยายะยอ จังหวัดตรัง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๕๒), หน้า ๖.

เลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้แบ่งเป็น ๔ หมวด ได้แก่

หมวดที่ ๑ วิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ ๒ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ ๓ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ ๔ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ กำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

๑) ระดับปฐมภูมิ ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัยในการนำ พืชชุมชนมาใช้เหมาะสม การร่วมมือกันในกลุ่มชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

๒) ระดับสูงขึ้นไป ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษา วิจัย เทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจและความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจ ขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป

๓) การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

ทั้งนี้การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนดังกล่าว มุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ของวิสาหกิจ ชุมชนต่อเกษตรกร ได้แก่

๑) การรวมตัวกันของเกษตรกร ในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความ มั่นคง ได้รับการรับรองตามกฎหมาย

๒) การส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถในการจัดการ ตรงตามความต้องการที่แท้จริง

๓) ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะ พัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชน เป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่นๆ ซึ่งเป็นการจัดการทุนของชุมชนโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน มีองค์ประกอบและลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน คือ ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการเอง ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด ริเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเอง มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากล ดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงหลายๆ กิจกรรม และเกื้อกูลกัน พัฒnavิสาหกิจชุมชน และพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายอันดับแรกและสำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชน แบ่งเป็นแบบพื้นบ้านและแบบก้าวหน้า โดยมีรูปแบบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแบบที่ประกอบกิจการคนเดียวและในรูปเครือข่าย เป็นการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการการผลิต การจัดการการตลาด และการจัดการด้านการเงินและบัญชี เนื่องจากการดำเนินงาน

ของวิสาหกิจชุมชนมักทำในรูปกลุ่ม การจัดการกลุ่มจึงมีความสำคัญมากและส่งผลเชื่อมโยงถึงการจัดการด้านอื่นๆ ทั้งหมด ในการจัดการกลุ่มจึงเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่การร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมบริหารงาน และร่วมในกิจกรรมการลงทุน ดำเนินงานโดยชุมชน เป็นเจ้าของ และเป็นกิจการของชุมชน ทุนดำเนินการเป็นของชุมชน เป็นนวัตกรรมของชุมชน เป็นการประกอบกิจการที่เกิดจากความคิด สร้างสรรค์ หรือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานผสมผสานภูมิปัญญาสากล มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมด้วยการมีส่วนร่วมของหมู่คณะ เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินการซึ่งแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีกระบวนการดำเนินการ โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และการส่งเสริมการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชน

๒.๒.๗ หลักธรรมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

หลักธรรมพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่มีคุณค่าและคุณประโยชน์มากมาย โดยเฉพาะหลักธรรมที่ใช้สำหรับการอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข โดยเฉพาะหลักอปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม เกิดความเจริญและนำความสุขความเจริญมาสู่ส่วนรวม เพราะเป็นหลักธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ก่อให้เกิดความสามัคคีและการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน สอนให้เรารู้จักหลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างองค์กรให้เข้มแข็ง

อปริหานิยธรรม คือ ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม, ธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว มี ๗ อย่าง ที่ตรัสสำหรับภิกษุ (ภิกขุอปริหานิยธรรม) ดังนี้

- ๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์
- ๒) เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่สงฆ์จะต้องทำ
- ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่บัญญัติขึ้น ไม่ถอนสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้แล้ว
- ๔) ภิกษุเหล่าใด เป็นผู้ใหญ่เป็นประธานในสงฆ์ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น เชื่อฟัง ถ้อยคำของท่าน
- ๕) ไม่ลุ่มอำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้น
- ๖) ยินดีในเสนาสนะป่า
- ๗) ตั้งใจอยู่ว่า เพื่อนภิกษุสามเณรซึ่งเป็นผู้มีศีล ซึ่งยังไม่มาสู่อาวาส ขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข^{๔๖}

หลักภิกขุอปริหานิยธรรม ข้อที่ ๑ และข้อที่ ๒ พูดถึงการประชุมของคนที่อยู่เป็นหมวดหมู่กัน จำเป็นจะต้องมีการประชุมปรึกษาในกิจการงานและกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามหน้าที่ จึงต้องมีการประชุมกันบ่อยๆ เพื่อให้สามารถติดตาม ศึกษา และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที่ ใน การเข้าร่วมประชุมกันนั้นต้องพร้อมเพรียงกันประชุม เพราะกรรมในพระพุทธศาสนาที่ถือว่าถูกต้อง จะต้องพร้อมเพรียงกันกระทำ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำหรือว่าคนหนึ่งทำ คนหนึ่งไม่เห็นด้วย และเมื่อประชุมไปแล้วก็ต้องอยู่ในระเบียบ วินัย ไม่ใช่นี้จะลุกไปกลางคันก็ลุกไป แต่จะต้องประชุมกันจน

^{๔๖} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓๔.

ตลอดไป นอกจากเกิดเหตุสุดวิสัยขึ้นมาจริงๆ จึงออกไปตามมติของสงฆ์ได้ แต่จะต้องยอมรับมติต่างๆ ซึ่งสงฆ์ได้ลงไปในขณะที่เราไม่อยู่ในที่ประชุม กิจการอันใดที่เป็นภาระของหมู่คณะไม่ว่าภายในบ้าน หรือว่าภายในวัด หรือว่าภายในองค์กร ตลอดถึงประเทศชาติก็ตาม จะต้องพร้อมเพรียงกันปฏิบัติ ภารกิจเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และพร้อมเพรียงกันทำงานอันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของ หมู่ของคณะนั้นๆ ไม่ให้มีความบกพร่อง

หลักสิกขาอุปัชฌายธรรมในข้อ ๓ นี้ พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงหลักการประพฤติ ปฏิบัติ พระพุทธศาสนาก็คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องปฏิบัติตามคำสั่ง และคำสั่งสอนของพระองค์ ดังนั้น เรื่องอะไรที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ก็ถือประพฤติ ปฏิบัติไปตามนั้น ไม่มีการบัญญัติเพิ่มเติม ไม่มีการแก้ไขสิ่งที่ทรงบัญญัติไว้ ทรงบัญญัติไว้ว่าอย่างไร ก็ต้องยึดถือประพฤติ ปฏิบัติไปอย่างนั้น ถ้าหากว่าไม่พอใจหรือไม่อาจปฏิบัติได้ก็สึกออกไปเป็นฆราวาส ไม่ใช่จะมาแก้ไข ดัดแปลงพระธรรมวินัยเพื่อให้ตนปฏิบัติได้โดยไม่ยอมรับ นับถือหลักที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ สิกขาบทบางอย่างถึงแม้ว่าในยุคในสมัยนี้ได้มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปมากก็ตาม แต่ก็ต้องยึดถือประพฤติ ปฏิบัติไปตามนั้น

หลักสิกขาอุปัชฌายธรรมในข้อที่ ๔ อีกว่า ในหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันมีผู้หลักผู้ใหญ่ที่ ลดหลั่นกันลงมาจำเป็นจะต้องให้ความเคารพนับถือต่อท่านที่เป็นใหญ่ในที่นั้น เช่น ภายในวัด ก็ให้ความเคารพนับถือต่อเจ้าอาวาสและพระเถระผู้ใหญ่ที่เหนือตนขึ้นไป ข้อความที่ท่านแนะนำ สั่งสอน แม้จะมีการดุด่าตักเตือนไปบ้างแต่ถือว่าเป็นคำสั่งสอนที่เกิดขึ้นโดยเจตนาดี ผู้ที่อยู่ในสำนักของท่านจะต้อง เชื่อถือและปฏิบัติตาม

หลักสิกขาอุปัชฌายธรรมข้อ ๕ นี้ เกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ คนเรานั้นเหมือนกับนก ที่ตายเพราะเหยื่อ หรือปลาที่ตายเพราะเหยื่อ คนก็มีลักษณะอย่างเดียวกัน คือถ้าปล่อยให้ความอยาก ได้อย่างนั้น อย่างนี้ อย่างโน้น ครอบงำใจแล้วโอกาสหนึ่งก็เป็นอันตราย เพราะความอยากเหล่านั้น การพยายามควบคุมจิตใจไม่ให้ทำอะไรไปตามอำนาจของความอยากทุกอย่าง จึงเป็นทางเจริญของ บุคคลเหล่านั้น

หลักสิกขาอุปัชฌายธรรม ข้อ ๖ เรื่องของเสนาสนะที่อยู่อาศัย ทรงสอนให้หาเสนาสนะ ที่เป็นปัจจัยโน้มน้อมไปเพื่อหาความสงบโดยเน้นไปที่เสนาสนะป่า ซึ่งห่างจากเสียง รบกวน ไม่มีเสียง อีกรีกครีโครม ซึ่งเป็นอันตรายต่อการกระทำความสงบ แต่ว่าในขั้นของการปฏิบัตินั้นเราจะอยู่ที่ไหน ก็ตามถ้าหากว่ามีเสียงรบกวนมากก็อย่าไปใส่ใจ สนใจต่อเสียงรบกวนเหล่านั้นให้มากกว่า ก็จะทำให้จิตใจ ให้เกิดความสงบได้

หลักสิกขาอุปัชฌายธรรม ข้อ ๗ สุดท้ายถือว่าเป็นหลักสำคัญของคนที่อยู่ร่วมกันวัด หรือ ศาสนสถานในทางศาสนานั้นถือว่าเป็นคุณสมบัติกลางของพระศาสนา พระภิกษุสามเณรทุกรูป ที่บวชมาถูกต้องตามพระธรรมวินัย มีศีล มีความคิดเห็นตรงต่อหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาจึงมี สิทธิที่จะเข้าอยู่ในอารามนั้นในวัดนั้น ดังนั้น ใครจะอยู่ในวัดใดก็ตามก็ต้องสร้างความรู้สึกร่วมที่จะ พบเห็นเพื่อนภิกษุสามเณร ที่ยังไม่ได้อยู่ในวัดของเรา ก็ขอให้มา ที่มาแล้ว ก็ขอให้อยู่เป็นสุข ซึ่ง ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของการสร้างความรู้สึกร่วมกันนั้น แม้จะไม่ลงมือประพฤติ ปฏิบัติ คือไม่ลงมือช่วยเหลือ

เกือบถูกละไว้ก็ตาม แต่เป็นการแสดงออกถึงความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่หวังที่อยู่ ความไม่อิจฉาริษยา คนอื่น ซึ่งแต่ละอย่างนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายนัก^{๔๗}

อภิธานิยธรรมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ประการที่ ๑ การประชุมเป็นนิตย หมายถึง ธรรมเนียมข้อแรกในหลัก “อภิธานิยธรรม ๗” ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ให้ไว้ และดูเหมือนคนทำงานในยุคสมัยนี้ก็นิยมการประชุมกันเป็นนิตย เพราะถามใครก็ติดประชุมกันทั้งนั้น จนบางวันมีแต่ประชุมและประชุม ซึ่งว่าไปก็ดูท่าจะดี เพราะได้มีการพูดคุยกันบ่อย ๆ งานก็น่าจะก้าวหน้าไปด้วยดี^{๔๘}

ประการที่ ๒ การพร้อมเพียงกันประชุม หมายถึง การประชุม - เลิกประชุม และกระทำกิจที่ควรทำโดยพร้อมเพียงกัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่รวมกัน ไม่กินแหนงแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้ เช่นในครอบครัวมีอะไรปรึกษาหารือกันก็ต้องอยู่พร้อม ๆ กัน เพื่อทุกคนจะได้ยอมรับในสิ่งที่จะทำลงไปด้วยความเต็มใจ ซึ่งการพร้อมเพียงกันประชุม เลิกประชุมโดยพร้อมเพียงกันซึ่งเป็น ๑ ในหลักการ ของหลักการการประชุมที่ดี^{๔๙}

ประการที่ ๓ การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ หมายถึง การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ขององค์กร หรือกฎระเบียบ ข้อบังคับอื่นๆ ตามความต้องการของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือตามความต้องการของกลุ่มคนใด กลุ่มคนหนึ่ง หรือตามอิทธิพลได้ อิทธิพลหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องและชอบธรรม การไม่บัญญัติสิ่งที่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ และไม่ล้มเลิกกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมายแม่บทของการปกครองและบริหารประเทศบ้านเมืองจะสงบสุขได้ ทุกคนจะต้องไม่บัญญัติ และไม่ล้มเลิกระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขององค์กร หรือกฎระเบียบข้อบังคับอื่น ๆ ตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง^{๕๐}

ประการที่ ๔ การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนและ ปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชา ให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายขององค์กร ปฏิบัติหน้าที่ ตามพันธกิจที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ด้วยความซื่อสัตย์และขยันหมั่นเพียร ให้ความเคารพ เชื่อฟัง ให้เกียรติ และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ จึง ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลัง

^{๔๗} พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), **ธรรมปริทรรศน์**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๖-๑๐๙.

^{๔๘} ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ และ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์, **การประชุมอย่างสร้างสรรค์**, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๗), หน้า ๔.

^{๔๙} ประมะ สตะเวทิน, **หลักนิเทศศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๕๐} ประยงค์ พรมมา, “การบริหารงานตามหลักอภิธานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๓๙.

ความสามารถ รอบคอบ รวดเร็ว ชยันหมั่นเพียร ถูกต้องสมเหตุสมผล ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์สูงสุดของหน่วยงาน^{๕๑}

ประการที่ ๕ เคารพสิทธิสตรี หมายถึง การเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วม ทางการเมือง หรือการเข้าไปมีบทบาทในตำแหน่งสำคัญของภาคราชการและเอกชน ผู้หญิงควร ได้ตำแหน่งโดยมี สัดส่วนที่เทียบกับผู้ชาย ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ บุคคล ย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่า เทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่า เทียมกัน ตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่ง สหประชาชาติ^{๕๒}

ประการที่ ๖ ส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม หมายถึง วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต มา ช่วยปลูกฝัง จิตสำนึกให้คนรักท้องถิ่นรักแผ่นดินของตนเอง วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของ ชาวไทยนั้นมีมาก หลายอาจแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ความเชื่อถือศรัทธาของประชาชน กล่าวโดยสรุปเนื้อหาสาระ การแสดงของทุกภาคจะสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นจริง ของคนในสังคม ในท้องถิ่นของ ตนเองแทรกมูขตลกบ้างเพื่อสร้างอารมณ์ สร้างความสุข สนุกสนานให้กับผู้ฟังผู้ชม วัฒนธรรมประเพณี อันดีงามของชาวไทยนั้นเป็นมรดกอันมีค่า สมควรช่วยกันส่งเสริมรักษาต่อรวมใจกันส่งเสริมและรักษา อนุรักษ์คุณค่าของความเป็นไทยให้ มั่นคงยั่งยืนงตลอดไป^{๕๓}

ประการที่ ๗ การอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม หมายถึง การ คุ้มครอง การปกป้อง และการดำรงรักษา พระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไปโดย การทำนุบำรุง พระพุทธศาสนา ด้วยการถวายปัจจัยสี่ ด้วยการสนับสนุนการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึก การมีส่วนร่วมกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา การสนับสนุนการนำ หลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อ เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิต^{๕๔}

สรุปได้ว่า อปรีหานิยธรรม ๗ ประการ เป็นธรรมที่ใช้สำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างปกติ สุข เน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ก่อให้เกิดความสามัคคีและเคารพซึ่งกันและกัน สร้างองค์กรให้ เข้มแข็ง ได้แก่

๑.การประชุมเป็นนิตย หมายถึง การประชุม การปรึกษาหารือ การพูดคุย รวมไปถึง การรับประทานอาหาร การเล่นเกม การทำกิจกรรมกลุ่มย่อยด้วยกัน มีการประสานงานกันอยู่เป็น ประจำ เพื่อแก้ไขปัญหาปรับปรุงข้อบกพร่อง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

^{๕๑} ทศพร ศิริสัมพันธ์, **คู่มือเทคนิควิธีการส่งเสริมประสิทธิภาพในหน่วยราชการ**, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ปฏิบัติการโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพในส่วนราชการ (สำนักงาน ก.พ.พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๓๕), หน้า ๕.

^{๕๒} สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน, **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://WWW.pda.or.th> [๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

^{๕๓} ประยงค์ พรหมมา, การบริหารงานตามหลักอปรีหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ขอนแก่น, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๔๐.

^{๕๔} สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน, **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://WWW.pda.or.th> [๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

๒.การพร้อมเพียงกันประชุม หมายถึง การประชุม - เลิกประชุม และทำกิจกรรมที่ควรทำโดยพร้อมเพียงกัน การลงมติเห็นชอบร่วมกัน ซึ่งเป็นตัววัดว่าคนในทีมมีความพร้อมหรือไม่แค่นั้น เป็นการแสดงน้ำใจให้ความสำคัญของคำว่าทีม เป็นการมีส่วนร่วมภายในองค์กรที่ทำให้เกิดความสามัคคีภายในองค์กร

๓.การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ หมายถึง การไม่บัญญัติสิ่งใหม่ๆ หรือไม่ล้มเลิกเดิม ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ขององค์กร หรือกฎระเบียบข้อบังคับอื่นๆ ตามความต้องการของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือตามความต้องการของกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง หรือตามอิทธิพลใดอิทธิพลหนึ่ง โดยผิดหลักการเดิมที่หมู่คณะได้วางไว้และไม่คำนึงถึงความถูกต้องและชอบธรรม

๔.การเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา หมายถึง การเคารพและปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเพื่อให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร และเพื่อให้บรรลุภารกิจที่ผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายให้ ด้วยความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร ความเคารพ เชื่อฟัง และให้เกียรติผู้บังคับบัญชา

๕.การให้เกียรติสิทธิสตรี หมายถึง การให้เกียรติสตรีเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมและบริหารภายในองค์กร มีบทบาทหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ขององค์กร ในสัดส่วนที่ทัดเทียมกับผู้ชาย และได้รับความคุ้มครองมิให้ถูกล่วงเกินข่มเหงรังแกโดยชอบธรรมตามกฎหมาย

๖.การส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม หมายถึง การส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นที่มีความสำคัญ ปลูกฝังจิตสำนึกให้ภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และรักท้องถิ่นของตนเอง สนับสนุนความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๗.การอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม หมายถึง การคุ้มครอง การปกป้อง และการดำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป โดยการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาได้โดยการทำบุญด้วยปัจจัย ๔ ด้วยการปลูกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สรุปได้ว่า หลักการบริหารนิยธรรมนี้ เป็นเหตุแห่งความเจริญก้าวหน้าของวิสาหกิจชุมชน อันประกอบด้วย การบริหารจัดการที่ดีตามหลักการบริหารนิยธรรม ข้อที่ ๑-๓ การบริหารบุคลากรที่ดีตามหลักการบริหารนิยธรรม ข้อที่ ๔-๕ การส่งเสริมและรักษาที่ดีตามหลักการบริหารนิยธรรม ข้อที่ ๖-๗

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กร ทำให้บุคคลมีส่วนร่วมในการมุ่งไปสู่เป้าหมายและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ความสำคัญและลักษณะของการมีส่วนร่วม กระบวนการหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ระดับของการมีส่วนร่วม การพัฒนาและการส่งเสริมของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการมีส่วนร่วมนั้นมีนักวิชาการกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนไม่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานโดยร่วมกันคิด ร่วมลงมือปฏิบัติการ ร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมในการติดตามและประเมินผล^{๕๕}

การมีส่วนร่วมเกิดในหลายมิติ ดังต่อไปนี้

๑. การมีส่วนร่วมในมิติของความลึก หมายถึง การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาโครงการ

๒. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนาขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

๓. ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

๔. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้างๆ ได้ว่าเป็น การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

๕. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่สำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่างๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและธำรงรักษาองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

๖. การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่าบุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

๗. การมีส่วนร่วม คือการที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆ ในสภาพสังคมนั้นๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการ และความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่างๆ^{๕๖}

การมีส่วนร่วม เป็นการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อย ได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่นั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ^{๕๗} ซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่

^{๕๕} กฤษณะชัย ลิมป์บุญแดง, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมอาชญากรรมด้านยาเสพติด และการพนันในจังหวัดชลบุรี, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

^{๕๖} ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๑ - ๒.

^{๕๗} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง, (กรุงเทพมหานคร: 598 Print, ๒๕๔๖), หน้า ๔.

เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้/เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย^{๕๘} เป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้ในลักษณะที่เป็นแนวเดียวกัน^{๕๙}

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participation Development) เป็น การพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ คือ การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชนเพื่อค้นหาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชน การกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบายของแผนงาน และโครงการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การปฏิบัติงานตามโครงการ การติดตามและประเมินผล การทบทวนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา โดยโครงการนั้นต้องตรงกับความต้องการ สอดคล้อง และเหมาะสมกับวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของคนในชุมชน คนจึงเข้าร่วมด้วยความสมัครใจและ ประสบความสำเร็จ^{๖๐} การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้น ไม่ว่าจะในระดับ ครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในกระบวนการที่คนปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วม หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ, เต็มใจและสบายใจ^{๖๑} โดยเกี่ยวข้อง (Involvement) ทางความคิด, จิตใจ, อารมณ์และทางกาย การมีส่วนร่วมมีความหมายมากกว่าการ เป็นส่วนหนึ่ง (Sense and belonging) การมีส่วนร่วมมีความหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and qualitative) การมีส่วนร่วมครอบคลุมทั้งมิติด้านความสามารถ เวลา และโอกาสที่ จะมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำ (Action) จึงมีทั้งผู้กระทำ (The actor) ผู้ถูกกระทำหรือ ผู้รับผล (The recipient) และสาธารณชน (The public) ผู้เป็นบริบทของการกระทำ^{๖๒}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น การวางแผน กำหนดทิศทาง การเปลี่ยนแปลงของตนเอง ของกลุ่ม องค์กร หรือชุมชน ตลอดจนการร่วมกันรับผิดชอบ แก้ไขปัญหาและรับผลประโยชน์ร่วมกันในทุกขั้นตอน ตั้งแต่

^{๕๘} พัชรี สีโรรส และคณะ, การมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^{๕๙} ผดุงพร ธรรมดา, การศึกษาความพร้อมของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดศรีสะเกษ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บรรณสารสารสนเทศทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^{๖๐} สนธยา พลศรี, เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, หน้า ๔๑.

^{๖๑} วันชัย วัฒนศัพท์, ระบบทวิภาคีกับการแก้ไขปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, (กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔-๓๕.

^{๖๒} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘.

เริ่มต้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินการไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒.๓.๒ ความสำคัญและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีนักวิชาการกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีความสำคัญ คือ

๑) ประชาชนยอมรับในโครงการนั้น และเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและ ความต้องการของประชาชน

๒) ประชาชนมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของมากขึ้น

๓) ลดความขัดแย้ง การดำเนินการ โครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือ จากประชาชนมากขึ้น

๔) โครงการจะให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากขึ้น และระดมทรัพยากรในการ พัฒนา

๕) ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชน^{๖๓}

การสร้างความตระหนักในการพัฒนาในเรื่องใดก็ตามนั้น ยังให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด โอกาสความสำเร็จก็จะสูงขึ้นตามไป ด้วย แต่เป็นไปได้ที่องค์กรขนาดใหญ่จะนำบุคลากรทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาองค์กร แต่การนำผู้บริหารระดับกลางเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ใช่เรื่องยาก (คนกลุ่มนี้จะเป็น ตัวแทนของเราไปสร้างการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการต่อไป) การสร้างความตระหนักต้องเริ่ม จากการให้ข้อมูลที่เป็นจริงขององค์กร (นำเขาเข้ามาร่วม SWOT องค์กร) ทุกคนต้องร่วมรับรู้ปัญหา ขององค์กรทุกคนร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ร่วมสร้างแผน ยุทธศาสตร์ (Strategic partner) ร่วมกันหาตัวชี้วัดสู่ความสำเร็จร่วมกัน (Key Performance Indicator-KPI) เราจะทำอย่างไร และติดตามประเมินอย่างไร การมีส่วนร่วมเป็นกรนำเขาเข้ามาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และร่วมกันที่จะนำพาองค์กรสู่ เป้าหมายร่วมกัน นั่นคือต้องรวมใจคนขององค์กรให้เป็นหนึ่งเดียวให้ได้ (engagement) การมีส่วนร่วมจึงเป็นเองที่มีความสำคัญยิ่ง^{๖๔}

การมีส่วนร่วมยังมีความสำคัญอีกหลายประการ ดังนี้

๑) เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นสิทธิ มนุษยชนที่ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกระดับ

๒) สอดคล้องกับปรัชญา แนวความคิด และหลักการเรียนรู้ร่วมกันของ ชุมชน

๓) เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการกระจายอำนาจ ไปสู่ประชาชนและท้องถิ่น

๔) นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน

^{๖๓} ณรงค์ ญ เชียงใหม่, “การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”, วารสารรัฐสมิแล, ปีที่ ๒๓, ฉบับที่ ๒ (๓ พฤษภาคม – ธันวาคม ๒๕๔๕): ๑-๗.

^{๖๔} คณินิจ อนุโรจน์, การสร้างความตระหนักในองค์กร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.eduservice.ru.ac.th/download/research1.docx> [๒๘ เมษายน ๒๕๖๑].

๕) ทำให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของ ประชาชนและชุมชน

๖) เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคล กลุ่มและองค์กรในชุมชนให้มี ประสิทธิภาพ

๗) เป็นการสร้างความพึงพอใจร่วมกัน มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับ ร่วมกันภายในกลุ่ม ไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในชุมชน

๘) ทำให้เกิดความรัก ห่วงเห่น รับผิดชอบ และเป็นเจ้าของชุมชน

๙) เป็นกระบวนการสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของ ชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

๑๐) ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพราะเป็นการพัฒนาคนในชุมชน โดยคน ในชุมชน และเพื่อคนในชุมชนอย่างแท้จริง รัฐบาลเป็นเพียงผู้สนับสนุนในบางส่วนนั้น^{๖๕}

ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน มีลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของการมีส่วนร่วม คือ

๑. เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสรรค์ความดีงามให้แก่ทุกด้านของชีวิตของประชาชนและชุมชน (Inclusiveness)

๒. เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อความเท่าเทียมกัน (Equity) ของปัจเจกชนและกลุ่มคนในการมีส่วนร่วม (Give) และมีส่วนได้รับประโยชน์ (Take) จากการกระจายทรัพยากรสาธารณะ

๓. เป็นการมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดความเป็นธรรม (Justice) แก่ปัจเจกชนและกลุ่มคนที่มีสถานภาพแตกต่างกันได้มีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะของการแบ่งปัน เกื้อกูลกัน อุ้มชูกัน และเรียนรู้ร่วมกัน^{๖๖}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กร ในการกำหนดนโยบาย และการดำเนินงานหลายประการ และยังเปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่มและองค์กรที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดพิจารณา การตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ รวมถึงสามารถปฏิบัติหน้าที่และดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน ในลักษณะเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มคณะต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้การดำเนินการประสบความสำเร็จตามความประสงค์

๒.๓.๓ ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาขององค์กรชุมชนและเครือข่ายนั้น มี ๖ ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในท้องที่ ตลอดจนจนมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชนด้วย

^{๖๕} สนธยา พลศรี, เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, หน้า ๑๙.

^{๖๖} ชชาติชาย ฌ เชียงใหม่, การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สมดุล, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๕๙.

ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรประชาชน และเครือข่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรมการพัฒนา รวมทั้งกำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมการพัฒนา ดังอย่างเช่น องค์กรชุมชนและเครือข่ายเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนแม่บทชุมชนและแผนพัฒนาตำบล เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการเพื่อให้กิจการเพื่อให้กิจกรรมลุล่วง เช่น องค์กรชุมชนเข้าไปดำเนินการพัฒนาระบบสหกรณ์ของชุมชน และการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ ๕ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ภาคประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ใครได้รับประโยชน์มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งในการประเมินผลนั้นอาจเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรอยต่อของการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ ๖ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ประสพการณ์ทำงาน และการสรุปบทเรียน เพื่อให้คนในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ทบทวนการทำงานของตนเอง และหาแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในระยะยาว^{๖๗}

การมีส่วนร่วมยังสามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนของการพัฒนา ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชน ตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

๒. ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่ใช้

๓. ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๔. ขั้นมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

^{๖๗} พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ, “การสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายในการพัฒนาชุมชน”, เอกสารประกอบการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๓ - ๑๔.

๕. ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด^{๖๘}

ซึ่งการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรมี ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้ว ชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่า งานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก^{๖๙}

การมีส่วนร่วมประมวลได้เป็น ๓ ส่วนคือ

๑) ส่วนของการวางแผนพัฒนา จะเริ่มต้นตั้งแต่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา การกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา และ พัฒนาการศึกษาชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน จัดลำดับ ความสำคัญของความต้องการนั้นๆ ตลอดจนการกำหนดพิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน และ กำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะนำไปสนับสนุนการจัดและพัฒนากิจกรรมต่างๆ

๒) ส่วนของการจัดและดำเนินการตามแผนงาน โครงการ เป็นส่วนที่ ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในโครงการ โดยการร่วมมือช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และ แรงงาน หรือโดยการ บริหาร และประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจาก ภายนอก เป็นต้น

๓) ส่วนของการประเมินผล โครงการ เป็นส่วนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ การติดตาม ประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินความก้าวหน้าหรือผลสรุปรวมทั้งโครงการ^{๗๐}

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติ

^{๖๘} สำนักมาตรฐานการศึกษา และสถาบันอื่นๆ, ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑๖.

^{๖๙} โกวิท พวงงาม, การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, (ม.ป.ท., ๒๕๔๕), หน้า ๘.

^{๗๐} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน, หน้า ๓๘.

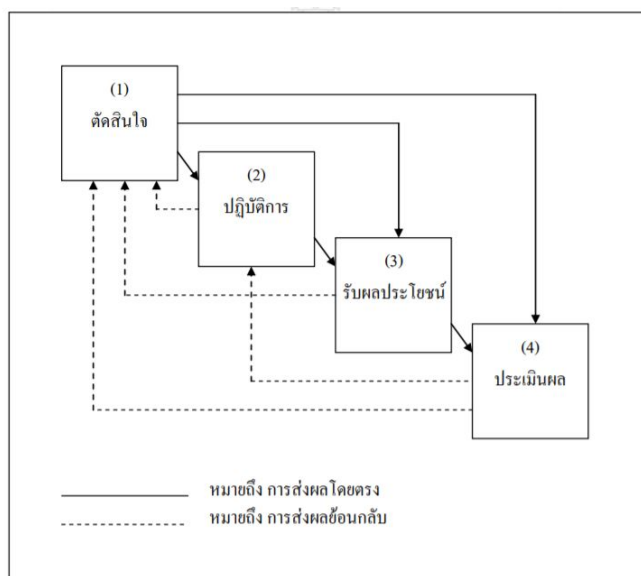

๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน และการขอความร่วมมือด้านบุคคล ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้คำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย ด้านวัสดุ ด้านสังคม และด้านบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้นนอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการรวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ มุ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ประกอบด้วย ควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และปรับตัวในการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) จะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้^{๗๑}

รูปแบบการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของโคเฮน (Cohen) และ อัฟฮอฟ (Uphoff) ของลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังแสดงในภาพประกอบ ๑

แผนภาพที่ ๒.๒ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff
 ที่มา: Cohen, John M and Uphoff, Noman T, 1980: 222

^{๗๑} J.M. Cohen and N.T. Uphoff, Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity, Worle Development, 8 (3), (1980), pp. 213-218.

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับงานทุกขั้นตอน และในมิติต่างๆ โดยเฉพาะผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย ซึ่งเกี่ยวข้องที่มีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกัน จะต้องดำเนินการตามแบบแผนที่ได้ตกลงกันไว้แล้ว และพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ รวมถึงการประเมินผล ควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และปรับตัวในการมีส่วนร่วม

๒.๓.๔ ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีนักวิชาการกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไป การมีส่วนร่วมแบ่งเป็น ๕ ระดับ คือ

๑. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน

๒. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร

๓. การมีส่วนร่วมตัดสินใจโดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสียโดยแบ่งเป็น ๓ กรณี แล้วแต่กิจกรรมในตนอยู่ในขั้นตอนใด ต่อไปนี้

๓.๑ ตนมีน้ำหนักตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ

๓.๒ ตนมีน้ำหนักตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ

๓.๓ ตนมีน้ำหนักตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ

๔. การมีส่วนร่วมทำ คือ ร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

๕. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือ อาจไม่มีโอกาสร่วมทำแต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้าน

อื่นๆ^{๗๒}

นอกจากนี้ **นรินทร์ชัย พัฒนพงศา** ยังได้แบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วมตามแนวทางพัฒนาชุมชน คือ เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยได้แบ่งไว้ ดังนี้

๑. ร่วมค้นหาปัญหาของตนเองให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา

๒. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนเองในปัจจุบันคืออะไร

๒.๑ ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้สิ่งใดก่อนหลัง

๒.๒ วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องๆ

๒.๓ ร่วมระดมความคิดถึงทางเลือกต่างๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาตามที่วางแผนไว้

๒.๔ ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้

๒.๕ ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาอื่นๆ

๒.๖ ร่วมคิดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน

๒.๗ ร่วมรับผลประโยชน์ หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน^{๗๓}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องในทุกๆระดับ มีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่

^{๗๒} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (เชียงใหม่: คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗.

^{๗๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

สำคัญซึ่งเกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ตลอดจนร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะเป็นหุ้นส่วนของการพัฒนาตามสิทธิที่จะพึงมีในระดับการมีส่วนร่วม

๒.๓.๕ การพัฒนาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

รูปแบบของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมี ๓ รูปแบบที่สำคัญ คือ

๑) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน

๒) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนด นโยบายของรัฐ โดยที่ไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วม แสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

๓) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการ พัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตาม แนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการ เรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๗๔}

ซึ่งยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๒ ประการ คือ

๑. การจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

๑.๑ จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่างๆ

๑.๒ จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือจัดทัศนศึกษาระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆภายในชุมชนและระหว่างชุมชน

๑.๓ การอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่างๆ

๑.๔ ลงมือปฏิบัติจริง

๑.๕ ถ่ายทอดประสบการณ์ และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม

๒. การพัฒนาผู้นำเครือข่ายเพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความสามารถที่มี จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรม การแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการพัฒนาได้ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

๒.๑ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน

๒.๒ สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน^{๗๕}

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วม เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ประชาชนทุกฝ่ายควรจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยร่วมกันสร้างอุดมการณ์และค่านิยมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

^{๗๔} เฉลียว บุรีภักดีและคณะ, “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง”, การวิจัยชุมชน, (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระหว่างศึกษาธิการ, ๒๕๔๕), หน้า ๓๒.

^{๗๕} สำนักมาตรฐานการศึกษา และสถาบันอื่นๆ, ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน, หน้า ๑๑๘.

สนับสนุนความคิดของกันและกัน รวมถึงมีการอบรม/แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเรียนรู้ร่วมกันซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม ดังนั้น การมีส่วนร่วมนี้ จึงนับว่าเป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีปรองดองของกลุ่มคนและกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน

ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ของกลุ่ม ขององค์กร หรือของชุมชน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กร ในการกำหนดนโยบาย และการดำเนินงานหลายประการ และจะต้องมีความสัมพันธ์กับงานทุกขั้นตอน และในมิติต่างๆ โดยเฉพาะผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย โดยแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ประชาชนทุกฝ่ายควรที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยร่วมกันสร้างอุดมการณ์และค่านิยมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันสนับสนุนความคิดของกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม ดังนั้น การมีส่วนร่วมนี้จึงนับว่าเป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีปรองดองของกลุ่มคนและกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน

๒.๔ บริบทพื้นที่การทำวิจัย

ตำบลไร่ขิง ตั้งขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏแน่ชัด ทราบเพียงว่ามีราษฎรชาวจีนมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในบริเวณนี้และได้ประกอบอาชีพทำไร่ เนื่องจากมีพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำไร่และทำกันเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ราษฎรบริเวณใกล้เคียงเรียกพื้นที่ที่ติดปากกันว่า ตำบลไร่ขิงหากอ้างอิงจากประวัติวัดไร่ขิง ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อปีกุน พ.ศ. ๒๓๙๔ ตรงกับต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งราชวงศ์จักรี โดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) เจ้าอาวาสวัดศาลาปูน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่ พระธรรมราชาอนุวัตรเมื่อการสร้างพระอุโบสถเสร็จลงท่านได้อัญเชิญพระพุทธรูปสาคัญองค์หนึ่งจาก กรุงเทพมหานครมาประดิษฐานเป็น พระประธานประจำอุโบสถสืบมา และชื่อว่า “วัดไร่ขิง” ก็เป็นชื่อที่ตั้งตามชื่อชุมชนในขณะนั้น แสดงว่าชุมชนไร่ขิงเกิดขึ้นก่อนนานแล้ว โดยในช่วงเวลานั้นอาจเป็นเพียงชุมชนไร่ขิง มามีสภาพเป็นตำบลในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ รศ.๑๑๖ และได้รวมกับตำบลท่าพูดซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่สืบค้นได้ว่ามีมาก่อน พ.ศ. ๒๒๘๑ ทำให้ตำบลไร่ขิงมีประวัติเก่าแก่ในภาพรวมไม่น้อยกว่า พ.ศ. ๒๒๘๑

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน และมีลำคลองต่างๆ จำนวน ๑๕ คลอง เป็นคลองซอย คล้ายเป็นคลองส่งน้ำของชลประทาน แต่เป็นคลองธรรมชาติ จึงเหมาะสมแก่การประกอบอาชีพทางด้านเกษตร เดิมประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร คือ ทำนาทำสวนผลไม้แต่ปัจจุบันพื้นที่การเกษตรลดลง เนื่องจาก มีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรร และอาคารพาณิชย์

วิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง

ในอดีตตำบลไร่ขิง เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการปลูกพืช ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง มีผลทำให้สภาพดินเสื่อมโทรมไม่เหมาะต่อการปลูกพืช นอกจากนี้ จากการที่เกษตรกรได้รับ

สารเคมีในปริมาณมากและสะสมเป็นเวลานาน ทำให้มีสุขภาพที่อ่อนแอ จึงได้มีการรวมกลุ่มคุยกัน เพื่อร่วมหาวิธีการลดต้นทุนในการทำการเกษตร ลดการใช้ปุ๋ยเคมีที่มีราคาแพง และบำรุงสภาพดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ดั้งเดิม จึงได้มีความคิดในการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อรักษาคุณภาพทางธรรมชาติให้ดีขึ้น การจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง เกิดจากการรวมตัวของผู้นำท้องถิ่น และเกษตรกรในตำบลไร่ขิง เนื่องจากปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชเคมี มีราคาแพงมาก เกษตรกรบางรายยากจนไม่มีเงินพอที่จะซื้อ และสิ่งสำคัญคือใช้แล้วทำให้ดินเสีย สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ แม่น้ำลำคลองเสียไปด้วย จึงระดมความคิดรวมกับเกษตรกรประจำตำบล จัดอบรมสาธิตการทำปุ๋ยหมักชีวภาพขึ้นเพื่อทดลองใช้ในสวนของเกษตรกร ปรากฏว่าได้ผลดีจึงคิดริเริ่มระดมทุนจากสมาชิกและของบประมาณจากเทศบาลเมืองไร่ขิง งบยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดกรมส่งเสริมการเกษตร และขอสถานที่จากวัดไร่ขิง ในการดำเนินการจัดตั้งโรงเรือนปุ๋ยขึ้นและแบ่งหน้าที่การผลิตพร้อมจำหน่ายปุ๋ยให้สมาชิกในราคาถูกลง และได้จัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยขึ้นและแบ่งหน้าที่การผลิตพร้อมจำหน่ายปุ๋ยให้สมาชิกในราคาถูกลง และได้จัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิงขึ้นเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๒ โดยมีเกษตรกรประจำตำบลไร่ขิง เป็นที่ปรึกษา โดยแรกเริ่มมีสมาชิก ๔๒ คน สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรกรรม รับจ้างและค้าขายโดยมีการคัดเลือกคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่บริหารกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีการดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพมีการวางระเบียบข้อบังคับระหว่างสมาชิก เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและยุติธรรมต่อสมาชิก และต่อมาได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๓ สถานที่ตั้ง เลขที่ ๕๘ หมู่ ๓ ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โทรศัพท์ ๐๘๗-๐๒๐-๙๘๒๘ โดยมีการระดมเงินทุนจากสมาชิก เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนเพื่อดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่ม และเปิดรับสมาชิกเพิ่ม กำหนดหุ้นละ ๑๐๐ บาท คนละไม่เกิน ๑๐๐ หุ้น หลังจากจัดตั้งกลุ่มแล้ว คณะกรรมการได้ดำเนินการขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน กับสำนักงานเกษตรอำเภอสามพราน โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง” โดยยื่นจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน และได้รับการอนุมัติเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓^{๗๖}

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่น

เป็นความร่วมมือระหว่างพื้นที่ตำบลไร่ขิง ตำบลบางเตย และตำบลทรงคนอง ซึ่งมีนายจรัส ตั้งตระกูลธรรม เป็นประธานวิสาหกิจชุมชน บริการโดยให้นักท่องเที่ยวนั่งรถราง ชมบรรยากาศเยี่ยมชม ๕ จุดใหญ่ๆ ได้แก่ จุดที่ ๑ ชมพิพิธภัณฑ์ด้านการเกษตร ชมเครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำการเกษตรในสมัยโบราณ เครื่องเรือนต่างๆ ภาพวิถีชีวิตสมัยก่อน จุดที่ ๒ ชมสวนส้มโอสายพันธุ์ทองดีและขาน้ำผึ้ง ชมวิถีชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอ สวนส้มโอแบบกร่อง ชม ชิม ซื้อป ผลผลิตการเกษตร จุดที่ ๓ ชมการหลวงพ่อบัณฑิต วัดทรงคนอง ชมโพธิ์เงินโพธิ์ทอง เก่งจีนโบราณ ชมธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน และจุดที่ ๔ เรียนรู้ระบบการปลูกพืชอินทรีย์ เรียนรู้การปลูกข้าวตามระบบเกษตรอินทรีย์ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว เช่น ไอศกรีมข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวกล้องไรซ์เบอร์รี่^{๗๗}

^{๗๖} กรมส่งเสริมการเกษตร, วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://noonui2552.wixsite.com/enterprise> [๔ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^{๗๗} การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://samphran.nakhonpathom.doae.go.th/trevel/>.pdf [๔ สิงหาคม ๒๕๖๑].

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไรซ์ชิ่ง วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไรซ์ชิ่ง

ชาวนาในปัจจุบัน ส่วนมากปลูกข้าวแล้วขายให้โรงสีข้าว แล้วซื้อข้าวมากิน ไม่ได้กินข้าวของตัวเอง ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นข้าวอายุสั้น เป็นพื้นที่ผสมผสาน ที่พื้นที่ที่ทำนา ๒,๕๐๐ ไร่ กว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ยังทำเหมือนที่อื่นๆ ก็คือมีการใช้สารเคมีค่อนข้างมาก ต้นทุนสูง สุขภาพชาวนาก็แย่ จึงมีการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อปลูกข้าวหอมในระบบปลอดภัย เพื่อบริโภคและแบ่งปันให้กับสมาชิกเพื่อรักษาสุขภาพ กลุ่มเกษตรกรไรซ์ชิ่ง โดยทางเทศบาลเมืองไรซ์ชิ่ง ได้มีการจัดตั้งกลุ่มข้าวปลอดภัย "ข้าวหอม" ซึ่งต่อมากลุ่มผู้ผลิตข้าวไรซ์ชิ่ง ได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตข้าวไรซ์ชิ่งและวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไรซ์ชิ่ง โดยรับข้าวจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมาสีข้าวโดยตรง พร้อมทั้งมีการแปรรูปสายพันธุ์ข้าวของกลุ่มที่มีหลากหลายชนิด เพื่อผู้รักษาสุขภาพ เช่น ข้าวไรซ์เบอร์รี่ เป็นข้าวที่ช่วยในการต่อต้านอนุมูลอิสระ, ข้าวปิ่นเกษตร มีธาตุอาหาร K, Ca, Fe, Cu, ข้าวหอมปทุม เป็นข้าวที่มีไฟเบอร์สูงและวิตามินที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย และข้าว กข.๔๓ เป็นข้าวที่มีปริมาณน้ำตาลต่ำและมีสารอาหารครบถ้วน ซึ่งเหมาะสำหรับผู้รักษาสุขภาพ^{๗๘}

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี

อดีตชาวสวนในแถบ อำเภอนครชัยศรี ได้ปลูกส้มโอกันหลากหลายสายพันธุ์ เช่น ทองดี ขาวแป้น ขาวหอม ขาวพวง ขาวทับทิม ขาวจิน ขาวน้ำผึ้ง เป็นต้น แต่สายพันธุ์ที่ได้รับความนิยมจากลูกค้ามากที่สุดมี ๒ สายพันธุ์ ได้แก่ ทองดี และขาวน้ำผึ้ง เท่านั้น ทำให้เกษตรกรในแถบอำเภอนครชัยศรี อำเภอสามพราน และอำเภอพุทธมณฑล หันมาปลูกส้มโอพันธุ์ทองดี และพันธุ์ขาวน้ำผึ้งกันเป็นจำนวนมาก เมื่อผลผลิตออกสู่ท้องตลาดมากทำให้เกิดปัญหาาราคาตกต่ำ กลุ่มชาวสวนส้มโอจึงได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรีขึ้น เพื่อจะได้มีอำนาจต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง และเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายผลผลิต โดยผลผลิตส้มโอปัจจุบันมีการส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศจีน จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ผลผลิตส้มโอพันธุ์ขาวน้ำผึ้ง มีรสชาติหวานอ่อนเปรี้ยว กรอบ ไม่ขมและไม่ซ่า บริเวณริมฝีปาก ไม่เป็นหัวข้าวสาร ผลผลิตส้มโอพันธุ์ทองดี เนื้อออกสีชมพูอมส้ม รสจัด หวานฉ่ำ ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้า GI (Geographical Indications) การสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนสติ๊กเกอร์สินค้า GI จำนวน ๔,๐๐๐ ดวง และช่วยจัดหาช่องทางทางการจำหน่ายสินค้า โดยเปิดโอกาสให้จำหน่ายสินค้าโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามงานแสดงสินค้าต่างๆ^{๗๙}

^{๗๘} กลุ่มข้าวเพื่อสุขภาพ, วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไรซ์ชิ่ง วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไรซ์ชิ่ง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/pg/112495056116138/posts/> [๔ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^{๗๙} กรมส่งเสริมการเกษตร, เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.nakhonpathom.doae.go.th/story.pdf> [๔ สิงหาคม ๒๕๖๑].

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย ได้มีผู้รู้และนักวิชาการหลากหลายท่านได้ศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงไว้ดังนี้

ผไท วงศ์อนุตรโรจน์ ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษา บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประเทศในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนที่เกิดขึ้นและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายนั้นต้องอาศัยการเชื่อมโยงกลุ่มและภาคีต่างๆ ในสังคมเข้ามาทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย โดยอาศัยรากฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรชุมชนในระดับต่างๆ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการกระบวนการทำงาน ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำกลุ่มและองค์กรในเครือข่ายทางสังคมของชุมชน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชน เพื่อนำเสนอแบบแผนความสัมพันธ์ของเครือข่ายทางสังคมของชุมชน (Community Network Map) โดยโครงสร้างและฐานเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีในชุมชน อันประกอบไปด้วยความสัมพันธ์แบบเครือข่าย เพื่อนบ้านและพรรคพวกเพื่อนฝูง ความสัมพันธ์ผ่านการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ผ่านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และโครงสร้างและช่องทางการติดต่อสื่อสาร เป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในชุมชน และความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ นี้ได้พัฒนาไปสู่กลุ่มที่มีความเป็นทางการมากขึ้น ในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับภายนอก ซึ่งเครือข่ายความสัมพันธ์ของบุคคลเป็นตัวกลางที่จะเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กรหรือหน่วยงานภายนอกกับชุมชน ดังนั้น การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของชุมชน สามารถแยกพิจารณาระดับความสัมพันธ์เป็น ๓ ชั้น (Layer) คือ ชั้นฐานความสัมพันธ์ของชุมชน ชั้นกลุ่มต่างๆ หรือ พลเมืองที่ตื่นตัว (Active Citizen) และชั้นตัวกลางหรือแกนนำ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชนคือ ฐานความสัมพันธ์ที่หลากหลาย สถานภาพของกลุ่มและบุคคล ผู้นำภูมิศาสตร์และทรัพยากรศูนย์รวมจิตใจและสำนึกร่วมของคนในชุมชน โครงสร้างและช่องทางการติดต่อสื่อสาร ธรรมเนียมปฏิบัติ ผลประโยชน์ร่วมกับความเข้าใจของคนในชุมชน และกระแสแนวคิดในสังคม ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชน ได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น การผลักดันให้หน่วยงานภายนอก ที่ทำงานกับชุมชนมีการทำงานประสานเชื่อมโยงกัน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่าง ชุมชนอื่นที่มีประสบการณ์ในประเด็นที่สำคัญต่อชุมชน การสร้างและพัฒนาเครื่องมือหรือการประยุกต์ใช้ โครงสร้างและช่องทางการติดต่อสื่อสาร ธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชน ให้เกื้อหนุนต่อความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับบุคคล หน่วยงานภายนอก และควรมีการศึกษาวินิจฉัยเครือข่ายทางสังคมที่มีลักษณะเด่นอื่นๆ^{๕๐}

พงษ์ศิลป์ สานะเสน ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า องค์กรภาคราชการทุกองค์กรในท้อง

^{๕๐} ผไท วงศ์อนุตรโรจน์, “กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษา บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๒).

ถิ่นควรร่วมมือโดยการระดมทรัพยากรร่วมกันตามภาระหน้าที่ของแต่ละองค์การ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ทั้ง ๔ ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามภารกิจในลักษณะการเครือข่ายงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก^{๕๑}

อาทร สองรักษ์ ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการสร้างเครือข่ายนักบริหารงานช่างองค์การ บริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอสิเกาและอำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง” ผลการวิจัยพบว่า การจัดตั้ง เครือข่ายต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน สามารถกำหนดทิศทางของเครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของเครือข่าย เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านช่างและการแก้ปัญหาร่วมกัน เป็นศูนย์ ประสานงาน เป็นองค์กรการพัฒนาบุคลากรเป็นศูนย์กลางข้อมูลในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน กิจกรรมของเครือข่าย ประกอบด้วยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเพื่อให้สมาชิก ทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน มีความเข้าใจในกระบวนการของเครือข่ายในทิศทางเดียวกัน สร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกโครงสร้างของเครือข่ายมีความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่าง เครือข่ายในพื้นที่เดียวกัน และพื้นที่ใกล้เคียงมีลักษณะของการเชื่อมต่อเป็นระบบหนึ่งเดียวลักษณะ เหมือนดวงดาว เป็นเครือข่ายที่เชื่อมถึงกันทั้งหมดการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย โดยมีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอนของการทำงานงานของเครือข่ายตั้งแต่การร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมกระทำและร่วมรับผล ประโยชน์การเชื่อมโยงเครือข่ายด้วยการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกเครือข่ายได้รับรู้ข่าวสารข้อมูล กิจกรรม ความเคลื่อนไหวของเครือข่ายทางเว็บไซต์หนังสือเวียน วิทยุชุมชน เป็นต้น การติดตามผล และประเมินผล ความก้าวหน้าของการดำเนินกิจกรรมเครือข่าย จะมีอยู่ในวาระการประชุมของทุก เดือน มีระบบบริหารจัดการเพื่อดำเนินความสะดวกให้แก่สมาชิก ด้วยการติดต่อสื่อสารระหว่าง สมาชิก การกำหนดโครงสร้างขององค์กร ประชานิยมของเครือข่าย ประกอบด้วย เวทีกลาง ประสานงานร่วมกันแลกเปลี่ยนสารสนเทศและความรู้ สร้างสรรค์และพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ยกระดับ ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และเทคนิคการทำงาน^{๕๒}

นลินี เรืองฤทธิศักดิ์ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็น หุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศขององค์กรคนพิการ : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการ แห่งเอเชียและแปซิฟิก” ผลการวิจัยพบว่า องค์กรคนพิการแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ ๑) องค์กร ของคนพิการ เป็นองค์กรที่คนพิการจัดตั้งขึ้นและเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการ และ ๒) องค์กรเพื่อ คนพิการ เป็นองค์กรที่จัดตั้งและบริหารงานโดยคนไม่พิการ องค์กรของ/เพื่อคนพิการมีบทบาทด้าน การฟื้นฟูสมรรถภาพการพิทักษ์สิทธิและการให้โอกาส การสนับสนุนทางสังคม การประสานงาน การ สร้างเครือข่ายและการสร้างการตระหนักรู้ของสังคม โดยรูปแบบการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนทาง สังคมขององค์กรของและเพื่อคนพิการ อยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนทรัพยากร การสนับสนุน องค์กร การสร้างพันธมิตร และการสร้างร่วมมือโดยมีคนพิการเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา จาก กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก เป็นองค์กรเพื่อคนพิการที่

^{๕๑} พงษ์ศิลป์ สาณะเสน, “การสร้างเครือข่ายองค์การเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอำเภอปอง น้ำร้อน”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑).

^{๕๒} อาทร สองรักษ์, “แนวทางการสร้างเครือข่ายนักบริหารงานช่างองค์การบริหารส่วนตำบลในเขต พื้นที่อำเภอสิเกา อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง”, รายงานการศึกษาอิสระ, (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๓).

ดำเนินการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนทางสังคมในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ผ่านการดำเนินงาน ๓ กิจกรรมหลัก คือ การประสานเครือข่ายและพัฒนาความร่วมมือ การสนับสนุนข้อมูล และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามรูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (South-to-South Cooperation) เพื่อสร้างเวทีในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ แนวทางการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศของศูนย์ฯ คือ ๑) การพัฒนาด้านข้อมูลข่าวสาร ๒) การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรสมาชิก และ ๓) การพัฒนาความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ^{๘๓}

อังกาบ บุญสูง ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนทอผ้าพื้นเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์” ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพที่มีในชุมชนคือทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมด้านการรวมกลุ่มของคนในชุมชน และทุนทางธรรมชาติด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และความสามารถที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มคือมีแกนนำที่เข้มแข็ง มีเป้าหมายชัดเจน เคารพ กฎระเบียบ การเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันทรัพยากร การทำกิจกรรมร่วมกัน ความรู้สึกเป็นพี่ เป็นน้อง ความไว้วางใจ เชื่อใจกันส่งผลให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มีความเอื้ออาทรต่อกันจึงเกิด เครือข่ายขึ้น^{๘๔}

อิราวัฒน์ ชมระกา ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเครือข่ายได้แก่การรวมตัวของกลุ่มยังไม่เหนียวแน่น ไม่มีผู้เสียสละและทุ่มเทอย่างจริงจัง ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและสมาชิก ไม่มีส่วนร่วมในการทำงานและตัดสินใจขาดความเข้าใจอย่างจริงจัง คุณภาพของผลิตภัณฑ์ยังไม่สม่ำเสมอ การส่งเสริมจากภาครัฐยังไม่ต่อเนื่อง และทฤษฎีและแนวคิด ที่อธิบายการเกิดเครือข่าย^{๘๕}

สรุปได้ว่า การสร้างเครือข่ายเป็นการทำงานในลักษณะการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมมีความสำคัญทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการประสานงานของภาคีเครือข่าย โดยมีการแบ่งความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่ และทรัพยากรระหว่างกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับระหว่างประเทศ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับรากหญ้า รวมทั้งอาศัยความร่วมมือขององค์กรต่างๆ จึงจะร่วมตัวเป็นเครือข่ายได้

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนได้มีผู้รู้และนักวิชาการหลากหลายท่านได้ศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงไว้ดังนี้

^{๘๓} นลินี เรืองฤทธิศักดิ์, “รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศขององค์กรคนพิการ: กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

^{๘๔} อังกาบ บุญสูง, “การศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์”, *AJNU ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, ปีที่ ๒, ฉบับที่ ๑ (เมษายน – กันยายน ๒๕๕๔): ๑๑.

^{๘๕} อิราวัฒน์ ชมระกา, “การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย”, *ดุษฎีนิพนธ์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๑).

นันทพัทธ์ พูลสวัสดิ์ ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานีอยู่ในระดับมาก ซึ่งแยกตามรายด้านได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านการมีคุณธรรมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมีความรู้ มีการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อศึกษาถึงผลการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานี พบว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีผลการดำเนินธุรกิจในระดับมาก ซึ่งแยกตามรายด้าน ได้แก่ ด้านทุนสิ่งแวดล้อม และด้านทุนกายภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านทุนมนุษย์ และด้านทุนสังคมมีผลการดำเนินธุรกิจอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะองค์กรกับผลการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่าวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีประเภทของกิจการแตกต่างกันมีผลการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมไม่แตกต่างกัน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีระยะเวลาการดำเนินการต่างกันมีผล การดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และพบว่าผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต่างกัน มีผลการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๕ และการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการธุรกิจมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนิน ธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๘๖}

ปิยะวัน เพชรหมี่ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกมีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ การรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ความหมายและความสำคัญ ด้านองค์ประกอบ ด้านการนำไปใช้ และด้านประโยชน์ พบว่าส่วนใหญ่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับรู้ ความหมายและความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและด้านประโยชน์ของปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ส่วนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด พฤติกรรมการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วประสบผลสัมฤทธิ์ระดับมาก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประสบผลสัมฤทธิ์ระดับปานกลาง และพฤติกรรมด้านสังคม ประสบผลสัมฤทธิ์ระดับมาก^{๘๗}

^{๘๖} นันทพัทธ์ พูลสวัสดิ์, “การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานี”, *วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๑).

^{๘๗} ปิยะวัน เพชรหมี่, “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์”, *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, ปีที่ ๑๒, ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓): ๓๘-๔๔.

ธนวุฒิ พิมพ์ และ จันทนา ฤทธิ์สมบุรณ์ ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ระดับความเป็นไปได้ในการประยุกต์หลักการจัดการเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนโดยรวมและจำแนกตามลักษณะของกิจการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แนวปฏิบัติที่มีความเป็นไปได้ สูงที่สุด ได้แก่ การทำธุรกิจอย่างซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้ที่เกี่ยวข้อง รองลงมา ได้แก่ การจัดการธุรกิจที่เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ ไม่ก่อหนี้เกินกำลัง และจัดการกิจการแบบค่อยเป็น ค่อยไป แต่มีความมั่นคงของธุรกิจในระยะยาว และหลักการไม่โลภมากจนเกินไป และไม่เน้นกำไรระยะสั้น เป็นหลัก (๒) ระดับความเป็นไปได้ในการประยุกต์หลักการจัดการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง กับวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามลักษณะกิจการ ๔ ลักษณะ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของลักษณะกิจการ ต่างๆ เป็นรายคู่พบว่ากลุ่มที่ไม่แตกต่างกันได้แก่ กลุ่มเกษตรกรรมกับกลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มพาณิชย์กรรม กับกลุ่มธุรกิจบริการ (๓) ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการประยุกต์แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับ วิสาหกิจชุมชน คือ การใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น เน้นการจ้างงาน ความประหยัด ซื่อสัตย์ และความ สามัคคีปรองดอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน^{๘๘}

ศิริลักษณ์ ศรีสังข์งาม ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า รายได้ที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน คือ ค่าแรงงาน เงินปันผล และค่าแรงงานกับ เงินปันผล โดยสมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่ง มีรายได้จากเงินปันผล โดยภาพรวมสมาชิกมีความเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน สมาชิกเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ๔ ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการเงิน การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน การตลาดและการผลิต ปัญหาและข้อเสนอแนะ สมาชิกมากกว่าหนึ่งในสาม ระบุว่า เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มไม่เพียงพอ สมาชิกหนึ่งในห้า ระบุว่า วิสาหกิจชุมชนไม่มีความพร้อมด้านข้อมูลเพื่อประกอบการวางแผนดำเนินงาน ต้นทุนในการผลิตมีราคาสูง และผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้รับเครื่องหมายรับรองคุณภาพ ดังนั้น สมาชิกมากกว่าหนึ่งในสามเสนอแนะว่า รัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการ สนับสนุนส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนข้อมูลการกู้ยืมเงินแหล่งเงินเพื่อการกู้ยืม ควรให้สมาชิกมีส่วนร่วม ในการวางแผนการบริหารงานกลุ่ม ภาครัฐควรให้คำแนะนำ หรือความรู้เกี่ยวกับการวางแผน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการผลิต^{๘๙}

ผศ. ดร.รณพล พรหมสาขา ณ สกลนครและคณะ ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมเอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยด้าน

^{๘๘} ธนวุฒิ พิมพ์ และจันทนา ฤทธิ์สมบุรณ์, “การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี”, วิจัย มสค สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ ๑๐, ฉบับที่ ๒ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๗): ๑-๒๑.

^{๘๙} ศิริลักษณ์ ศรีสังข์งาม, “ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐).

เทคโนโลยีเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานส่วนปัญหาได้แก่ปัญหาด้านตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และปัญหาด้านต้นทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนทั้งด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน^{๙๐}

ชฎาพร ไชยศรี ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านผาซ้อง จังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการตั้งกลุ่ม การประชุมทุกเดือนมีโครงสร้างของกลุ่มชัดเจนมีการเลือกตั้งคณะกรรมการกลุ่มมีกฎระเบียบที่ร่วมกันสร้างขึ้นจากการสื่อสาร การเรียนรู้ จากการประชุมอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของกลุ่มนั้นเกิดจากความสามารถในการวางแผน การควบคุมการผลิต ความสามารถในการบริหารจัดการสมาชิก และการมีเครือข่าย^{๙๑}

สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นการประยุกต์ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น เน้นความประหยัดและความสามัคคีปรองดอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการตั้งกลุ่ม มีโครงสร้างของกลุ่มชัดเจน มีกฎระเบียบที่ร่วมกันสร้างขึ้นจากการสื่อสาร การเรียนรู้ ในลักษณะการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการประสานงานของภาคีเครือข่าย

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้มีผู้รู้และนักวิชาการหลากหลายท่านได้ศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงไว้ดังนี้

สุนนา เกิดสินธ์ชัย ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่ เกิดจากผู้ประกอบการไม่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการ การผลิตยังคงยึดภูมิ ปัญญาท้องถิ่น แต่มีการประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่บ้าง เพื่อพัฒนารูปแบบและเป็นการเพิ่ม มูลค่าของผลิตภัณฑ์ ภาครัฐขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มไม่มีรูปแบบการ บริหารกลุ่มหรือการทำงาน กลุ่มเต็มรูปแบบส่งผลให้การสนับสนุนจากภาครัฐมีน้อย นอกจากนี้ ผู้นำกลุ่มมักบริหารงานเพียงลำพังเนื่องจากไม่มีความรู้ความชำนาญในด้านการบริหารจัดการ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จ คือ นโยบายของรัฐบาล ที่เปิดโอกาสให้มีการสร้างงานสร้างรายได้ แก่คนในชุมชนและความร่วมมือขององค์กรในการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วม

^{๙๐} ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา”, *วิทยานิพนธ์คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖).

^{๙๑} ชฎาพร ไชยศรี, “กลยุทธ์การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านผาซ้อง ตำบลห้วยส้ม อำเภอกุกระดิง จังหวัดเลย”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒).

ติดตามประเมินผล รวมทั้งการมีภาวะผู้นำของผู้นำกลุ่ม ผนวกกับความเข้มแข็งของชุมชนที่เกื้อกูล การขับเคลื่อนกลุ่ม ส่วนข้อเสนอแนะจากการศึกษา ครั้งนี้ สำหรับภาครัฐควรให้การสนับสนุน กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการอย่าง ต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านเงินทุน ความรู้ในด้าน การบริหารจัดการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และการประชาสัมพันธ์ ส่วนด้าน ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ควรมีการวางแผนการตลาด การจัดทำแผนธุรกิจ และสำรวจความต้องการของลูกค้า ซึ่งจะส่งผลให้ การดำเนินงานผลิตสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีคุณภาพมีมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ที่สามารถส่งออก จำหน่ายยังตลาดต่างประเทศและสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน^{๖๒}

แสงเดือน พงษาชัย ได้ศึกษา “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า (๑) สมาชิกวิสาหกิจ ชุมชนมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย ๔๔.๑๓ ปี ส่วนมากจบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยการทำนาเป็นหลัก มีพื้นที่ถือครอง โดยเฉลี่ย ๑๔.๖๙ ไร่ มีรายได้ต่อปี โดยเฉลี่ย ๙๓,๘๔๖.๓๒ บาทต่อปี โดยเฉลี่ยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับ พระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบทั้งหมดมีความรู้ถูกต้อง ในเรื่อง การกำหนดเป้าหมายและทิศทางของแผนที่ชัดเจน การประชุมและกำหนดแผนร่วมกัน การแบ่ง หน้าที่ และมีการจดบันทึกทุกครั้งที่มีกิจกรรมการรับ-จ่าย รวมทั้งการทบทวนผลการดำเนินงาน ร่วมกัน และส่วนใหญ่ เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สำหรับการรับรู้ข่าวสารส่วนใหญ่รับรู้ ผ่านทางเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร (๒) โดยภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ของวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมด้านการวางแผนในระดับมาก ที่สุด และมีส่วนร่วมในระดับมาก ๔ ด้าน เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การร่วม ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมี ส่วนร่วมในกิจกรรม ได้แก่ อายุ รายได้ของสมาชิก และความรู้ เกี่ยวกับพระราชบัญญัติส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน และ (๓) ปัญหาและข้อเสนอแนะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ จะระบุว่า มีปัญหา ในเรื่องไม่ค่อยมีเวลา ไม่มีความรู้ และไม่ทราบถึงช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องควรส่งเสริม ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องวิสาหกิจชุมชนผ่านช่องทางหรือสื่อต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจและเกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน^{๖๓}

อรอนงค์ เกวียนสูงเนิน ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมเชิงธุรกิจ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ๑) ด้านการผลิต ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจของ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๒) ด้านการตลาด ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจของ

^{๖๒} สุมนา เกิดสินธุ์ชัย, “การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัดปทุมธานี”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๕๐).

^{๖๓} แสงเดือน พงษาชัย, “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนใน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาเกาตรศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐).

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นมีส่วนร่วมในการวางแผนการตลาดในการจัดหาทุน มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด ๓) ด้านการเงิน ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจของ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นมีส่วนร่วมในการวางแผนการลงทุน มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด^{๔๔}

ดาวใจ ดอกไม้คลี ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า (๑) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม มีอายุเฉลี่ย ๔๘.๓๐ ปี ส่วนใหญ่จบ การศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ประกอบการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย ๔.๑๖ ปี มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนจาก นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ส่วนใหญ่ได้รับการอบรม สัมมนาฝึกงานจากหน่วยงานภาครัฐ ในด้าน การผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (๒) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับดี มี ส่วนร่วมระดับมาก ในการรับผลประโยชน์ สมาชิกวิสาหกิจระดับระดับปานกลาง มีส่วนร่วมระดับมาก ในการ วางแผน และสมาชิกวิสาหกิจระดับปรับปรุง มีส่วนร่วมระดับน้อยในการวางแผน (๓) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ได้รับการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับดี ระดับปานกลาง และระดับปรับปรุง มีปัญหาในการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานในระดับน้อย ระดับปานกลางและระดับมาก ตามลำดับ โดยมีข้อเสนอแนะให้ ส่วนราชการเน้น ความสำคัญของเครือข่ายและการประเมินศักยภาพของกลุ่ม จัดการอบรมให้ความรู้ และการศึกษาดูงานแก่สมาชิก รวมทั้งประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กว้างขวางขึ้น^{๔๕}

มูรธาธีร์ รักษาติเจริญ ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำทางการเกษตรอย่างยั่งยืน” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำกับความยั่งยืนของชุมชนในลุ่มน้ำเชียงไกรนั้น มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r = 0.๘๓๒$) ผลการวิเคราะห์เส้นทางโดยใช้ Path Analysis พบว่า ตัวแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำที่สัมพันธ์กับความยั่งยืนของชุมชนในลุ่มน้ำลำเชียงไกร หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในการประสานงานและในการส่งเสริมสนับสนุน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในด้านการเข้าร่วมในการทำประชาพิจารณ์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลในด้านการรายงานผลการดำเนินงาน นั้น มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความยั่งยืนของชุมชนในลุ่มน้ำลำเชียงไกร^{๔๖}

^{๔๔} อรอนงค์ เกวียนสูงเนิน, “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมเชิงธุรกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๓).

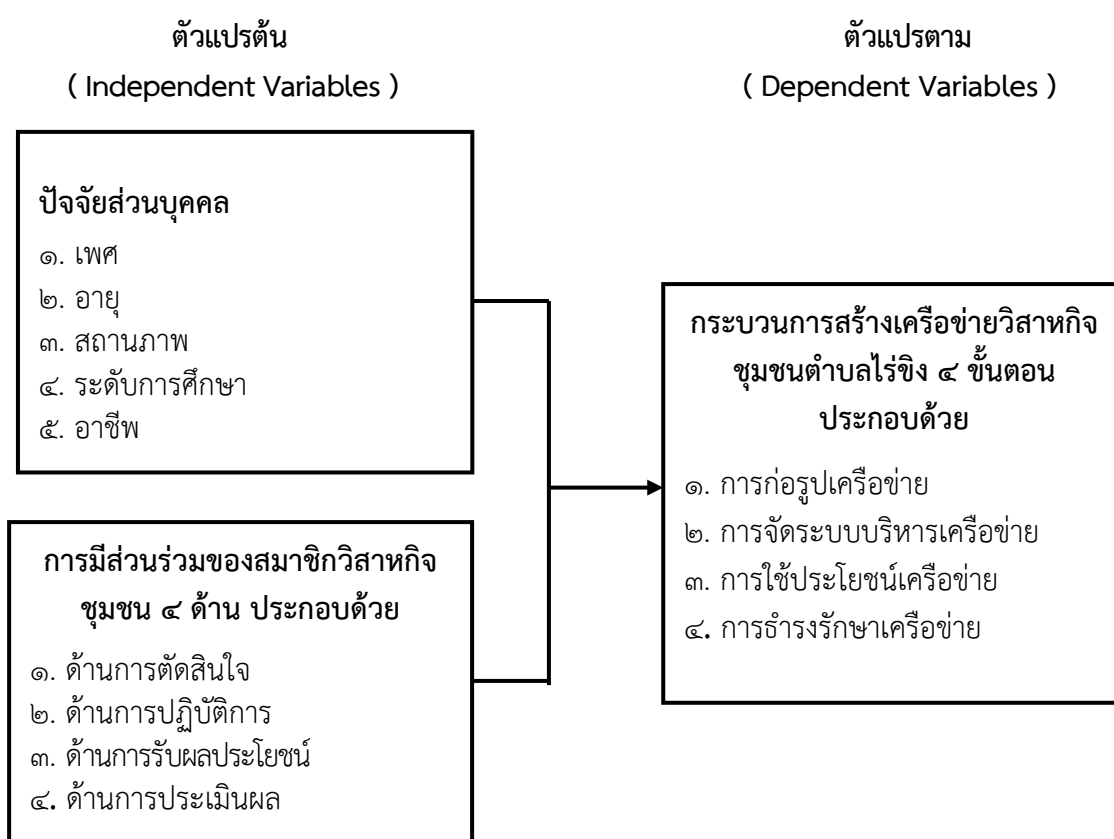
^{๔๕} ดาวใจ ดอกไม้คลี, “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖).

^{๔๖} มูรธาธีร์ รักษาติเจริญ, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำทางการเกษตรอย่างยั่งยืน”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, ๒๕๕๘).

สุนันท์ ถึงสุข ได้ศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ๑.การบริหารแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๒.ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓. การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๘๗^{๙๗}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนาไม่ใช่กระทำถึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ได้จัดทำขึ้น และหมู่บ้านหรือชุมชนมีกิจกรรมและวิธีดำเนินงานของตนเองอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองได้ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสำหรับการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่เป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนการพัฒนาชุมชนในส่วนที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตนเอง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดการวิจัย

^{๙๗} สุนันท์ ถึงสุข, “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๖๐).

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง ๒) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการแจกแบบสอบถามถึงกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๒ รูป/คนในการสัมภาษณ์ครั้งนี้

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน ๓๒๔ คน^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างมาจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากสูตรของ ขงทาทโร ยามาเน (Taro Yamane)^๒ โดยมีความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕

สูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ

$$\begin{aligned} n &= \text{จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง} \\ N &= \text{จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา} \\ e &= \text{ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (เท่ากับ ๐.๐๕)} \end{aligned}$$

แทนค่า

$$n = \frac{324}{1 + 324(0.05)^2}$$

$$n = \frac{324}{1 + 0.81}$$

$$n = \frac{324}{1.81}$$

$$n = 179.01$$

^๑ เกษตรอำเภอสามพราน, รายงานคำขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน, (อัดสำเนา).

^๒ สัจจิตรา บุญยรัตพันธุ์, ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, ๒๕๕๗), หน้า ๑๖๑.

ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ๑๘๐ คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะกระจายให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชาชนในตำบลไร่ชิง เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นสัดส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

จำนวนในแต่ละระดับ

$$= \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละชั้น}}{\text{ประชากรทั้งหมด}}$$

จากสูตรจะได้ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน ๑๘๐ คน รายละเอียดดังตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนสมาชิกจำแนกตามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	
	สมาชิก	กลุ่มตัวอย่าง
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่ชิง	๒๗	๑๕
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ชิง	๔๒	๒๓
วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแทน	๖๕	๓๖
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ชิง	๑๐๔	๕๘
วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง	๒๗	๑๕
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี	๕๙	๓๓
รวม	๓๒๔	๑๘๐

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๒ รูป/คน ได้แก่

๑. พระครูปฐมธีรวัฒน์	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ชิง พระอารามหลวง
๒. พระวัชชัย เขมจาโร	เลขาเจ้าคณะตำบลไร่ชิง
๓. นายพรเทพ ปัลลี	ไวยาวัจกร วัดไร่ชิง พระอารามหลวง
๔. นายกร วรนาม	เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองไร่ชิง
๕. นางสมลักษณ์ ฟักป้อม	รักษาราชการแทนเกษตรอำเภอสามพราน
๖. นายพลภัทร มรรคเจริญ	สมาชิกสภาเทศบาลเมืองไร่ชิง เขต ๒

๗. นางสาวร้อยสุวรรณ์ เป้าทอง	ประธานวิสาหกิจวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่ชิง
๘. นายอานุกุพัทธ์ สุดปฐม	ประธานวิสาหกิจวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ชิง
๙. นายล้อมศ บรพพกาญจน์	ประธานวิสาหกิจวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแทน
๑๐. นายสมศักดิ์ คุ่มถนอม	ประธานวิสาหกิจวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ชิง
๑๑. นางสาววรรณภา ทัดเข้ม	ประธานวิสาหกิจวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง
๑๒. นายชัยยะ รัตนเกื้อกุลชัย	ประธานวิสาหกิจเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดของกระบวนการสร้างเครือข่ายของรัฐบาล ปลายวงค์ ณ อยุธยา ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การก่อรูปเครือข่าย ๒) การจัดระบบบริหารเครือข่าย ๓) การใช้ประโยชน์เครือข่าย ๔) การดำรงรักษาเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของสมาชิกของ โคเฮนจอห์น และนอร์แมน (Cohen, John & Norman T.Uphoff) ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) การตัดสินใจ ๒) การปฏิบัติการ ๓) การรับผลประโยชน์ ๔) การประเมินผล โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
๓. กำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
๔. สร้างเครื่องมือ
๕. นำเสนอโครงร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) ใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
๗. นำเครื่องมือที่ได้จากการไปทดลองแจก (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน ๓๐ ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น และเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๘๐ ชุด และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างจริงในเขตวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๙. รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะของเครื่องมือกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มี ๒ แบบ คือ

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire)

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยแบ่งออกเป็น ๕ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ

ตอนที่ ๒ สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)^๓ ๕ ระดับคือ

๕ หมายถึง สภาพทั่วไปอยู่ในระดับ **มากที่สุด**

๔ หมายถึง สภาพทั่วไปอยู่ในระดับ **มาก**

๓ หมายถึง สภาพทั่วไปอยู่ในระดับ **ปานกลาง**

๒ หมายถึง สภาพทั่วไปอยู่ในระดับ **น้อย**

๑ หมายถึง สภาพทั่วไปอยู่ในระดับ **น้อยที่สุด**

ตอนที่ ๓ สอบถามเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ขั้นตอนการก่อรูปเครือข่าย ๒) การจัดระบบบริหารเครือข่าย ๓) การใช้ประโยชน์เครือข่าย ๔) การดำรงรักษาเครือข่าย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)^๔ ๕ ระดับคือ

๕ หมายถึง กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับ **มากที่สุด**

๔ หมายถึง กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับ **มาก**

๓ หมายถึง กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับ **ปานกลาง**

๒ หมายถึง กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับ **น้อย**

๑ หมายถึง กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับ **น้อยที่สุด**

ตอนที่ ๔ สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการ

^๓ ชูติระ ระเบียบและคณะ, ระเบียบวิธีวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต , ๒๕๕๒), หน้า ๒๒๔ - ๒๒๕.

^๔ อ่างแก้ว.

ตัดสินใจ ๒) ด้านการปฏิบัติการ ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ ๔) ด้านการประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)^๕ ๕ ระดับคือ

๕ หมายถึง การส่งผลอยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔ หมายถึง การส่งผลอยู่ในระดับ	มาก
๓ หมายถึง การส่งผลอยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒ หมายถึง การส่งผลอยู่ในระดับ	น้อย
๑ หมายถึง การส่งผลอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๕ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๒. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึกออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๓.๓.๓ การสร้าง และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัด และมีความแม่นยำในการวัด ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑. ร่างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และแนวทางที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. นำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ศึกษาศาสตร์นิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity)

๓. นำแบบสอบถามกลับมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ

๔. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อที่ปรึกษาโครงการ เพื่อขอรับคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) จำนวน ๕ ท่านคือ

๑. ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์ ตำแหน่งอาจารย์ประจำ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา ตำแหน่งอาจารย์ประจำ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. อาจารย์.ดร.ประเสริฐ ธิตาว ตำแหน่งอาจารย์ประจำ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๕ อ่างแล้ว.

๔. ผศ.ประสิทธิ์ ทองอ่อน ตำแหน่งรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

๕. ดร.พัชรพล ศุภภะ ตำแหน่งอาจารย์ประจำ หลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวาร
วดี

แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item-Objective Congruence: IOC)^๖ ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๖ - ๑.๐๐ แสดงให้เห็นว่า แบบสอบถามทุกข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๕. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับ
ประชากร ที่มีสถานภาพเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของ
แบบสอบถาม

๖. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการ
หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สถิติทางสังคมศาสตร์
จึงได้ค่า สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๖๗

๗. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการ
วิจัยต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม

๑. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐ
ประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเรียนเกษตรอำเภอสามพราน
ขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่วิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม

๒. นำแบบสอบถาม จำนวน ๑๘๐ ฉบับ ไปแจกสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทั้ง ๗ กลุ่มที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

๓. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย
ทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์

๑. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐ
ประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเรียนผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป/
คน

^๖ ชูติ ระบอบ และคณะ, *ระเบียบวิธีวิจัย*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๙.

๒. นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๒ รูป/คน

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาระดับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

เกณฑ์การพิจารณาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของคะแนนเป็น ๕ ระดับ^๗ ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๑ - ๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๑ - ๔.๕๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๑ - ๓.๕๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๑ - ๒.๕๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ - ๑.๕๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการเขียนเป็นความถี่และร้อยละ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

๓.๕.๒ การวิเคราะห์แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ends Questions) โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๕.๓ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยมีเกณฑ์ในการแปลผล ดังนี้

^๗ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

$r = .๕๐$ ถึง ๑.๐๐ หรือ $r = -.๕๐$ ถึง $- ๑.๐๐$ ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง

$r = .๓๐$ ถึง $.๔๙$ หรือ $r = -.๓๐$ ถึง $-.๔๙$ ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

$r = .๑๐$ ถึง $.๒๙$ หรือ $r = -.๑๐$ ถึง $-.๒๙$ ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

$r = .๐๐$ ถือว่าข้อมูลไม่มีความสัมพันธ์กัน

๓.๕.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์(In-depth Interview) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) มีวิธีการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

วิธีการวิจัยคุณภาพ

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ไปให้คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ตรวจสอบ

๓. นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มาทำการปรับแก้ไขเพื่อนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

๔. ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเรียนผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

๕. นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๒ คน

๖. นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technic)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๘๐ ชุด มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๔.๖ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๔.๗ ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๔.๘ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๑๘๐ คน จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ แสดงด้วยความถี่และร้อยละ มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

			(n=๑๘๐)
ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	๙๒	๕๑.๑
	หญิง	๘๘	๔๘.๙
	รวม	๑๘๐	๑๐๐.๐
อายุ			
	๑๖ - ๓๖ ปี	๒๗	๑๕.๐
	๓๗ - ๕๖ ปี	๘๕	๔๗.๒
	๕๗ - ๗๖ ปี	๔๓	๒๓.๙
	๗๗ ปี ขึ้นไป	๒๕	๑๓.๙
	รวม	๑๘๐	๑๐๐.๐
สถานภาพ			
	โสด	๓๒	๑๗.๘
	สมรส	๑๒๕	๖๙.๔
	หย่าร้าง	๒๓	๑๒.๘
	รวม	๑๘๐	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา			
	ประถมศึกษา	๖๙	๓๘.๓
	มัธยมศึกษาตอนต้น	๔๐	๒๒.๒
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	๒๙	๑๖.๑
	อนุปริญญา/ปวส.	๒๓	๑๒.๘
	ปริญญาตรี	๑๒	๖.๗
	สูงกว่าปริญญาตรี	๗	๓.๙
	รวม	๑๘๐	๑๐๐.๐
อาชีพ			
	รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๑๘	๑๐.๐
	เกษตรกร/ทำไร่/ทำสวน	๑๒๒	๖๗.๘
	พนักงานบริษัท	๖	๓.๓
	รับจ้างทั่วไป	๑๓	๗.๒
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	๖	๓.๓
	อื่นๆ	๑๕	๘.๓
	รวม	๑๘๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” จำแนกได้ดังนี้

เพศ จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีจำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑ ส่วนเพศหญิงมีจำนวน ๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๙

อายุ จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๓๗ - ๔๖ ปี มีจำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๒ มีอายุระหว่าง ๕๗ - ๗๖ ปี มีจำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๙ มีอายุระหว่าง ๑๖ - ๓๒ ปี มีจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐ มีอายุ ๗๗ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๙ ตามลำดับ

สถานภาพ จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน ๑๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๔ มีสถานภาพโสด จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๘ มีสถานภาพหย่าร้าง จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘ ตามลำดับ

ระดับการศึกษา จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีจำนวน ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๑ มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗ มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๙ ตามลำดับ

อาชีพ จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร/ทำไร่/ทำสวน มีจำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๘ ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีจำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ประกอบอาชีพอื่นๆ มีจำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๓ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีจำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๒ ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท มีจำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ ไม่ได้ประกอบอาชีพ มีจำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

(n=๑๘๐)

สภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	ระดับของความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเกิดจากผู้นำชุมชนเป็นคนริเริ่ม	๓.๖๙	๐.๘๘๐	มาก

สภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนของตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	ระดับของความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๒. วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานภายนอก	๓.๗๖	๐.๖๑๑	มาก
๓. มีการจัดประชุมร่วมกันทุกเดือนภายในกลุ่ม ของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๓.๘๓	๐.๔๙๔	มาก
๔. มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อการจำหน่าย	๓.๖๘	๐.๕๗๖	มาก
๕. มีการผลิตสินค้าอย่างสม่ำเสมอ	๓.๓๘	๐.๙๔๑	ปานกลาง
๖. มีแหล่งวัตถุดิบที่ได้มาจากในท้องถิ่น	๓.๘๗	๐.๗๔๓	มาก
๗. ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน ภายนอก	๓.๖๘	๐.๙๕๕	มาก
๘. มีการส่งเสริมการจัดหาตลาดเพื่อการ จำหน่ายสินค้าจากหน่วยงานภายนอก	๓.๓๖	๐.๖๒๒	ปานกลาง
๙. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์ ของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง	๓.๖๖	๐.๙๙๓	มาก
๑๐. มีการส่งเสริมสินค้าในเทศกาลของท้องถิ่น เช่น มหกรรมวิสาหกิจชุมชนไร่ขิง	๓.๕๕	๐.๖๑๐	มาก
ภาพรวม	๓.๖๕	๐.๕๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นต่อสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๕$, S.D. = ๐.๕๓๔)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก คือ มีแหล่งวัตถุดิบที่ได้มาจากในท้องถิ่น มีการจัดประชุมร่วมกันทุกเดือนภายในกลุ่มของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเกิดจากผู้นำชุมชนเป็นคณริเริ่มมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อการจำหน่าย ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมสินค้าในเทศกาลของท้องถิ่น เช่น มหกรรมวิสาหกิจชุมชนไร่ขิง และมีการผลิตสินค้าอย่างสม่ำเสมอ มีการส่งเสริมการจัดหาตลาดเพื่อการจำหน่ายสินค้าจากหน่วยงานภายนอก อยู่ในระดับปานกลาง

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้าง
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม
(n=๑๘๐)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้าง เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวม	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การตัดสินใจ	๓.๗๗	๐.๖๗๐	มาก
๒. การปฏิบัติการ	๓.๗๒	๐.๗๓๘	มาก
๓. การรับผลประโยชน์	๓.๗๐	๐.๗๗๐	มาก
๔. การประเมินผล	๓.๗๓	๐.๘๕๗	มาก
ภาพรวม	๓.๗๓	๐.๗๑๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๓, S.D. =
๐.๗๑๑)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้าง
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการตัดสินใจ

(n=๑๘๐)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการตัดสินใจ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. สมาชิกมีการนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขและการพัฒนาที่ตรงประเด็น	๓.๙๔	๐.๘๔๗	มาก
๒. สมาชิกมีการแสดงความคิดเห็น คัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล	๓.๕๔	๐.๙๕๓	มาก
๓. สมาชิกมีการปรึกษาหารือ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่ส่งผลต่อวิสาหกิจชุมชนในการตัดสินใจ	๓.๘๑	๐.๗๓๓	มาก
๔. สมาชิกร่วมประชุมวางแผน หรือคัดเลือกกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประกอบการตัดสินใจ	๓.๙๓	๐.๘๗๒	มาก
๕. สมาชิกร่วมกำหนดขั้นตอนในการจัดกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนในการตัดสินใจ	๓.๖๕	๑.๐๘๐	มาก
ภาพรวม	๓.๗๗	๐.๖๗๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๖๗๐)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ด้านการปฏิบัติการ

(n=๑๘๐)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้านการปฏิบัติการ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. สมาชิกมีการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดร่วมกัน	๓.๗๙	๐.๙๐๗	มาก
๒. สมาชิกมีการสนับสนุนทรัพยากรซึ่งกันและกันในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	๓.๖๒	๐.๙๒๒	มาก
๓. สมาชิกมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน	๓.๘๓	๐.๗๕๑	มาก
๔. สมาชิกมีการร่วมส่งเสริมและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรต่างๆ	๓.๖๙	๐.๗๙๙	มาก
๕. สมาชิกมีการเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติงานวิสาหกิจชุมชน	๓.๖๘	๐.๘๑๐	มาก
ภาพรวม	๓.๗๒	๐.๗๓๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ด้านการปฏิบัติการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๒, S.D. = ๐.๗๓๘)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ด้านการปฏิบัติการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการรับผลประโยชน์

(n=๑๘๐)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้านการรับผลประโยชน์	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. สมาชิกได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	๓.๘๓	๐.๗๐๕	มาก
๒. สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากกิจกรรมหรือโครงการวิสาหกิจชุมชน	๓.๖๙	๐.๗๕๖	มาก
๓. สมาชิกได้รับความสะดวกในการให้บริการวิสาหกิจชุมชน	๓.๖๓	๐.๙๓๓	มาก
๔. สมาชิกเห็นว่าชุมชนเกิดความสามัคคีมากขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน	๓.๖๗	๐.๙๔๐	มาก
๕. สมาชิกเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนสามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน	๓.๖๘	๐.๙๓๗	มาก
ภาพรวม	๓.๗๐	๐.๗๗๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๐$, S.D. = ๐.๗๗๐)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการประเมินผล

(n=๑๘๐)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้านการประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. สมาชิกมีการติดตามการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	๓.๙๘	๐.๘๓๒	มาก
๒. สมาชิกมีการนำปัญหาหรืออุปสรรคที่พบเห็นในวิสาหกิจชุมชนมารายงานต่อชุมชนให้ทราบ	๓.๕๒	๐.๙๔๒	มาก
๓. สมาชิกมีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนวิสาหกิจชุมชน	๓.๖๖	๐.๙๕๒	มาก
๔. สมาชิกมีการเสวนาแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล	๓.๖๕	๑.๐๙๑	มาก
๕. สมาชิกมีการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	๓.๘๔	๐.๙๐๒	มาก
ภาพรวม	๓.๗๓	๐.๘๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๓, S.D. = ๐.๘๕๗)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้าง
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดย
ภาพรวม

(n=๑๘๐)

กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การก่อรูปเครือข่าย	๓.๕๓	๐.๗๔๐	มาก
๒. การจัดระบบบริหารเครือข่าย	๓.๕๑	๐.๘๒๙	มาก
๓. การใช้ประโยชน์เครือข่าย	๓.๓๘	๐.๖๖๓	ปานกลาง
๔. การดำรงรักษาเครือข่าย	๓.๔๕	๐.๗๙๒	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๔๗	๐.๖๐๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้าง
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับ
ปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๗$, S.D. = ๐.๖๐๔)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ากระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบล
ไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือ การก่อรูปเครือข่าย
การจัดระบบบริหารเครือข่าย และการดำรงรักษาเครือข่าย การใช้ประโยชน์เครือข่าย อยู่ในระดับ
ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการก่อรูปเครือข่าย

(n=๑๘๐)

กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการก่อรูปเครือข่าย	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การดำเนินการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย	๓.๓๗	๑.๑๘๑	ปานกลาง
๒. การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ที่เป็นศูนย์กลางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย	๓.๔๖	๑.๑๒๐	ปานกลาง
๓. การแสวงหาแกนนำเครือข่ายที่ดีมีคุณสมบัติในการผลักดันการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ เช่น ด้านนโยบาย ด้านข้อมูลข่าวสาร	๓.๓๙	๐.๖๗๓	ปานกลาง
๔. การสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย เช่น การเปิดเวทีระดมความคิดเห็น	๓.๗๓	๑.๐๙๑	มาก
๕. การสร้างความตระหนักในปัญหาและการร่วมแก้ไขปัญหาจากสมาชิกเครือข่าย	๓.๖๙	๐.๘๔๖	มาก
ภาพรวม	๓.๕๓	๐.๗๔๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการก่อรูปเครือข่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๗๔๐)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการก่อรูปเครือข่าย อยู่ในระดับมาก คือ การสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย เช่น การเปิดเวทีระดมความคิดเห็น การสร้างความตระหนักในปัญหาและการร่วมแก้ไขปัญหาจากสมาชิกเครือข่าย และการดำเนินการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย การแสวงหาแกนนำเครือข่ายที่ดีมีคุณสมบัติในการผลักดันการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ เช่น ด้านนโยบาย ด้านข้อมูลข่าวสาร การดำเนินการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย

(n=๑๘๐)

กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายที่มีเป้าหมายการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน และความเชื่อมโยงเครือข่ายย่อย	๓.๖๐	๑.๑๕๖	มาก
๒. การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่ายโดยชี้ขอบเขตที่ชัดเจนตามความสนใจของสมาชิกแต่ละคน	๓.๕๓	๑.๑๓๑	มาก
๓. การจัดระบบการติดต่อสื่อสารเพื่อปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นกลไกที่เชื่อมสมาชิกของเครือข่ายเข้าหากัน	๓.๖๔	๑.๐๗๗	มาก
๔. การจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ระหว่างกัน	๓.๔๐	๑.๐๖๕	ปานกลาง
๕. การจัดระบบสารสนเทศในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการแก้ไขปัญหา	๓.๓๙	๐.๙๕๙	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๕๑	๐.๘๒๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๑$, S.D. = ๐.๘๒๙)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย อยู่ในระดับมาก คือการจัดระบบการติดต่อสื่อสารเพื่อปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นกลไกที่เชื่อมสมาชิกของเครือข่ายเข้าหากัน การจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายที่มีเป้าหมายการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน และความเชื่อมโยงเครือข่ายย่อย การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่ายโดยชี้ขอบเขตที่ชัดเจนตามความสนใจของสมาชิกแต่ละคน และการจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ระหว่างกัน การจัดระบบสารสนเทศในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย

(n=๑๘๐)

กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การใช้เครือข่ายเป็นเวทีกลางประสานงานร่วมกัน เพื่อ สร้างความรู้ความเข้าใจให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน	๓.๔๗	๑.๐๕๙	ปานกลาง
๒. การใช้เครือข่ายเป็นเวที แลกเปลี่ยน สารสนเทศและ ความรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนา ต่อยอดความคิดและความรู้ระหว่างสมาชิก	๓.๑๑	๐.๘๑๘	ปานกลาง
๓. การใช้เครือข่ายเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและระดม ทรัพยากร หรือการจัดตั้ง “กองทุน”	๓.๓๘	๐.๙๔๑	ปานกลาง
๔. การใช้เครือข่ายเป็นเวทีร่วมสร้างสรรค์และ พัฒนาความรู้ใหม่ๆ	๓.๓๖	๐.๙๙๖	ปานกลาง
๕. การใช้เครือข่ายเป็นเวทีสร้างกระแสผลักดัน ประเด็นความคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ	๓.๕๙	๑.๐๔๕	มาก
ภาพรวม	๓.๓๘	๐.๖๖๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๘$, S.D. = ๐.๖๖๓)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย อยู่ในระดับมาก คือ การใช้เครือข่ายเป็นเวทีสร้างกระแสผลักดันประเด็นความคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และการใช้เครือข่ายเป็นเวทีกลางประสานงานร่วมกัน เพื่อ สร้างความรู้ความเข้าใจให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การใช้เครือข่ายเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและระดมทรัพยากร หรือการจัดตั้ง “กองทุน” การใช้เครือข่ายเป็นเวทีร่วมสร้างสรรค์และพัฒนาความรู้ใหม่ๆ การใช้เครือข่ายเป็นเวทีแลกเปลี่ยนสารสนเทศและ ความรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดความคิดและความรู้ระหว่างสมาชิก อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย

(n=๑๘๐)

กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และกำหนดโครงสร้างของกิจกรรมอย่างชัดเจน	๓.๔๓	๑.๐๔๗	ปานกลาง
๒. มีการจัดกิจกรรมเพื่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ	๓.๓๙	๐.๙๒๕	ปานกลาง
๓. การสร้างระบบจูงใจและการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างพอเพียง	๓.๕๔	๑.๐๑๐	มาก
๔. การให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน	๓.๕๘	๑.๐๑๙	มาก
๕. การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง	๓.๒๘	๑.๑๙๗	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๔๕	๐.๗๙๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๕$, S.D. = ๐.๗๙๒)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย อยู่ในระดับมาก คือ การให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การสร้างระบบจูงใจและการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างพอเพียง และการจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและกำหนดโครงสร้างของกิจกรรมอย่างชัดเจน มีการจัดกิจกรรมเพื่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับปานกลาง

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ ๔.๑๓ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson' s Product Moment Correlation Coefficient)					
ตัวแปร	การก่อรูปเครือข่าย	การจัดระบบบริหารเครือข่าย	การใช้ประโยชน์เครือข่าย	การดำรงรักษาเครือข่าย	รวม
การตัดสินใจ	.๖๐๖**	.๖๐๘**	.๕๖๕**	.๗๑๗**	.๗๕๗**
การปฏิบัติการ	.๖๓๘**	.๖๔๓**	.๕๓๐**	.๗๕๕**	.๘๐๙**
การรับผลประโยชน์	.๗๓๐**	.๖๑๗**	.๕๑๘**	.๗๓๔**	.๘๑๘**
การประเมินผล	.๗๕๖**	.๖๔๓**	.๕๔๐**	.๗๔๙**	.๘๔๖**
รวม	.๗๓๔**	.๖๗๑**	.๕๕๐**	.๗๘๙**	.๘๖๕**

จากตารางที่ ๔.๑๓ ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม พบว่า

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการก่อรูปเครือข่าย อยู่ในระดับสูง ($r=.๗๓๔^{**}$)

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย อยู่ในระดับสูง ($r=.๖๗๑^{**}$)

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย อยู่ในระดับสูง ($r=.๕๕๐^{**}$)

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการดำรงรักษาเครือข่าย อยู่ในระดับสูง ($r=.๗๘๙^{**}$)

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($R=.๘๖๕^{**}$)

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลสรุปความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้าง
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ที่	สมมติฐานการวิจัย	ความสัมพันธ์		เชิง	ระดับ
		มี	ไม่มี		
๑	การมีส่วนร่วมของสมาชิก กับด้าน การก่อรูปเครือข่าย	✓	-	บวก	สูง
๒	การมีส่วนร่วมของสมาชิก กับด้าน การจัดระบบบริหารเครือข่าย	✓	-	บวก	สูง
๓	การมีส่วนร่วมของสมาชิก กับด้าน การใช้ประโยชน์เครือข่าย	✓	-	บวก	ปานกลาง
๔	การมีส่วนร่วมของสมาชิก กับด้าน การดำรงรักษาเครือข่าย	✓	-	บวก	สูงมาก
๕	การมีส่วนร่วมของสมาชิก โดย ภาพรวม	✓	-	บวก	สูงมาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลสรุปสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิก
กับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า
การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่าย
วิสาหกิจชุมชน ด้านการก่อรูปเครือข่ายโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย
การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่าย
วิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่ายโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน จึงยอมรับ
สมมติฐานการวิจัย

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่าย
วิสาหกิจชุมชน ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่ายโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน จึงยอมรับสมมติฐาน
การวิจัย

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่าย
วิสาหกิจชุมชน ด้านการดำรงรักษาเครือข่ายโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน จึงยอมรับสมมติฐานการ
วิจัย

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่าย
วิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๔.๖ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อกระบวนการสร้างเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามรายด้าน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๕ - ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๕ ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

กระบวนการสร้างเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน	ปัญหาและอุปสรรค
การก่อรูปเครือข่าย	ประชาชนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ทำให้ความเข้าใจนั้นๆ ไม่ไปในทิศทางเดียวกัน ขาดประสบการณ์ ขาดความร่วมมือ และขาดทุนในการสนับสนุน ทำให้ประชาชนที่จะมาเข้าร่วมมีน้อย
การจัดระบบบริหารเครือข่าย	มีสมาชิกที่ทำงานจริงๆ เพียงไม่กี่คน และต้องทำงานในทุกหน้าที่ สมาชิกยังขาดความสามัคคี การทำงานไม่เป็นไปตามแผนที่ตกลงกันไว้ ขาดการรวมตัวกัน และผลประโยชน์ไม่กระจายอย่างทั่วถึง
การใช้ประโยชน์เครือข่าย	จากสมาชิกที่มาจากหลายอาชีพ หลายหน้าที่ ทำให้การรวมกลุ่มของสมาชิกนั้นยาก บางครั้งข้อมูลที่มาจากหลายส่วนงานมากเกินไปทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน
การบำรุงรักษาเครือข่าย	ขาดความสามัคคีในการดำเนินงาน ขาดการยกระดับผลิตภัณฑ์ เดิมของชุมชน กลุ่มก็ไม่เกิดรายได้ และคนเข้ามาสนใจในผลิตภัณฑ์ลดลง

ตารางที่ ๔.๑๖ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	ข้อเสนอแนะ
การก่อรูปเครือข่าย	จัดการประชุมชี้แจงอย่างสม่ำเสมอไม่ว่าจะในรูปแบบการรับฟังความคิดเห็นหรือประกาศทางบอร์ดประชาสัมพันธ์ คัดสรรสมาชิกที่มีจิตอาสา สร้างจิตสาธารณะ สร้างองค์ความรู้ จัดหางบประมาณมาสนับสนุนเพิ่มเติม และจัดสรรประโยชน์อย่างชัดเจน
การจัดระบบบริหารเครือข่าย	ผู้นำควรบริหารอย่างจริงจังและเข้มแข็ง แสดงให้สมาชิกเห็นประโยชน์ถึงสิ่งที่สมาชิกได้จริงๆ เปิดใจรับฟัง และใช้ความเมตตา มากกว่าเหตุผล
การใช้ประโยชน์เครือข่าย	สร้างกิจกรรมและสร้างความสัมพันธ์ในการรวมกลุ่มสมาชิก เพื่อให้กลุ่มเข้มแข็งและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง และใช้เครือข่ายเพื่อประสานงาน
การธำรงรักษาเครือข่าย	จัดการประชุมและพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ กระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน สร้างเครือข่ายกับภายนอกในการยกระดับผลิตภัณฑ์เดิมของชุมชน เพื่อให้เกิดรายได้ และคนชักจูงความสนใจในผลิตภัณฑ์ลดลง

๔.๗ ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

การสัมภาษณ์นี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ๔ ข้อซึ่งประกอบไปด้วย ๑) การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง เป็นอย่างไร ๒) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง เป็นอย่างไร ๓) ปัญหา อุปสรรค ของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง มีอะไรบ้าง ๔) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง มีอะไรบ้าง ซึ่งสรุปบทสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๑๒ ท่าน ดังต่อไปนี้

๑. การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง

การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิงนั้น รูปแบบการจัดการเครือข่าย (network management) เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพาเครือข่ายบรรลุไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จได้ ซึ่งการจัดการเครือข่ายจะต้องพิจารณาถึง สภาพของเครือข่ายตามวงจรชีวิตเครือข่าย ได้แก่ การก่อตัว การขยายตัว ความรุ่งเรือง การถดถอย และการฟื้นตัว เพื่อให้สามารถดำเนินการ ปรับปรุง และพัฒนาได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับพัฒนาการของเครือข่าย และยังต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขของบริบทแวดล้อมของหน่วยงานหรือบุคลากรที่บริหารเครือข่ายที่เป็นข้อจำกัด อาทิ งบประมาณ เงื่อนไขของกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ตลอดจนค่านิยมและวัฒนธรรม เป็นต้น ทั้งนี้ กระบวนการสร้างเครือข่ายมีแนวทางการดำเนินการที่คล้ายคลึงกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ได้แก่ การสรรหา พัฒนา รักษาไว้ และใช้ประโยชน์ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเครือข่ายตามวงจรชีวิตของเครือข่ายต่อไป

๑.๑ ด้านการก่อรูปเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิงว่า กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยเริ่มจากกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพเหมือนกันมารวมตัวกันและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ประโยชน์ของการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.๒๕๔๘ นี้เป็นการคุ้มครองและให้สิทธิประโยชน์โดยมีกฎหมายรับรอง และหน่วยงานภาคีสามารถให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ ได้ ซึ่งหน่วยงานภาคี ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตร กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม และยังสอดคล้องกับการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP เนื่องจากหากจดทะเบียนผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP แล้วจะมีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนด้วยเช่นกัน เพราะเป็นพระราชบัญญัติในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในการช่วยสนับสนุนเกื้อกูลกัน^๑ โดยวัดไร่ชิง พระอารามหลวงเป็นหน่วยงานที่อำนวยความสะดวกทางด้านสถานที่ แต่ทางด้านการสร้างความเข้าใจในชุมชนเป็นหน้าที่ของภาครัฐและตัวชุมชน เพราะว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นเรื่องที่

^๑ สัมภาษณ์ นางสมลักษณ์ พักป้อม, รักษาการแทนเกษตรอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

เกิดขึ้นจากความรู้ ความเข้าใจ และการเข้าถึงปัญหาของชุมชน^๒ การเข้าถึงชุมชนแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ ภาคของประชาชน ได้แก่ คนในท้องถิ่นที่ได้รับข้อมูลข่าวสารร่วมกันว่าการทำนา ทำสวน ทำไร่ หรือค้าขายโดยลำพัง นั้นมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะไปมีอำนาจต่อรอง หรือไปนำเสนอ ให้ประชาชน หรือสังคมได้รับรู้ ส่วนที่ ๒ คือ ภาครัฐ ภาครัฐจะต้องเข้ามาให้ข้อมูลข่าวสารว่าในส่วน ของประชาชนขาดอะไร เช่น ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการเกษตร ขาดองค์ความรู้ในเรื่องของ การพัฒนาสินค้าให้ดูดีขึ้นที่เรียกว่าการต่อยอด หากประชาชนขาดตรงประเด็นเหล่านี้ภาครัฐก็ควรจะ เข้ามาสนับสนุน เพราะภาครัฐเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นในด้านวิชาการ ด้าน การตลาด ซึ่งต้องเกิดจากความร่วมมือทั้งสองฝ่ายนี้ร่วมกัน^๓ ส่วนที่ ๓ คือ วัด ชุมชนตำบลไร่ขิง เป็นชุมชนที่ได้เปรียบกว่าชุมชนอื่นๆ เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกคนรู้จักและให้ความเคารพนับถือนั่นคือ หลวงพ่อวัดไร่ขิง อันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดั่งนักท่องเที่ยวนำมาท่องเที่ยวในชุมชนตำบลไร่ขิง ทำให้ วิสาหกิจที่อยู่ในบริเวณวัดไร่ขิง พระอารามหลวงสามารถที่จะเดินหน้าต่อยอดไปได้^๔

การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกนั้นเทศบาลเมืองไร่ขิงได้พากลุ่ม นักศึกษา หรือกลุ่มงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงาน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยกลุ่มที่เข้ามา ศึกษาดูงาน เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์สามารถช่วยแก้ปัญหาให้กับกลุ่มผู้ปลูกข้าวได้ทางใดบ้าง และส่วนหนึ่งจากการแนะนำต่อ เช่น มหาลัยเกษตรศาสตร์เข้ามาศึกษาในเรื่องผลผลิตข้าวได้มีการ แนะนำต่อให้กับแผนกอาหาร มีการช่วยกันแก้ปัญหา เช่น เรามีผลิตภัณฑ์ ๑๐ ตัว แบ่งให้มหาลัยละ ๓ ตัวหรือ ๕ ตัว แบ่งกันทำแบ่งกันหาทางแก้ไขปัญหา^๕ และด้วยเครือข่ายศิษย์เก่ามากมายมีทั้ง อาจารย์ที่สอนมหาลัยส่วนใหญ่ก็เป็นศิษย์เก่าหลวงพ่อดไร่ขิงจึงทำให้เกิดเครือข่าย ทางด้านการ ท่องเที่ยวก็มีการติดต่อประสานงานในการเข้ามาศึกษาดูงานจากส่วนงานต่างๆ ช่วยเหลือกันในแต่ละ เรื่อง เช่น การออกแบบ การสร้างช่องทางการประชาสัมพันธ์^๖ การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้า มารู้จัก แต่กระบวนที่จะชักจูงจูงใจให้คนในพื้นที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มขึ้นนั้นอยู่ที่ผู้บริหารของกลุ่ม แต่ละกลุ่ม ทั้งทางด้านการจัดสรรเงินปันผล การส่งเสริมรักท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในชุมชน^๗ เช่น เกาะลัดอีแท่นเกิดจากการเกิดน้ำท่วมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เกษตรกรในชุมชนจึงร่วมกันแก้ปัญหาว่าจะ ทำอย่างไรให้เกษตรกรในชุมชนดำรงชีพอยู่ได้ประกอบกับกรมพัฒนาชุมชนจังหวัดได้เข้ามาให้ความรู้ ในการรวมกลุ่มกันเพราะว่าชุมชนมีวัตถุดิบอยู่แล้วจึงเกิดการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้ขึ้นมา^๘ และ ด้วยบริบทพื้นที่ที่มีศักยภาพอยู่แล้วทั้งทางด้านการท่องเที่ยวที่เห็นได้ชัดทำให้เกิดประโยชน์และเกิด

^๒ สัมภาษณ์ พระครูสมุทรวิชัย เขมจาโร, เลขานุการเจ้าคณะตำบลไร่ขิง, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

^๓ สัมภาษณ์ นายพรเทพ ปิถวี, ไวยาวัจกร วัดไร่ขิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูปฐมธีรวัฒน์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดไร่ขิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^๕ สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ หัดแฉ้ม, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ขิง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

^๖ สัมภาษณ์ นายอานูพัทธ์ สุดปฐม, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๒.

^๗ สัมภาษณ์ นายพลภัทร มรรคเจริญ, สมาชิกสภาเทศบาลเมืองไร่ขิง เขต ๒, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^๘ สัมภาษณ์ นายกร วรนาม, เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองไร่ขิง, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๒.

รายได้ในชุมชน^๙ ในการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มจากสมาชิกภายในกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ซึ่งและกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ซึ่งซึ่งประชาชนสามารถเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้มากกว่าหนึ่งกลุ่ม เป็นการแก้ไขปัญหากลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ซึ่งในการส่งข้าวให้โรงสีข้าวทั่วไปจะทำให้ได้ราคาต่ำจึงมีการจัดตั้งกลุ่มโรงสีข้าวไร่ซึ่งขึ้นเพื่อนำข้าวมาสีเองโดยพื้นที่ในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้ได้รับการสนับสนุนจากวัดไร่ซึ่ง พระอารามหลวงให้ใช้พื้นที่^{๑๐} เป็นการรวมกลุ่มจากคนมีภาระ หน้าที่ครอบครัว และหน้าที่การงานต่างกัน ซึ่งปัจจุบันต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดมากขึ้นกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นแต่รายได้ไม่สมดุล^{๑๑} และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรีก็พยายามที่จะปลูกกันมากขึ้น แต่ระยะในการเก็บผลผลิตนานทำให้เกิดอุปสรรคกับผู้ปลูกบ้าง^{๑๒}

สรุปได้ว่า กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยเริ่มจากกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพเหมือนกันรวมตัวกันและมาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ประโยชน์ของการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน คือ การคุ้มครองและให้สิทธิตามพระราชบัญญัติ มีกฎหมายรับรองกลุ่ม และเมื่อเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแล้วหน่วยงานภาคีสามารถให้การสนับสนุนได้โดยวัดไร่ซึ่ง พระอารามหลวงเป็นผู้อำนวยความสะดวกทางด้านสถานที่และเรื่องของการสร้างความเข้าใจในชุมชนเป็นหน้าที่ของภาครัฐและชุมชน การสร้างเครือข่ายกับภายนอก เทศบาลเมืองไร่ซึ่งเป็นหน่วยงานที่พากลุ่มงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ซึ่งกลุ่มงานเหล่านี้สามารถช่วยแก้ปัญหา และขยายเครือข่าย อีกทั้งด้วยบารมีของหลวงพ่อที่มีลูกศิษย์มากมายซึ่งศิษย์เก่าจึงทำให้เกิดเครือข่าย ช่วยเหลือกันในเรื่องต่างๆ แต่การชักจูงหรือจูงใจให้คนในพื้นที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มนั้นอยู่ที่ผู้บริหารของกลุ่มแต่ละกลุ่ม

๑.๒ ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดระบบบริหารเครือข่ายว่า การบริหารเครือข่ายนั้นวัดไร่ซึ่ง พระอารามหลวงจะเป็นหน่วยงานทางด้านการสนับสนุนให้กับภาคประชาชนและภาครัฐมารวมกลุ่มกัน^{๑๓} เช่น เป็นสถานที่ด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นศูนย์กลางรวมนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวในชุมชน หรือเป็นสถานที่ในเรื่องของการขายสินค้า หรืออาจจะก่อตั้งเป็นสินค้าชุมชนในอนาคต^{๑๔} การบริหารเครือข่ายจะแข็งแรงหรือไม่แข็งแรงนั้นขึ้นอยู่กับประชาชนรวมกลุ่มกันได้แข็งแรงขนาดไหนในขณะที่เดียวกันภาครัฐลงไปดูแลดูที่หรือไม่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนของชาวบ้านต้องการอะไรและรวมกลุ่มกันทำอะไรเพื่อเป้าหมายอะไร ซึ่งหากภาครัฐเข้ามาช่วย

^๙ สัมภาษณ์ นายเสี่ยศ บรรพพกาญจน์, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแพ่น, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางสาววรรณภา ทัดเข้ม, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซึ่ง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นางสาวสร้อยสุวรรณ์ เป้าทอง, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่ซึ่ง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายชัยยะ รัตนเกื้อกุลชัย, ประธานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ธวัชชัย เขมจาโร, เลขานุการเจ้าคณะตำบลไร่ซึ่ง, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูปฐมธีร์วัฒน์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดไร่ซึ่ง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

ชี้แนะแนวทางการบริหารก็อาจจะยกระดับเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรตัวอย่างได้^{๑๕} เมื่อก่อตั้งกลุ่มแล้วกรมพัฒนาชุมชน กรมการท่องเที่ยวเข้ามาในห้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการว่าต้องทำอะไร เช่น การสนับสนุนรกรางนำเที่ยว เริ่มมีการนำเที่ยวโดยแบ่งเป็นสถานี แบ่งค่าตอบแทนแต่ละสถานี ซึ่งแต่ละสถานีก็จะมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของไร่ซึ่งอยู่ด้วยในบางจุด พอเริ่มติดตลาดกรมการท่องเที่ยวก็เริ่มเข้ามาสนับสนุนรกรางเพิ่ม เทศบาลก็มีการช่วยในการบริหารด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งทาง Facebook สื่อออนไลน์ และแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ให้วิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซึ่งเป็นที่รู้จักและให้สินค้าติดตลาดชุมชน^{๑๖} โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องมีแผนการผลิต แผนการดำเนินงาน เพราะการตรวจเยี่ยมลงพื้นที่อาจจะไม่ทั่วถึง และวิสาหกิจชุมชนที่เป็นกลุ่มแล้วจะพึ่งตนเองได้ดี หรือใน ๑ รอบปีจะมีการจัดงานแสดงสินค้า หรือนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ ไปจัดแสดง และใน ๑ รอบปีจะมีการประชุมคณะกรรมการมีการต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชน อนุกรรมการวิสาหกิจชุมชนระดับอำเภอ^{๑๗}

การบริหารจัดการในระดับชาวบ้านถ้าภาครัฐไม่เริ่มต้นให้ก็จะดำเนินการไปได้ยาก แต่ถ้ามีการเริ่มต้นให้ทั้งหมดเมื่อภาครัฐปล่อยมือกลุ่มเหล่านี้ก็จะอยู่ไม่ได้^{๑๘} ภาครัฐและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงควรเข้ามาช่วยกันบริหาร ร่วมกันปรึกษาหารือ เช่น วิสาหกิจชุมชนโรงปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ซึ่งร่วมกันบริหารจัดการและพัฒนาผลิตภัณฑ์จนได้รับรางวัลชนะเลิศวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดในปี พ.ศ.๒๕๕๙^{๑๙} วิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรีมีการร่วมกันบริหารจัดการงบประมาณจากกรมวิชาการเกษตรในการให้โครงการการทำปุ๋ยเพื่อแจกให้สมาชิกทุกท่านใช้ มีการรวมตัวกันเพื่อที่จะช่วยเหลือกันและแบ่งปันโดยเท่าเทียมกัน^{๒๐} สมาชิกจะมีบทบาทหน้าที่แยกกันตามผังองค์กร และรวมกลุ่มระดมความคิดเห็น^{๒๑} บทบาทหน้าที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่ซึ่งก็เช่นกัน สมาชิกยังคงมีหน้าที่ตามผังองค์กร^{๒๒} เมื่อมีกิจกรรมจะมีการเชื่อมต่อกันระหว่างเครือข่าย เช่น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่นจะนำผลิตภัณฑ์ในชุมชนมาวางขายตามจุดแวะพักท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งเมื่อมีการจัดงานต่างๆ จะมีการนำผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเหล่านี้ออกจัดจำหน่าย หรือเมื่อวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซึ่งต้องการเมล็ดข้าวพันธุ์อะไรก็จะแจ้งไปยังวิสาหกิจ

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายพรเทพ ปิลวิ, ไวยาวัจกร วัดไร่ซึ่ง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายกร วรนาม, เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองไร่ซึ่ง, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นางสมลักษณ์ พักป้อม, ศึกษาราชการแทนเกษตรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายสื่อยศ บรรพกาญจน์, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่น, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายพลภัทร มรรคเจริญ, สมาชิกสภาเทศบาลเมืองไร่ซึ่ง เขต ๒, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายชัยยะ รัตนเกื้อกูลชัย, ประธานวิสาหกิจเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางสาววรรณภา ทัดแฉ้ม, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซึ่ง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางสร้อยสุวรรณ์ เป้าทอง, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่ซึ่ง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

ชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ซึ่งให้ปลูกข้าวชนิดนั้นๆ โดยวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซึ่งอาจจะนำพันธุ์ข้าวมาให้ยืมเมื่อปลูกและได้ผลผลิตแล้ววิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซึ่งจะรับซื้อกลับ^{๒๓} หรือจะเป็นทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ซึ่งติดต่อกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ซึ่งเพื่อขอยืมมาใช้ในการปลูกข้าว อาจเป็นการให้ยืมปุ๋ยก่อนเมื่อขายข้าวได้แล้วค่อยนำเงินมาใช้คืน^{๒๔}

สรุปได้ว่า การบริหารเครือข่ายจะแข็งแรงหรือไม่ขึ้นอยู่กับประชาชนรวมกลุ่มกันได้อย่างแข็งแรงขนาดไหน และภาครัฐเข้ามาช่วยชี้แนะแนวทางให้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการ เทศบาลเมืองไร่ซึ่งช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งทาง Facebook สื่อออนไลน์ และแผ่นพับประชาสัมพันธ์ให้วิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซึ่งเป็นที่รู้จักและให้สินค้าติดตลาดชุมชน การบริหารจัดการในระดับชาวบ้านถ้าภาครัฐไม่เริ่มต้นให้ก็จะดำเนินการไปได้ยาก แต่ถ้ามีการเริ่มต้นให้ทั้งหมดเมื่อภาครัฐปล่อยมือกลุ่มเหล่านี้ก็จะอยู่ไม่ได้ ภาครัฐและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงควรเข้ามาร่วมกันบริหาร ร่วมกันปรึกษาหารือ สมาชิกแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่แยกกันตามผังองค์กร มีการเชื่อมต่อกันระหว่างกลุ่ม

๑.๓ ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซึ่งว่า พื้นที่ตำบลไร่ซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตร มีการเชื่อมโยงแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในตำบลไร่ซึ่ง เพราะกลุ่มที่สร้างขึ้นมาส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรคนเดี่ยวแต่เป็นสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ ด้วย คือ ในกระบวนการทำงานเกษตรกรคนหนึ่งไม่สามารถจะเป็นประธานทั้ง ๒ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้แต่สามารถเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ได้มากกว่า ๑ กลุ่ม นับว่าเป็นจุดตัวอย่างหนึ่งเพราะวิสาหกิจแต่ละกลุ่มหาเขาก็จะมีกิจกรรมหรือการดำเนินงานที่แตกต่างกัน เช่นวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวตำบลไร่ซึ่งจะเอาข้าวที่เกษตรกรวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตข้าวไร่ซึ่งมาแปรรูปเพื่อขายกับคนในชุมชน หรือว่าการท่องเที่ยวเป็นการวิ่งรกรางก็สามารถเอาผลิตภัณฑ์ไปตั้งขายตามจุดที่นักท่องเที่ยวแวะในแต่ละจุด ซึ่งของในไร่ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นทางด้านเกษตรรวมถึงการนำมาแปรรูปด้วย ซึ่งอาจจะมีการนำสินค้าแปรรูปของกลุ่มใกล้เคียงมาลงขายเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว^{๒๕} และให้เครือข่ายเป็นแรงในการรวมกลุ่มเพื่อการร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีภูมิปัญญาชาวบ้านอยู่แล้วเพียงแค่ระดมความสามารถตรงนั้นช่วยกันพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซึ่งให้ดีขึ้น^{๒๖} โดยให้วัดเป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่มและเป็นศูนย์กลางในการใช้ระบบสารสนเทศเข้ามาช่วยในการพัฒนา^{๒๗} มีการวางแผนทางด้านการตลาด ว่ามีการผลิต

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ ทัดแฉ่ม, เลขาธิการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ซึ่ง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายอนุพัทธ์ สุดปฐม, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ซึ่ง, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางสมลักษณ์ พักป้อม, รักษาการแทนเกษตรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ธวัชชัย เขมจาโร, เลขาธิการเจ้าคณะตำบลไร่ซึ่ง, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูปฐมธีร์วัฒน์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดไร่ซึ่ง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

พอเพียงหรือไม่ พื้นที่ใดเหมาะสมอีกบ้างในการขยายพื้นที่การเกษตร พัฒนาการขายสินค้าให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ต้องนำสินค้าออกขายนอกกลุ่มแต่ให้คนนอกกลุ่มวิ่งเข้ามาหาสินค้าเอง^{๒๘}

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแทนเป็นการรวมเครือข่ายจากกลุ่มงานภายนอกของกลุ่มชาวบ้าน ๔ ตำบล คือ ตำบลไร่ชิง ตำบลทรงคนอง ตำบลบางเตย และตำบลท่าตลาดร่วมกันที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยตำบลไร่ชิงมีจุดแข็งเรื่องคนที่มาเที่ยววัดไร่ชิง พระอารามหลวงแล้วทำอย่างไรให้คนที่มาเที่ยวเข้าไปดูในพื้นที่ของเกาะลัดอีแทนซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับวัดไร่ชิง พระอารามหลวงอันเป็นแหล่งผลิตส้มโอนครชัยศรี เป็นแหล่งที่ปลูกส้มโอรสชาติดีที่สุดของจังหวัดนครปฐม ซึ่งตำบลไร่ชิงมีของดีอยู่ในเกาะอยู่แล้ว นอกจากส้มโอยังมีผลไม้ต่างๆ เช่น ฝรั่ง มะพร้าวกล้วย ที่ผ่านมาจากบ้านนำสินค้าเกษตรไปขายตลาดน้ำดอนหวาย บ้างขายส่งปากคลองตลาด ซึ่งได้มีการส่งเสริมให้นำมาขายหน้าบ้านตนเอง เป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และยังส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่อยู่บ้านเกิดรายได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย สามารถขายได้ในราคาต้นทุนและนักท่องเที่ยวสามารถซื้อของได้ในราคาที่ถูกลงและมีคุณภาพ^{๒๙} มีการนำข้าวที่ปลูกมาสีเองและนำออกขาย อีกทั้งยังมีการนำข้าวมาแปรรูปการผู้ที่มีความรู้จากการทำไอศกรีมมาแปรรูปเป็นไอศกรีมออกขาย การปลูกผักเกษตรอินทรีย์แต่เดิมมีการไปซื้อพวงจากราบุรีแต่ปัจจุบันมีการพัฒนาโดยใช้พวงจากนาข้าวของกลุ่มผู้ผลิตข้าวถือเป็นการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน^{๓๐}

กลุ่มโรงสีข้าวไร่ชิงก็ประโยชน์จากเครือข่ายโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการหลายด้านทั้งการสร้างโรงสีข้าวและการสนับสนุนเครื่องสีข้าว เพื่อทำการสีข้าวและนำออกจำหน่าย และมีการประสานกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในการปลูกข้าวหอมมะลิพันธุ์ปีนเกษตร คือพื้นฐานพันธุ์ข้าวหอมมะลิมาผสมผสานกันพันธุ์ข้าวทนแล้งแล้วปรับปรุงพันธุ์จนสามารถที่จะปลูกในพื้นที่ภาคกลางได้ เพราะข้าวหอมมะลิส่วนใหญ่จะต้องปลูกทางอีสานต้องอาศัยช่วงแสงที่เพียงพอ คือ เป็นข้าวไวแสงถึงจะสร้างผลผลิตที่ดีได้ แล้วมาปรับปรุงพันธุ์จนเป็นข้าวไม่ไวแสงสามารถที่จะมาปลูกในพื้นที่ภาคกลางได้ และนำออกจำหน่าย ตอนนี้อยู่มีการปรับปรุงพัฒนาจากส่วนปลายข้าว จมูกข้าว เขาเอามาทำเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อที่จะมาขายและมีการต่อยอดขายกันอยู่ตลอด^{๓๑} หากเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถนำข้าวมาขายให้กับกลุ่มโรงสีข้าวได้ในราคาดีกว่าท้องตลาดและมีการสีข้าวให้กับสมาชิกฟรีเดือนละ ๑๐๐ กิโล^{๓๒} ให้นักวิชาการหรือนักศึกษาเป็นผู้ช่วยในการพัฒนาการผลิต เช่น การผลิตปุ๋ยตอนเริ่มต้นส่งกลิ่นเหม็นต่อชุมชนเมื่อได้ความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมทำให้การผลิตปัจจุบันดีขึ้น^{๓๓} มีการรวมกลุ่มคุยกันเพื่อแก้ไขปัญหา โดยส่วนใหญ่เป็นการรวมตัวกันเมื่อมี

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายพรเทพ ปัดวี, ไวยาวัจกร วัดไร่ชิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายถ้อยศ บรรพกาญจน์, เลขาธิการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแทน, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายกร วรนาม, เลขาธิการนายกเทศมนตรีเมืองไร่ชิง, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายพลภัทร มรรคเจริญ, สมาชิกสภาเทศบาลเมืองไร่ชิง เขต ๒, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางสาววรรณภา ทัดแฉ่ม, เลขาธิการวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ชิง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายอานุพัทธ์ สดปฐุม, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ชิง, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๒.

นักวิชาการมาให้ความรู้^{๓๔} มีนโยบายรวมกลุ่มการประชุมทุกวันที ๕ ของเดือน ใครมีความคิดอย่างไร สงสัยอย่างไร หรือหากใครได้ไปอบรมข้างนอกอะไรมาต้องกลับมาถ่ายทอดความรู้ให้ในกลุ่มทราบ เช่นกัน ใน ๑ เดือนจะเก็บสัจจะ ๑ ครั้งในวันที่ ๕ การเก็บสัจจะคือการนำเงินมาฝากเป็นทุน เมื่อครบ ๑ ปีจะปันผล ภายในกลุ่มใครเจ็บป่วยจะมีกระเช้าเยี่ยมใครเสียชีวิตจะมีพวงหรีดให้และมีเงินช่วยงาน^{๓๕} แต่ทางด้านระบบสารสนเทศของเรายังไม่มีเครือข่ายด้านนี้มากนักขาดผู้มีความรู้ อีกทั้งระบบสื่อสารก็ยังไม่กว้างนัก ช่องทางการจำหน่ายจากการสื่อสาร หรือการเข้าถึงข้อมูลของผู้บริโภค หรือผู้ที่สนใจจะเข้ามาท่องเที่ยว หรือเข้ามาซื้อสินค้า ยังไม่กว้างพอจนเป็นสินค้าติดตลาด^{๓๖}

สรุปได้ว่า พื้นที่ตำบลไร่จึงเป็นพื้นที่การเกษตร วิสาหกิจชุมชนอาศัยประโยชน์ซึ่งกันในกลุ่ม เช่น กลุ่มโรงสีข้าวจะเอาข้าวจากกลุ่มผู้ปลูกข้าวไร่จึงมาแปรรูปเพื่อขายกับคนในชุมชน หรือกลุ่มการท่องเที่ยวนำรถรางพาท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ ก็สามารถเอาผลิตภัณฑ์ไปตั้งขายตามจุดที่นักท่องเที่ยวแวะ และให้เครือข่ายเป็นแรงในการรวมกลุ่มเพื่อการร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่แล้ว วัดเป็นสถานที่ศูนย์กลางในการรวมกลุ่ม วัดไร่จึงมีจุดแข็งเรื่องคนที่มาเที่ยวและเป็นแหล่งผลิตส้มโอนครชัยศรีที่มีรสชาติดีที่สุด กลุ่มสามารถนำสินค้ามาขายหน้าบ้านเขาเองได้เป็นการลดรายจ่าย ทำให้คนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีการนำข้าวมาแปรรูปเป็นไอศกรีม ถือเป็นการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน บางกลุ่มได้รับการสนับสนุนมาจากส่วนราชการหลายด้าน เช่น การสร้างโรงเรียน การสนับสนุนเครื่องสีข้าว การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าว การเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีการรวมกลุ่มคุยกันเพื่อแก้ไขปัญหา มีการถ่ายทอดความรู้ให้กัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๑.๔ ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการธำรงรักษาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่จึงว่า หน้าที่หลักของสำนักงานเกษตรอำเภอคือการตรวจเยี่ยมวิสาหกิจชุมชน เพราะว่าทางกรมส่งเสริมการเกษตรใช้ระบบ Training and visiting คือการฝึกอบรมและการลงเยี่ยมพื้นที่ การเยี่ยมพื้นที่ลงเยี่ยมทั้งที่เป็นกลุ่มและรายเดี่ยว โดยในแต่ละเดือนจะมีการวางแผนว่าจะลงเยี่ยมกลุ่มไหน หรือจุดไหนมีปัญหา เพื่อไปตอบโจทย์หรือแก้ไขปัญหา เช่นในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นมีปัญหาเรื่องการผลิตหรือมีการสะท้อนปัญหาใดขึ้นมา ทางเกษตรอำเภอจะนำปัญหานั้นกลับมาทำการบ้านกันก่อนเพื่อหาแนวทางว่าจะส่งเสริมหรือแก้ปัญหาได้ทางใด และจึงลงไปแก้ปัญหาหรือบางครั้งการลงไปตรวจเยี่ยมอาจเป็นการเก็บข้อมูล^{๓๗} เช่น ปัญหาการปลูกส้มโอใช้ระยะยาวกว่าจะได้ผลผลิตทำให้การปลูกส้มโอมีคนสนใจในการปลูกลดน้อยลง และไม่สนใจในการลงทุน

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายชัยยะ รัตนเกื้อกูลชัย, ประธานวิสาหกิจเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางสาวร้อยสุวรรณ์ เป้าทอง, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่จึง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ ทัดเข้ม, เลขาธิการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่จึง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นางสมลักษณ์ พักป้อม, ศึกษาราชการแทนเกษตรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

ด้านนี้^{๓๘} มีการปรึกษาหารือหรือสร้างคนรุ่นใหม่ในการระดมสมอง^{๓๙} โดยการสนับสนุนให้บุตรหลานสานต่อทางด้านเกษตรกรรม^{๔๐} มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งการรวมกลุ่มและการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ในการให้ความรู้ ให้การแนะนำปรับเปลี่ยนจากเดิมที่จะพัฒนาขึ้น ทำให้ชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถอยู่ด้วยกันได้^{๔๑}

นายกเทศมนตรีเมืองไร่ขิงมีนโยบายให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเริ่มต้นจากความต้องการจัดตั้งกลุ่มดำเนินงานและสนับสนุนให้มีความยั่งยืน เมื่อมีการรวมตัวกันเทศบาลเมืองไร่ขิงจะสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือการไปศึกษาดูงาน เช่น พาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดดีแทนไปศึกษาดูงาน^{๔๒} สร้างต้นแบบ สร้างการแลกเปลี่ยนกัน^{๔๓} นำของดีที่มีอยู่ออกมาขายให้เห็นว่ามีดีอย่างไร^{๔๔} ใช้ภูมิปัญญาร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อสร้างสิ่งใหม่^{๔๕} ให้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้บริหารหลัก เทศบาลเมืองไร่ขิงเป็นผู้ประสานงานให้กับกลุ่มต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวจังหวัด มหาลัยเกษตรศาสตร์ รวมถึงการของงบประมาณจากภาครัฐด้วย โดยกลุ่มจะประชุมถึงความต้องการเพิ่มเติมก่อนและนำเสนอเพื่อขอการสนับสนุนจากเทศบาลในการประสานงานต่างๆ^{๔๖} มีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากการรวมตัวกันของชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกัน^{๔๗} จึงไม่มีการจัดเป็นการประชุมอย่างเป็นทางการเพื่อแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น^{๔๘}

สรุปได้ว่า สำนักงานเกษตรอำเภอดำเนินการโดยใช้ระบบ Training and visiting คือ การฝึกอบรมและการลงเยี่ยมพื้นที่ เพื่อไปตอบโจทย์ หาแนวทางในการส่งเสริม หรือแก้ปัญหา มีการปรึกษาหารือหรือสร้างคนรุ่นใหม่ในการระดมสมองสนับสนุนให้บุตรหลานสานต่อทางด้านเกษตรกรรม มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งการรวมกลุ่มและการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ในการให้ความรู้ ให้การแนะนำปรับเปลี่ยนจากเดิมที่จะพัฒนาขึ้น ทำให้ชุมชนและกลุ่ม

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายชัยยะ รัตนเกื้อกูลชัย, ประธานวิสาหกิจเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางสาวสร้อยสุวรรณ เป้าทอง, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่ขิง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางสาววรรณภา ทัดเข้ม, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ขิง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายกร วรรณาม, เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองไร่ขิง, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายล้อมศ บรพพกาญจน์, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดดีแทน, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายพรเทพ ปณี, ไวยาวัจกร วัดไร่ขิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ธวัชชัย เขมจาโร, เลขานุการเจ้าคณะตำบลไร่ขิง, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูปฐมธีรวัฒน์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดไร่ขิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายพลภัทร มรรคเจริญ, สมาชิกสภาเทศบาลเมืองไร่ขิง เขต ๒, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ ทัดเข้ม, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ขิง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายอานุกพัทธ์ สุดปฐม, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๒.

วิสาหกิจชุมชนสามารถอยู่ด้วยกันได้ นายกเทศมนตรีเมืองไร่ขิงมีนโยบายให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเริ่มต้นจากความต้องการจัดตั้งกลุ่มดำเนินงานและสนับสนุนให้มีความยั่งยืน เมื่อมีการรวมตัวกันเทศบาลเมืองไร่ขิงจะสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือการไปศึกษาดูงาน สร้างต้นแบบให้ผู้อื่นเข้ามาดูงาน สร้างการแลกเปลี่ยนกัน ใช้ภูมิปัญญาร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อสร้างสิ่งใหม่ๆ ให้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้บริหารหลัก เทศบาลจะเป็นผู้ประสานงานไปยังกลุ่มต่างๆ

๒. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิงว่า วัดไร่ขิง พระอารามหลวงจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนทั้งด้านสถานที่สนับสนุนทุน และสนับสนุนกำลังคน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากกำลังศรัทธาที่เริ่มต้นจากหลวงพ่อดาวไร่ขิง และลูกศิษย์ในการทำกิจกรรมร่วมกับวัดไร่ขิง โดยสามารถก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนได้ เช่น การก่อตั้งกลุ่มโรงสีกลุ่มผู้ผลิตข้าวกลุ่มโรงปุ๋ย จะได้รับความอนุเคราะห์ด้านสถานที่จากหลวงพ่อดาวไร่ขิงโดยท่านเจ้าอาวาส ส่วนภาครัฐ จะมีหน่วยงานลงพัฒนา ลงไปจัดกิจกรรมและมีงบประมาณลงไป^{๔๙} เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มกันดีแล้วภาครัฐจะให้การสนับสนุนเกษตรกรในการทำงาน โดยจะไม่สนับสนุนเป็นรายเดี่ยวแต่จะเน้นสนับสนุนเป็นรายกลุ่มซึ่งภาครัฐได้สังเกตเห็นแล้วว่าถ้าเกิดการรวมกลุ่มแล้วจะเกิดความมั่นคง การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมี พรบ.รองรับ มีกฎหมายรองรับ และให้การสนับสนุน ซึ่งส่วนใหญ่ภาครัฐที่สนับสนุนจะเน้นกลุ่มที่สามารถเดินได้ด้วยตัวเองก่อนไม่ใช่ว่าจะต้องรองบประมาณจากทางภาครัฐอย่างเดียวถึงจะดำเนินการได้ และทางภาครัฐจะเข้ามาเพิ่มปัจจัยต่างๆ ให้กลุ่มเจริญเติบโตขึ้นไปอีกกว่าเดิม^{๕๐} โดยงบประมาณไม่ได้มาจากทางเดียวแต่ยังขึ้นอยู่กับตัวกลุ่มด้วยว่าภายในกลุ่มสามารถสรรหาหรือจัดหางบได้อย่างไร เช่น ภายในกลุ่มอาจจะมีผู้นำชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามาเป็นสมาชิกร่วมอยู่ในกลุ่มด้วย ผู้นำก็จะสามารถดึงงบประมาณจากส่วนท้องถิ่นเข้ามาได้เร็วกว่าหรือหากเทศบาลเมืองไร่ขิงมีประชาคมก็จะมีส่วนราชการเข้ามาร่วมรับฟังเขาก็จะเก็บปัญหา เก็บข้อเสนอแนะตรงนั้นมา แล้วส่วนราชการก็จะมีโครงการต่างๆ ในการตอบโจทย์กับปัญหา ก็สามารถจับสองส่วนนี้มาเชื่อมกันได้^{๕๑} แต่ในบางกลุ่มภาครัฐยังอาจจะเข้าไม่ถึง สิ่งที่เป็นที่นิยมก็จะมุ่งลงพัฒนาที่สิ่งนั้นจนทิ้งกลุ่มอื่น^{๕๒} การตลาดในการรองรับการจำหน่าย ยังไม่ดีเท่าที่ควร ราคาสินค้าไม่สามารถขึ้นตามต้นทุนวัตถุดิบที่ปรับราคาขึ้นอยู่ตลอดเวลา^{๕๓}

เทศบาลเมืองไร่ขิงเป็นผู้สนับสนุนทางด้านกิจกรรมมีการส่งเสริมให้ออกศึกษาดูงาน และสนับสนุนทางด้านการจัดกิจกรรม โดยสนับสนุนให้บุคลากรลงมาช่วยดำเนินกิจกรรม หากขาดแคลนวัสดุใดเทศบาลเมืองไร่ขิงจะช่วยจัดหาให้และหากต้องการงบประมาณต้องแจ้งล่วงหน้า อีกทั้ง

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระครูปฐมธีรวัฒน์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดไร่ขิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นางสมลักษณ์ พักป้อม, ศึกษาราชการแทนเกษตรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ธวัชชัย เขมจาโร, เลขานุการเจ้าคณะตำบลไร่ขิง, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายพรเทพ ปัสวี, ไวยาวัจกร วัดไร่ขิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายชัยชนะ รัตนเกื้อกุลชัย, ประธานวิสาหกิจเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๒.

ยังมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยงานประจำปีวัดไร่ขิง พระอารามหลวง เป็นการสนับสนุนร่วมกันวัดอาศัย บ้านบ้านอาศัยวัด^{๕๔} วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ขิงร่วมบริจาคข้าว เพราะวัดเป็นผู้สนับสนุนให้ พื้นที่ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยความเมตตาจากหลวงพ่ोज้าอวาสา^{๕๕} สิ่งใดที่สามารถให้ความร่วมมือได้ก็ พร้อมกลุ่มจะไม่เคยปฏิเสธ ทางภาครัฐหลายส่วนลงมาช่วยเหลืออยู่ตลอดสามารถเข้ามาร่วมกัน พัฒนาได้ทั้งหมด^{๕๖} เช่น การมีส่วนร่วมจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในการพัฒนาสายพันธุ์ข้าว สร้างเครือข่ายจากการลงไปอบรมให้ความรู้ในที่ต่างๆ และได้มีการพูดคุยสอบถามปัญหาและแนวทาง แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน^{๕๗} เกษะลัดอีแทนยังมีความร่วมมือทั้ง ๔ ตำบลเข้าด้วยกันแต่ยังคงแบ่ง อำนาจตามเขตพื้นที่ในการดูแลบริหารจัดการ โดยเทศบาลเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมกับตำบลท่า ตลาด ตำบลบางเตย และตำบลทรงคนอง มีการวางแผนร่วมกัน เป็นการผสมผสานทั้งกลุ่มของ วิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง^{๕๘} แต่ในส่วนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกะลัดอีแทนจะได้เปรียบกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนอื่นๆ เนื่องจากวัดไร่ขิงถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่มีชื่อเสียง พอคนมาท่องเที่ยวเมื่อไหว้ พระเสร็จแล้วก็อยากจะเข้าถึงวิถีชีวิตแบบชาวบ้านจริงๆ ที่ยังคงมีอยู่ เนื่องจากคำว่าเทศบาลเมื่อนักท่องเที่ยวมักจะคิดว่าไม่มีส่วนวิถีชนบทอยู่อีก แต่พอได้นั่งรถรางได้สูดอากาศที่บริสุทธิ์ และได้เห็น วิธีการในการผลิตส้มโอขึ้นมาแต่ละลูก ทำให้ทราบว่ารากาส้มโอที่สูงเพราะอะไร และทราบว่าทำไม ที่นี้ถึงปลูกส้มโอได้อร่อยและโดดเด่นที่สุด ซึ่งจะมีความเป็นมาและเป็นไปในการบรรยายขณะ ท่องเที่ยว ซึ่งส้มโอของเราเรียกว่าส้มโอมนทลนครชัยศรีที่ดีที่สุด และเราได้เป็นส้มโอที่โดดเด่นทาง ภูมิศาสตร์หรือ GIP อร่อยที่สุด^{๕๙} เครือข่ายมีการประสานงานกันอยู่แล้วในแต่ละกลุ่มและเป็น กิจกรรมร่วม ทางภาครัฐพร้อมที่จะสนับสนุนตามที่แต่ละกลุ่มขอการสนับสนุนมา ในส่วนวัดก็ให้ความ อนุเคราะห์หลายอย่างโดยเฉพาะทางด้านสถานที่เพราะกลุ่มต่างๆ ตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัดไร่ขิงเกือบ ทั้งหมดอยู่แล้ว^{๖๐}

สรุปได้ว่า วัดไร่ขิงจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนทั้งด้านสถานที่ สนับสนุนทุน และสนับสนุน กำลังคน ส่วนภาครัฐ ทางเกษตรอำเภอก็จะเป็นหน่วยงานลงพื้นที่ในการพัฒนาและเพิ่มปัจจัยต่างๆ ให้ กลุ่มเจริญเติบโต โดยงบประมาณไม่ได้มาจากทางเดียวแต่ยังขึ้นอยู่กับตัวกลุ่มด้วยว่าภายในกลุ่ม สามารถสรรหาหรือจัดหางบได้อย่างไร เช่น ภายในกลุ่มอาจจะมีการนำชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้า

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวสร้อยสุวรรณ เป้าทอง, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่ขิง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ ทัดแฉ้ม, เลขาธิการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ขิง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายอนุพัทธ์ สุดปฐม, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นางสาววรรณภา ทัดแฉ้ม, เลขาธิการวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ขิง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายพลภัทร มรรคเจริญ, สมาชิกสภาเทศบาลเมืองไร่ขิง เขต ๒, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายกร วรนาม, เลขาธิการนายกเทศมนตรีเมืองไร่ขิง, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายสือยศ บรรพกาญจน์, เลขาธิการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกะลัดอีแทน, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

มาเป็นสมาชิกร่วมอยู่ในกลุ่มด้วย ผู้นำก็จะสามารถดึงงบประมาณจากส่วนท้องถิ่นเข้ามาได้เร็วกว่า หรือหากเทศบาลมีประชาคมก็จะมีส่วนราชการเข้ามาร่วมรับฟังปัญหา เก็บปัญหา เก็บข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นส่วนราชการก็จะมีโครงการต่างๆ ในการตอบโจทยกับปัญหา เทศบาลยังสนับสนุนทางด้านกิจกรรมมีการส่งเสริมให้ออกดูงาน และสนับสนุนให้บุคลากรลงมาช่วยดำเนินกิจกรรมทางด้านความร่วมมือกับวัดไร่ขิงกลุ่มก็ได้ให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ทางภาครัฐหลายส่วนลงมาช่วยเหลืออยู่ตลอด มีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีการประสานงานกันในแต่ละกลุ่มและเป็นกิจกรรมร่วมกัน ภาครัฐพร้อมที่จะสนับสนุนตามที่แต่ละกลุ่มขอการสนับสนุนมา วัดให้ความอนุเคราะห์หลายอย่างโดยเฉพาะทางด้านสถานที่

๓. ปัญหา อุปสรรค ของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิงว่า การสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก่อตั้งมาตั้งแต่แรกโดยไม่ได้หวังผลกำไรแต่เป็นการสร้างกลุ่มเพื่ออนุรักษ์พื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่น รักษาภูมิปัญญาให้อยู่ได้นาน อย่างเช่นการทำเสื่อมาจากต้นเตย หมอนเตย แต่เมื่อมีการเติบโตขึ้นเป็นที่รู้จักมากขึ้น คนส่วนใหญ่จึงมองเป็นการทำธุรกิจ^{๖๑} ทางด้านการทำงานร่วมกับบุคคลหลายคนซึ่งแต่ละคนไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทุกคนพอทำงานกันไปเรื่อยๆ ก็มีปัญหาบ้างบางคนเห็นแก่ตัว บางคนอายุมาก บางคนเล็กกิจการ^{๖๒} ขาดการผลักดันสร้างคนรุ่นใหม่มาเพื่อจะทดแทนรุ่นเก่าที่เขาหายไป เพราะคนรุ่นใหม่ที่เขาจะมาพาเทคโนโลยีเข้ามาด้วย ซึ่งปัจจุบันคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาทำงานด้านนี้ค่อนข้างจะหายาก^{๖๓} เกษตรกรเองก็พร้อมที่จะปรับและพัฒนาแต่ความรู้ที่มีนั้นยังไม่เพียงพอ อีกทั้งงบประมาณของกลุ่มก็ไม่เพียงพอ^{๖๔} ขาดแหล่งเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำเนื่องจากเมื่อข้าวผลิออกมาจำนวนมากกลุ่มไม่สามารถรับซื้อข้าวได้ทั้งหมด^{๖๕}

พื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่เอกชนค่อนข้างเยอะ เส้นทางที่เดินทางของเกาะลัดอีแทนมีจุดพักน้อยไป^{๖๖} อีกทั้งปัจจุบันพื้นที่ตำบลไร่ขิงเปลี่ยนจากพื้นที่สีเขียวเป็นพื้นที่สีชมพูทำให้เกิดการสร้างห้องเช่า อพาร์ทเมนท์ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรโดยตรง^{๖๗} และในการพัฒนาพื้นที่ เช่น พื้นที่ในการปลูกข้าวสามารถพัฒนาปลูกพืชเป็นอย่างอื่นได้หรือไม่ มีพื้นที่ใดสามารถปลูก

^{๖๑} สัมภาษณ์ นายกร วรนาม, เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองไร่ขิง, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นางสมลักษณ์ พักข้อม, รักษาการแทนเกษตรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นางสร้อยสุวรรณ์ เป้าทอง, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่ขิง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นายอนุพัทธ์ สุดปฐม, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๖๕} สัมภาษณ์ นางสาววรรณภา ทัดเข้ม, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ขิง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายพลภัทร มรรคเจริญ, สมาชิกสภาเทศบาลเมืองไร่ขิง เขต ๒, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ ทัดเข้ม, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ขิง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

พืชได้ทัดเทียมกับของชุมชนเราเพื่อนำพืชไปต่อยอดการผลิต ภาครัฐและนักวิชาการนำสังคมเกษตรกรรมมาพัฒนาเพื่อการขยายพื้นที่ในการเพาะปลูก^{๖๘} ประกอบกับภูมิอากาศที่แปรปรวนส่งผลให้การติดผลผลิตน้อยลง^{๖๙} กลุ่มก็ไม่เกิดรายได้ และคนเข้ามาสนใจในผลิตภัณฑ์ลดลง^{๗๐} การพัฒนาผลผลิต เช่น เมล็ดข้าวนอกจากนำมาเป็นข้าวเพื่อบริโภคแล้วสามารถพัฒนาเข้าไปใช้ในอุตสาหกรรมอื่นได้หรือไม่ ภาครัฐต้องช่วยสังเคราะห์เพื่อการยกระดับผลผลิตให้ประชาชน^{๗๑} ขาดการยกระดับผลิตภัณฑ์เดิมของชุมชน เพื่อพัฒนาและเผยแพร่ข้อมูลการผลิตให้คนในสังคมรู้จัก เช่น การปลูกส้มโออย่างไรให้ได้คุณภาพ ได้มาตรฐานอย่างไร^{๗๒}

สรุปได้ว่า การสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนถูกมองเป็นการทำธุรกิจ ทางด้านการทำงานร่วมกับบุคคลหลายคนก็มีปัญหาบ้างบางคนเห็นแก่ตัว บางคนอายุมาก บางคนเลิกกิจการ ขาดการผลักดันในการสร้างคนรุ่นใหม่มาเพื่อจะทดแทนรุ่นเก่าที่เขาหายไป เกษตรกรพร้อมที่จะปรับและพัฒนาแต่ความรู้ที่มีนั้นยังไม่เพียงพอ อีกทั้งงบประมาณก็ไม่เพียงพอ ขาดแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อมาเป็นทุนในการสนับสนุนซึ่งกันและกัน พื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่เอกชนทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการ พื้นที่ตำบลไร่ชิงเปลี่ยนจากพื้นที่สีเขียวเป็นพื้นที่สีชมพูมีการสร้างห้องเช่า อพาร์ทเมนท์เพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดมลพิษทางน้ำส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรโดยตรง การพัฒนาพื้นที่ในการปลูกข้าวสามารถพัฒนาปลูกพืชเป็นอย่างไรได้หรือไม่ ภาครัฐและนักวิชาการนำสังคมเกษตรกรรมมาพัฒนาเพื่อการขยายพื้นที่ในการเพาะปลูก สภาพภูมิอากาศปัจจุบันแปรปรวนส่งผลให้การติดผลผลิตน้อยลง การสนใจในผลิตภัณฑ์ลดลง ทำให้กลุ่มมีรายได้ลดลง การพัฒนาผลผลิตที่จะสามารถพัฒนาเข้าไปใช้ในอุตสาหกรรมอื่นได้หรือไม่ ภาครัฐต้องช่วยสังเคราะห์เพื่อการยกระดับผลผลิตให้ประชาชน และขาดการยกระดับผลิตภัณฑ์เดิมของชุมชน เพื่อพัฒนาและเผยแพร่ข้อมูลการผลิตให้คนในสังคมรู้จัก เช่น การปลูกส้มโออย่างไรให้ได้คุณภาพ ได้มาตรฐานอย่างไร

๔. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิงว่า เกษตรอำเภอก็จะเป็นผู้สนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณตามความต้องการของกลุ่ม และช่วยประชาสัมพันธ์ทางด้านผลประโยชน์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น การต่อทะเบียน การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและสิทธิสวัสดิการต่างๆ รวมถึงการแจ้งยื่นภาษีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งหากทางภาครัฐมีการปรับการดูแลผลิตภัณฑ์สินค้าทางออนไลน์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรอำเภอก็จะเข้าไปปรับและดูแลในกลุ่มต่างๆ และทางเกษตรอำเภอได้เน้นในเรื่องการผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพ ขายให้ได้ราคา ไม่ใช่ผลิตเพื่อความบันเทิง ซึ่งการขายผลิตภัณฑ์เป็นการ

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายพรเทพ บัณเฑาะ้ว, ไวยาวัจกร วัดไร่ชิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายชัยยะ รัตนเกื้อกูลชัย, ประธานวิสาหกิจเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นายถิษฐ์ บรพพกาญจน์, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดดีแค้น, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูปฐมธีรวัฒน์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดไร่ชิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระครูสมุห์ธวัชชัย เขมจาโร, เลขานุการเจ้าคณะตำบลไร่ชิง, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

เผยแพร่เอกลักษณ์ตำบลไร่ซิง ทำให้ผู้ที่ซื้อผลิตภัณฑ์รู้จักตำบลไร่ซิงมากขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุเป็นบุคลากรที่ถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น^{๗๓}

มีการทำ MOU กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน เข้ามาทำการวิจัย เพื่อให้เกิดการต่อยอด มีการโปรโมทในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางหน่วยงานภายนอกเข้ามาร่วมพัฒนา และมีการส่งเสริมทางด้านเทคโนโลยีโดยการใช้ QR Code โดยให้ผู้ประกอบการและชุมชนเข้ามาอบรม รู้จักวิธีการสร้างและใช้เทคโนโลยี^{๗๔} รวมกลุ่มระดมความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้มีสินค้าใหม่ๆ เกิดรายได้ให้แก่กลุ่ม โดยเจ้าหน้าที่การเกษตร เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเข้ามาอบรมให้ความรู้^{๗๕} จากสถานศึกษา และโรงเรียนต่างๆ ให้เด็กๆ เข้ามามีส่วนร่วม เข้ามาศึกษาดูงาน เข้ามาร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ ให้นักเรียนเกิดความรักในท้องถิ่น^{๗๖}

ภาครัฐจะต้องช่วยในการสนับสนุนสิ่งที่จะมาส่งเสริมการผลิตสินค้า เช่น การส่งเสริมการทำปุ๋ย โดยส่งเสริมให้รู้จักวิธีการลงมือทำไม่ใช่สนับสนุนเป็นการให้เงินช่วยเหลือ^{๗๗} ศึกษาพื้นที่ในความเหมาะสมแก่การผลิตสินค้าการเกษตร และช่วยดึงอุตสาหกรรมเข้ามาเพื่อรองรับสินค้าเกษตร^{๗๘} ชี้แนะภาคเกษตรว่าทำอย่างไรแล้วมีอุตสาหกรรมรองรับ ส่งออกได้ แปรรูปได้ ปรับการผลิตให้ทันกับภาคนอก พร้อมทั้งจะสนับสนุนหาข้อมูลมาให้ทดสอบกับการปรับเปลี่ยน^{๗๙} และภาครัฐจะต้องส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนของเรานั้นแข็งแรงก่อนคือประชาชนร่วมมือกันโดยการที่ภาครัฐเป็นคนให้ข้อมูลสนับสนุน^{๘๐} หางบจากกลุ่มภาครัฐอื่น หาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยถูก หรือหาสายพันธ์มาขยาย รวมถึงการตลาด^{๘๑} ส่งเสริมให้เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าของชุมชน^{๘๒} ส่งเสริมให้ศึกษาดูงานที่อื่นที่ประสบความสำเร็จแล้วเพราะเรามีอยู่แล้วแต่จะอย่างไรให้คนมาอีก^{๘๓} มีการนำตัวแทนกลุ่มไปอบรม

^{๗๓} สัมภาษณ์ นางสมลักษณ์ พักป้อม, รักษาการแทนเกษตรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นายพลภัทร มรรคเจริญ, สมาชิกสภาเทศบาลเมืองไร่ซิง เขต ๒, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นางสร้อยสุวรรณ์ เป้าทอง, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่ซิง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ ทัดแฉ้ม, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ซิง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๗๗} สัมภาษณ์ นายชัยยะ รัตนเกื้อกุลชัย, ประธานวิสาหกิจเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นายพรเทพ ปณี, ไวยาวัจกร วัดไร่ซิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระครูสมุทรวัชชัย เขมจาโร, เลขานุการเจ้าคณะตำบลไร่ซิง, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๘๐} สัมภาษณ์ นายอานูพัทธ์ สุดปฐม, ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ซิง, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๘๑} สัมภาษณ์ นางสาววรรณภา ทัดแฉ้ม, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ซิง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระครูปฐมธีรวัฒน์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดไร่ซิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๘๓} สัมภาษณ์ นายสื่อยศ บรรพกาญจน์, เลขานุการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดดีแค้น, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจที่ดำเนินการอยู่ว่าเขามีการดำเนินงานอย่างไร และยังเป็นสื่อกลางในการสะท้อนถึงปัญหาและความต้องการของกลุ่มทั้งทางด้านโรงเรือนหรือระบบการผลิต^{๘๔}

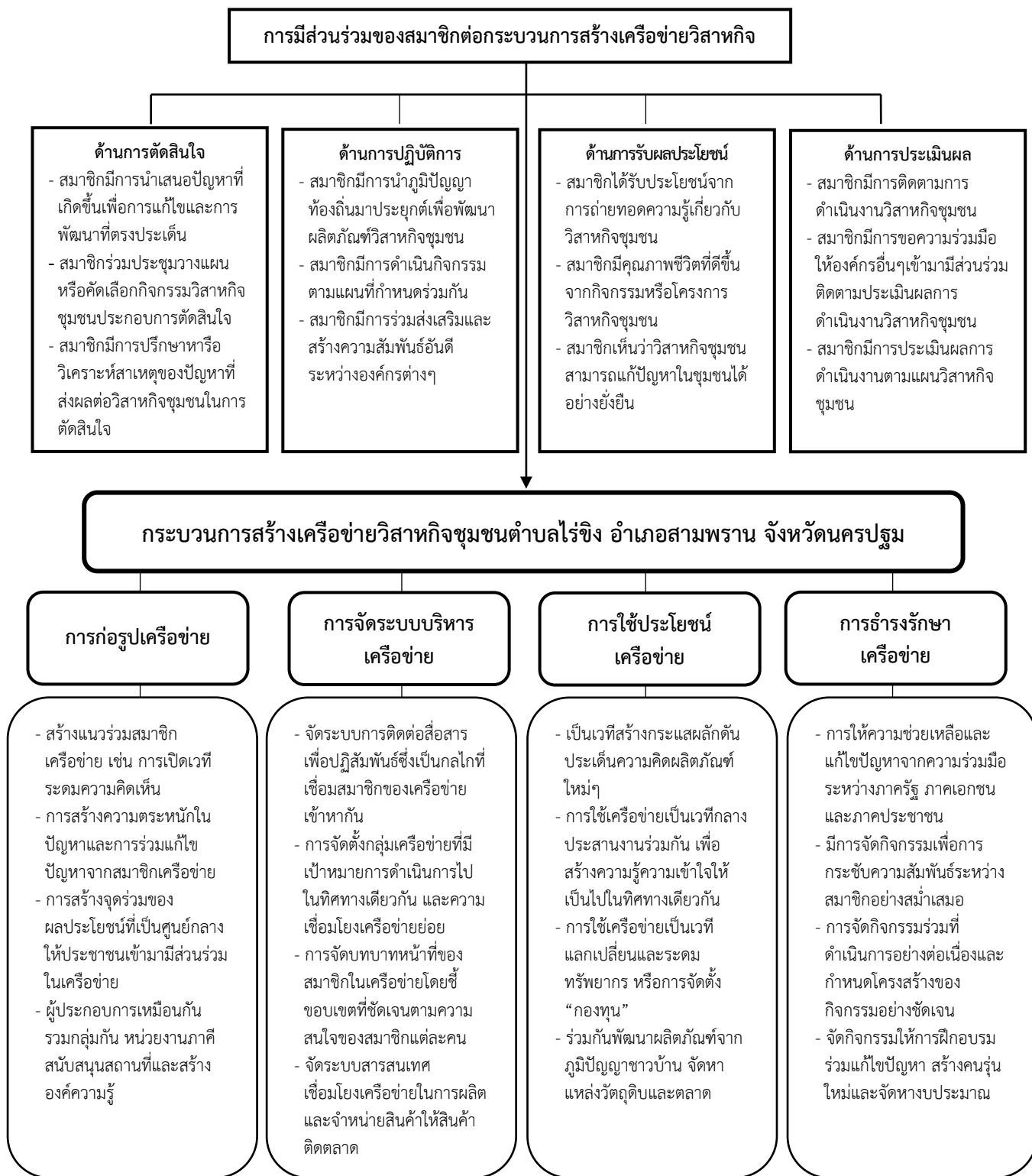
สรุปได้ว่า เกษตรอำเภอเป็นผู้สนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณตามความต้องการของกลุ่ม และช่วยประชาสัมพันธ์ทางด้านผลประโยชน์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการทำ MOU กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ร่วมกันทำการวิจัยเพื่อให้เกิดการต่อยอด มีการโปรโมทในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางหน่วยงานภายนอกเข้ามาร่วมพัฒนา และมีการส่งเสริมทางด้านเทคโนโลยีรวมกลุ่มระดมความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้มีสินค้าใหม่ๆ เกิดรายได้ให้แก่กลุ่ม โดยเจ้าหน้าที่การเกษตรเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเข้ามาอบรมให้ความรู้ สถานศึกษาและโรงเรียนต่างๆ ให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม เข้ามาศึกษาดูงาน เข้ามาร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ ให้นักเรียนเกิดความรักในท้องถิ่น ภาครัฐจะต้องช่วยสนับสนุนสิ่งที่จะมาส่งเสริมการผลิตสินค้า ศึกษาพื้นที่ในความเหมาะสมแก่การผลิตสินค้า การเกษตร และช่วยดึงอุตสาหกรรมเข้ามาเพื่อรองรับสินค้าเกษตร ชี้แนะภาคเกษตรว่าทำอะไรแล้วมีอุตสาหกรรมรองรับ ส่งออกได้ แปรรูปได้ ปรับการผลิตให้ทันกับภาคนอก พร้อมทั้งจะสนับสนุนหาข้อมูลมาให้ทดสอบกับการปรับเปลี่ยน ภาครัฐจะต้องส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนของเรานั้นแข็งแรงก่อนคือประชาชนร่วมมือกันโดยการที่ภาครัฐเป็นคนให้ข้อมูลสนับสนุน หางบจากกลุ่มภาครัฐอื่น หาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยถูก หรือหาสายพันธ์มาขยายรวมถึงการตลาด ส่งเสริมให้เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าของชุมชน ให้ศึกษาดูงานที่อื่นที่ประสบความสำเร็จแล้วเพราะเรามีอยู่แล้วแต่จะอย่างไรให้คนมาอีก มีการนำตัวแทนกลุ่มไปอบรมความรู้เกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจที่ดำเนินการอยู่ว่าเขามีการดำเนินงานอย่างไร และยังเป็นสื่อกลางในการสะท้อนถึงปัญหาและความต้องการของกลุ่มทั้งทางด้านโรงเรือนหรือระบบการผลิต

^{๘๔} สัมภาษณ์ นายกร วรนาม, เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองไร่ขิง, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๒.

๔.๘ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง“กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ดังแสดงในแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนร่วมกันนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขและการพัฒนาที่ตรงประเด็นโดยมีการประชุมร่วมกันและเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรก็ตาม มีทั้งประชาชนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ หรือแม้กระทั่งวัดเอง ก็เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดเป็นเครือข่ายก็เพราะว่าตำบลไร่ชิงมีวัดเป็นศูนย์กลาง ส่วนใหญ่จะมีการจัดกิจกรรมภายในวัด และหน่วยงานภาครัฐ ที่ให้การสนับสนุนในการสรรหางบประมาณ องค์ความรู้ วัสดุสิ่งของ หรือแม้แต่บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านต่างๆ รวมถึงการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยมีกระบวนการดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจ

การตัดสินใจ สมาชิกมีการนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขและการพัฒนาที่ตรงประเด็น โดยการประชุมวางแผน หรือคัดเลือกกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประกอบการตัดสินใจ อีกทั้งยังมีการปรึกษาหารือ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่ส่งผลต่อวิสาหกิจชุมชน **การปฏิบัติการ** สมาชิกมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน มีการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่ได้กำหนดร่วมกัน และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรต่างๆ **การรับผลประโยชน์** สมาชิกได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน สามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน และเกิดความสามัคคีกันมากขึ้น **การประเมินผล** สมาชิกมีการติดตามการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน จากข้อมูลการเสวนาแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

๒. กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

การก่อรูปเครือข่าย มีการสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย เช่น การเปิดเวทีระดมความคิดเห็น และร่วมกันแก้ไขปัญหา สร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยเริ่มจากผู้ประกอบการเหมือนกันมารวมกลุ่มกันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยมีวัดเป็นผู้สนับสนุนด้านสถานที่ และภาครัฐสนับสนุนวัสดุและสร้างองค์ความรู้ **การจัดระบบบริหารเครือข่าย** จัดระบบการติดต่อสื่อสารเพื่อปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นกลไกที่เชื่อมสมาชิกของเครือข่ายเข้าหากัน เรียนรู้ร่วมกัน จัดระบบสารสนเทศในการประชาสัมพันธ์ เชื่อมโยงเครือข่ายในการผลิตและจำหน่ายสินค้าให้สินค้าติดตลาด **การใช้ประโยชน์เครือข่าย** เป็นเวทีสร้างกระแสผลักดันประเด็นความคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ มีการประสานงานร่วมกันเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ระดมทรัพยากรหรือจัดตั้งกองทุน ร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาชาวบ้านและจัดหาแหล่งวัตถุดิบซึ่งเป็นต้นทุนอันมีคุณค่าจากท้องถิ่น **การธำรงรักษาเครือข่าย** ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สร้างระบบจูงใจและจัดหาทรัพยากรมาสนับสนุนอย่างพอเพียง จัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมให้การฝึกอบรม ร่วมแก้ไขปัญหา สร้างคนรุ่นใหม่และจัดหางบประมาณมาสนับสนุน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ๒) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง จากสูตรของ Taro Yamane กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๘๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation Coefficient) (r) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีจำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑ มีอายุ ๓๗ - ๔๖ ปี มีจำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๒ มีสถานภาพสมรส จำนวน ๑๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๔ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓ ประกอบอาชีพเกษตรกร/ทำไร่/ทำสวน มีจำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๘

๕.๑.๒ ข้อมูลระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

สภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๕$, S.D. = ๐.๕๓๔) คือ มีแหล่งวัตถุดิบที่ได้มาจาก

ในท้องถิ่น มีการจัดประชุมร่วมกันทุกเดือนภายในกลุ่มของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

๕.๑.๓ ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๗๑๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

๑. ด้านการตัดสินใจ สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๖๗๐)

๒. ด้านการปฏิบัติการ สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๒$, S.D. = ๐.๗๓๘)

๓. ด้านการรับผลประโยชน์ สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๐$, S.D. = ๐.๗๗๐)

๔. ด้านการประเมินผล สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๘๕๗)

๕.๑.๔ ข้อมูลความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๗$, S.D. = ๐.๖๐๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

๑. ด้านการก่อรูปเครือข่าย กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๗๔๐)

๒. ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๑$, S.D. = ๐.๘๒๙)

๓. ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๘$, S.D. = ๐.๖๖๓)

๔. ด้านการบำรุงรักษาเครือข่าย กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๕$, S.D. = ๐.๗๙๒)

๕.๑.๕ ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($R=.๘๖๕^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการก่อรูปเครือข่าย อยู่ในระดับสูง ($r=.๗๓๔^{**}$)

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย อยู่ในระดับสูง ($r=.๖๗๑^{**}$)

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย อยู่ในระดับปานกลาง ($r=.๕๕๐^{**}$)

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย อยู่ในระดับสูงมาก ($r=.๗๘๙^{**}$)

การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงมาก ($r=.๘๖๕^{**}$)

๕.๑.๖ สรุปแบบสัมภาษณ์

๑. การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง

รูปแบบการจัดการเครือข่าย (network management) เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพาเครือข่ายบรรลุไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จได้ ซึ่งการจัดการเครือข่ายมีแนวทางการดำเนินการที่คล้ายคลึงกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ได้แก่ การสรรหา พัฒนา รักษาไว้ และใช้ประโยชน์ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเครือข่ายตามแนวทางวงจรชีวิตของเครือข่ายต่อไป

๑.๑ ด้านการก่อรูปเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิงว่า กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยเริ่มจากกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพเหมือนๆ กันรวมตัวกันและมาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ประโยชน์ของการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน คือ พระราชบัญญัตินี้คุ้มครองและให้สิทธิตามพระราชบัญญัติ มีกฎหมายรับรองกลุ่ม และเมื่อเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแล้วหน่วยงานภาคีสามารถให้การสนับสนุนได้ โดยวัดเป็นผู้อำนวยความสะดวกในเรื่องทางด้านสถานที่ และเรื่องของการสร้างความเข้าใจในชุมชนเป็นหน้าที่ของภาครัฐและชุมชน เพราะว่าภาคประชาชนก็คือคนในท้องถิ่นได้รับรู้ข้อมูล ภาครัฐจะต้องเข้ามาเสริมฟ้ข้อมูลว่าในส่วนของการพัฒนาสินค้าที่เรียกว่าการต่อยอด ซึ่งวัดจะเป็นศูนย์กลางในการดึงคนเข้ามา เพื่อให้วิสาหกิจที่อยู่ในบริเวณวัดไร่ขิงสามารถต่อยอดไปได้ การสร้างเครือข่ายกับภายนอก เทศบาลเมืองไร่ขิงเป็นหน่วยงานที่พากลุ่มงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ซึ่งกลุ่มงานเหล่านี้สามารถช่วยแก้ปัญหา และขยายเครือข่าย อีกทั้งด้วยบารมีของหลวงพ่อที่มีลูกศิษย์มากมายซึ่งเป็นศิษย์เก่าจึงทำให้เกิดเครือข่ายช่วยเหลือกันในแต่ละเรื่อง เช่น การออกแบบสินค้า การสร้างช่องทางการประชาสัมพันธ์ แต่การชักจูง

หรือจูงใจให้คนในพื้นที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มนั้นอยู่ที่ผู้บริหารของกลุ่มแต่ละกลุ่ม เช่น เงินปันผล การสำนึกรักท้องถิ่น การมีส่วนร่วม ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น

๑.๒ ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดระบบบริหารเครือข่ายว่า การบริหารเครือข่ายนั้นวัดเป็นเหมือนสถานที่ให้กับภาคประชาชนและภาครัฐมารวมกลุ่มกัน เช่น การขายสินค้า การบริหารเครือข่ายจะแข็งแรงหรือไม่ขึ้นอยู่กับประชาชนรวมกลุ่มกันได้แข็งแรงขนาดไหน และภาครัฐเข้ามาช่วยชี้แนะแนวทางให้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการเทศบาลเมืองไร่ขิงช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งทาง Facebook สื่อออนไลน์ และแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ให้วิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิงเป็นที่รู้จักและให้สินค้าติดตลาดชุมชน การบริหารจัดการในระดับชาวบ้านถ้าภาครัฐไม่เริ่มต้นให้ก็จะดำเนินการไปได้ยาก แต่ถ้ามีการเริ่มต้นให้ทั้งหมดเมื่อภาครัฐปล่อยมือกลุ่มเหล่านี้ก็จะอยู่ไม่ได้ ภาครัฐและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงควรเข้ามาร่วมกันบริหารร่วมกันปรึกษาหารือ สมาชิกแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่แยกกันตามผังองค์กร มีการเชื่อมต่องานกันระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่มท่องเที่ยวจะนำผลิตภัณฑ์ในชุมชนมาวางขายตามจุดท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งเมื่อมีการจัดงานต่างๆ ก็จะนำผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเหล่านี้ไปออกจัดจำหน่าย หรือเมื่อกลุ่มโรงเรียนต้องการเมล็ดข้าวพันธุ์อะไรก็จะแจ้งไปยังกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวให้ปลูกข้าวชนิดนั้นๆ โดยกลุ่มโรงเรียนอาจจะนำพันธุ์ข้าวมาให้ยืมเมื่อปลูกและได้ผลผลิตแล้วทางโรงเรียนจะรับซื้อกลับ หรือจะเป็นทางกลุ่มผู้ปลูกข้าวติดต่อกับกลุ่มปุ๋ยเพื่อขอปุ๋ยมาใช้ในการปลูกข้าว อาจเป็นการให้ยืมปุ๋ยก่อนเมื่อขายข้าวได้แล้วค่อยนำเงินมาใช้คืน

๑.๓ ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิงว่า พื้นที่ตำบลไร่ขิงเป็นพื้นที่การเกษตร วิสาหกิจชุมชนอาศัยประโยชน์ซึ่งกันในกลุ่ม เช่น กลุ่มโรงสีข้าวจะเอาข้าวจากกลุ่มผู้ปลูกข้าวไร้งามาแปรรูปเพื่อขายกับคนในชุมชน หรือกลุ่มการท่องเที่ยวนำรถรางพาท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ ก็สามารถเอาผลิตภัณฑ์ไปตั้งขายตามจุดที่นักท่องเที่ยวแวะ และให้เครือข่ายเป็นแรงในการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่แล้ว วัดเป็นสถานที่ศูนย์กลางในการรวมกลุ่ม วัดไร่ขิงมีจุดแข็งเรื่องคนที่มาเที่ยวและเป็นแหล่งผลิตส้มโอนครชัยศรีที่มีรสชาติดีที่สุด กลุ่มสามารถนำสินค้ามาขายหน้าบ้านเขาเองได้เป็นการลดรายจ่าย ทำให้คนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีการนำข้าวมาแปรรูปเป็นไอศกรีม ถือเป็น การเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน บางกลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการหลายด้าน เช่น การสร้างโรงเรือน การสนับสนุนเครื่องสีข้าว การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าว การเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีการรวมกลุ่มคุยกันเพื่อแก้ไขปัญหา มีการถ่ายทอดความรู้ให้กัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๑.๔ ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการธำรงรักษาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิงว่า สำนักงานเกษตรอำเภอดำเนินการโดยใช้ระบบ Training and visiting คือการฝึกอบรมและการลงเยี่ยมพื้นที่ เพื่อไปตอบโจทย์ หาแนวทางในการส่งเสริม หรือแก้ปัญหา มีการปรึกษาหารือสร้างคนรุ่นใหม่ในการระดมสมองอาจจะเป็นการให้ลูกหลานทำ

เกษตรกรรมต่อจากเรา มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งการรวมกลุ่ม และการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ในการให้ความรู้ ให้การแนะนำปรับเปลี่ยนจากเดิมที่จะพัฒนาขึ้น ทำให้ชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถอยู่ด้วยกันได้ ท่านนายกเทศมนตรีเมืองโรซิงมีนโยบายว่าเราจะไม่เริ่มต้นให้เขา ให้เขาเริ่มต้น ให้เขาอยากทำ เมื่อเขาอยากทำจะทำให้เขามีความยั่งยืน เมื่อเขาทำกัน ได้รวมตัวกันได้เราก็สนับสนุนงบประมาณให้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือการไปศึกษาดูงาน สร้างต้นแบบให้ผู้อื่นเข้ามาดูงาน สร้างการแลกเปลี่ยนกัน ใช้ภูมิปัญญาาร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อสร้างสิ่งใหม่ๆ ให้คนในกลุ่มเป็นผู้บริหารหลัก เทศบาลจะเป็นผู้ประสานงานไปยังกลุ่มต่างๆ เช่น การท่องเที่ยว จังหวัด มหาลัยเกษตรศาสตร์ รวมถึงการของบจากภาครัฐด้วย โดยกลุ่มจะประชุมถึงความต้องการเพิ่มเติมก่อนและนำเสนอเพื่อขอการสนับสนุนจากเทศบาลในการประสานงานต่างๆ มีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากกลุ่มของเราเป็นชาวบ้านที่รวมตัวกันอยู่ในละแวกใกล้เคียงกัน ไม่มีการจัดเป็นการประชุมอย่างเป็นทางการแต่เป็นการพูดคุย พบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

๒. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลโรซิงว่า วัดโรซิงจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนทั้งด้านสถานที่ สนับสนุนทุน และสนับสนุนกำลังคน ส่วนภาครัฐ ทางเกษตรอำเภอจะเป็นหน่วยงานลงพื้นที่ในการพัฒนาและเพิ่มปัจจัยต่างๆ ให้กลุ่มเจริญเติบโต โดยงบประมาณไม่ได้มาจากทางเดียวแต่ยังขึ้นอยู่กับตัวกลุ่มด้วยว่า ภายในกลุ่มสามารถสรรหาหรือจัดหางบได้อย่างไร เช่น ภายในกลุ่มอาจจะมีผู้นำชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามาเป็นสมาชิกร่วมอยู่ในกลุ่มด้วย ผู้นำก็จะสามารถดึงงบประมาณจากส่วนท้องถิ่นเข้ามาได้เร็วกว่า หรือหากเทศบาลมีประชาคมก็จะมีส่วนราชการเข้ามาร่วมรับฟังปัญหา เก็บปัญหา เก็บข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นส่วนราชการก็จะมีโครงการต่างๆ ในการตอบโต้กับปัญหา เทศบาลยังสนับสนุนทางด้านกิจกรรมมีการส่งเสริมให้ออกดูงาน และสนับสนุนให้บุคลากรลงมาช่วยดำเนินกิจกรรม ทางด้านความร่วมมือกับวัดโรซิงกลุ่มก็ได้ให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี เช่น การรวมกลุ่มเพื่อช่วยงานประจำปี ต่างฝ่ายต่างสนับสนุนร่วมกัน วัดอาศัยบ้าน บ้านอาศัยวัด ทางภาครัฐหลายส่วนลงมาช่วยเหลืออยู่ตลอด เช่น การมีส่วนร่วมจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในการพัฒนาสายพันธุ์ข้าว สร้างเครือข่ายจากการลงไปอบรมให้ความรู้ในที่ต่างๆ และได้มีการพูดคุยสอบถามปัญหาและแนวทางแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีการประสานงานกันในแต่ละกลุ่มและเป็นกิจกรรมร่วมกัน ภาครัฐพร้อมที่จะสนับสนุนตามที่แต่ละกลุ่มขอการสนับสนุนมา วัดให้ความอนุเคราะห์หลายอย่างโดยเฉพาะทางด้านสถานที่

๓. ปัญหา อุปสรรค การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลโรซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑. การสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก่อตั้งมาตั้งแต่แรกโดยไม่ได้หวังผลกำไรแต่เป็นการสร้างกลุ่มเพื่ออนุรักษ์พื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่น รักษาภูมิปัญญาให้อยู่ได้นาน แต่เมื่อมีการเติบโตขึ้นเป็นที่รู้จักมากขึ้น ถูกมองเป็นการทำธุรกิจ

๒. ทางด้านการทำงานร่วมกับบุคคลหลายคนซึ่งแต่ละคนไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทุกคน พอทำงานกันไปเรื่อยๆ ก็มีปัญหาบ้างบางคนเห็นแก่ตัว บางคนอายุมาก บางคนเล็กกิจการ

๓. ขาดการผลักดันในการสร้างคนรุ่นใหม่มาเพื่อจะทดแทนรุ่นเก่าที่เขาหายไป เพราะคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาจะพาเทคโนโลยีเข้ามาด้วย ซึ่งปัจจุบันคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาทำงานด้านนี้ค่อนข้างจะหายาก

๔. เกษตรกรพร้อมที่จะปรับและพัฒนาแต่ความรู้ที่มีนั้นยังไม่เพียงพอ อีกทั้งงบประมาณของกลุ่มก็ไม่เพียงพอ

๕. ขาดแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อมาเป็นทุนในการสนับสนุนซึ่งกันและกัน เช่น เมื่อกลุ่มปลูกข้าวผลิออกมาจำนวนมากกลุ่มโรงสีไม่สามารถรับซื้อข้าวได้ทั้งหมด

๖. พื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่เอกชนทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการ เช่น เส้นทางนำรถรางท่องเที่ยวเกาะลัดอีแทนมีจุดพักน้อยไป

๗. พื้นที่ตำบลไร่ชิงเปลี่ยนจากพื้นที่สีเขียวเป็นพื้นที่สีชมพูมีการสร้างห้องเช่า อพาร์ทเมนท์เพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดมลพิษทางน้ำส่งผลต่อภาคเกษตรโดยตรง

๘. การพัฒนาพื้นที่ เช่น พื้นที่ในการปลูกข้าวสามารถพัฒนาปลูกพืชเป็นอย่างอื่นได้หรือไม่ มีพื้นที่ใดสามารถปลูกพืชได้ทัดเทียมกับของชุมชนเราเพื่อนำพืชไปต่อยอดการผลิต ภาครัฐและนักวิชาการนำสังคมเกษตรกรรมมาพัฒนาเพื่อการขยายพื้นที่ในการเพาะปลูก

๙. สภาพภูมิอากาศปัจจุบันแปรปรวนส่งผลให้การติดผลผลิตน้อยลง

๑๐. การสนใจในผลิตภัณฑ์ลดลง ทำให้กลุ่มมีรายได้ลดลง

๑๑. การพัฒนาผลผลิต เช่น เมล็ดข้าวนอกจากนำมาเป็นข้าวเพื่อบริโภคแล้วสามารถพัฒนาเข้าไปใช้ในอุตสาหกรรมอื่นได้หรือไม่ ภาครัฐต้องช่วยส่งเสริมเพื่อการยกระดับผลผลิตให้ประชาชน

๑๒. ขาดการยกระดับผลิตภัณฑ์เดิมของชุมชน เพื่อพัฒนาและเผยแพร่ข้อมูลการผลิตให้คนในสังคมรู้จัก เช่น การปลูกส้มโออย่างไรให้ได้คุณภาพ ได้มาตรฐานอย่างไร

๔. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑. เกษตรอำเภอบริการเป็นผู้สนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณตามความต้องการของกลุ่ม และช่วยประชาสัมพันธ์ทางด้านผลประโยชน์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น การต่อทะเบียน การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและสิทธิสวัสดิการต่างๆ รวมถึงการแจ้งยื่นภาษีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งหากทางภาครัฐมีการปรับการดูแลผลิตภัณฑ์สินค้าทางออนไลน์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรอำเภอก็จะเข้าไปปรับและดูแลในกลุ่มต่างๆ และทางเกษตรอำเภอได้เน้นในเรื่องการผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพ ขายให้ได้ราคา ไม่ใช่ผลิตเพื่อความบันเทิง ซึ่งการขายผลิตภัณฑ์เป็นการเผยแพร่เอกลักษณ์ตำบลไร่ชิง ทำให้ผู้ที่ซื้อผลิตภัณฑ์รู้จักตำบลไร่ชิงมากขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุเป็นบุคลากรที่ถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น

๒. การทำ MOU กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ร่วมกันทำการวิจัย เพื่อให้เกิดการต่อยอด มีการโปรโมทในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางหน่วยงานภายนอกเข้ามาร่วมพัฒนา และ

มีการส่งเสริมทางด้านเทคโนโลยี เช่น การใช้ QR Code โดยให้ผู้ประกอบการและชุมชนเข้ามาอบรม รู้จักวิธีการสร้างและใช้เทคโนโลยี

๓. รวมกลุ่มระดมความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้มีสินค้าใหม่ๆ เกิดรายได้ให้แก่กลุ่ม โดยเจ้าหน้าที่การเกษตร เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเข้ามาอบรมให้ความรู้

๔. จากสถานศึกษาและโรงเรียนต่างๆ ให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม เข้ามาศึกษาดูงาน เข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ ให้นักเรียนเกิดความรักในท้องถิ่น

๕. ภาครัฐจะต้องช่วยสนับสนุนสิ่งที่จะมาส่งเสริมการผลิตสินค้า เช่น การส่งเสริมการทำปุ๋ย โดยส่งเสริมให้รู้จักวิธีการลงมือทำไม่ใช่สนับสนุนเป็นการให้เงินช่วยเหลือ

๖. ศึกษาพื้นที่ในความเหมาะสมแก่การผลิตสินค้าการเกษตร และช่วยดึงอุตสาหกรรมเข้ามาเพื่อรองรับสินค้าเกษตร

๗. ชี้แนะภาคเกษตรว่าทำอะไรแล้วมีอุตสาหกรรมรองรับ ส่งออกได้ แปรรูปได้ ปรับการผลิตให้ทันกับภายนอก พร้อมทั้งจะสนับสนุนหาข้อมูลมาให้ทดสอบกับการปรับเปลี่ยน

๘. ภาครัฐจะต้องส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนของเรานั้นแข็งแรงก่อนคือประชาชนร่วมมือกันโดยการที่ภาครัฐเป็นคนให้ข้อมูลสนับสนุน

๙. หางบจากกลุ่มภาครัฐอื่น หาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยถูก หรือหาสายพันธ์มาขยาย รวมถึงการตลาด

๑๐. ส่งเสริมให้เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าของชุมชน

๑๑. ส่งเสริมให้ศึกษาดูงานที่อื่นที่ประสบความสำเร็จแล้วเพราะเรามีอยู่แล้วแต่จะทำอย่างไรให้คนมาอีก

๑๒. มีการนำตัวแทนกลุ่มไปอบรมความรู้เกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจที่ดำเนินการอยู่ว่าเขามีการดำเนินงานอย่างไร และยังเป็นสื่อกลางในการสะท้อนถึงปัญหาและความต้องการของกลุ่มทั้งทางด้านโรงเรือนหรือระบบการผลิต

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิงอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๒.๑ การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิงอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

พบว่า สภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยจะเห็นได้ว่าการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิงสามารถจัดตั้งกลุ่มได้ดี อาจเนื่องมาจากวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิงมีแหล่งวัตถุดิบที่ได้มาจากในท้องถิ่น และมีการจัดประชุมร่วมกันทุกเดือนภายในกลุ่มของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวุฒิ พิมพ์ และ จันทนา ฤทธิสมบุรณ์ ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ระดับความเป็นไปได้ในการประยุกต์หลักการจัดการเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนโดยรวมและจำแนกตามลักษณะของกิจการอยู่ในระดับมาก แนวปฏิบัติที่มีความเป็นไปได้สูงที่สุด ได้แก่ การทำธุรกิจอย่างซื่อสัตย์สุจริตใน

การประกอบการ ไม่เอาไรต์เอาเปรียบผู้ที่เกี่ยวข้อง รองลงมา ได้แก่ การจัดการธุรกิจที่เน้นการบริหาร ความเสี่ยงต่ำ ไม่ก่อหนี้เกินกำลัง และจัดการกิจการแบบค่อยเป็น ค่อยไป แต่มีความมั่นคงของธุรกิจ ในระยะยาว และหลักการไม่โลภมากจนเกินไป และไม่เน้นกำไรระยะสั้น เป็นหลัก (๒) ระดับความ เป็นไปได้ในการประยุกต์หลักการจัดการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง กับวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามลักษณะกิจการ ๔ ลักษณะ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับความ เชื่อมั่นร้อยละ ๙๕ เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของลักษณะกิจการ ต่างๆ เป็นรายคู่พบว่ากลุ่มที่ไม่แตกต่างกันได้แก่ กลุ่มเกษตรกรรมกับกลุ่มอุตสาหกรรม กลุ่มพาณิชย์กรรม กับกลุ่มธุรกิจบริการ (๓) ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการประยุกต์แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับ วิสาหกิจชุมชน คือ การใช้วัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เน้นการจ้างงาน ความประหยัด ซื่อสัตย์ และความ สามัคคีปรองดอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน^๑ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชฎาพร ไชยศรี** ได้วิจัยเรื่อง “กล ยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านผาซ้อง จังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า กล ยุทธ์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการตั้งกลุ่ม การประชุมทุกเดือนมีโครงสร้างของกลุ่มชัดเจนมีการเลือกตั้งคณะกรรมการกลุ่มมีกฎระเบียบที่ ร่วมกันสร้างขึ้นจากการสื่อสาร การเรียนรู้ จากการประชุม อบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน และปัจจัย ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของกลุ่มนั้นเกิดจากความสามารถในการวางแผน การควบคุมการผลิต ความสามารถในการบริหารจัดการสมาชิก และการมีเครือข่าย^๒

๕.๒.๒ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับกระบวนการ สร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการสร้างเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุนันท์ ถึงสุข** ได้ศึกษา “ความสัมพันธ์ ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ๑.การบริหารแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๒.ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ๓. การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของ สถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๘๗^๓ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **มรรธาธิ์ รักชาติเจริญ** ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำทางการเกษตรอย่างยั่งยืน” ผลการวิจัยพบว่า การมี

^๑ ธนวุฒิ พิมพ์ และจันทนา ฤทธิสมบุญ, “การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี”, **วิจัย มสค สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, ปีที่ ๑๐, ฉบับที่ ๒ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๗): ๑-๒๑.

^๒ ชฎาพร ไชยศรี, “กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านผาซ้อง ตำบลห้วย สัม อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒).

^๓ สุนันท์ ถึงสุข, “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๖๐).

ส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำกับความยั่งยืนของชุมชนในลุ่มน้ำเชียงใหม่ นั้น มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r = 0.๘๓๒$) ผลการวิเคราะห์เส้นทางโดยใช้ Path Analysis พบว่า ตัวแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำที่ สัมพันธ์กับความยั่งยืนของชุมชนในลุ่มน้ำลำเชียงไกร หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในการประสานงานและการส่งเสริมสนับสนุน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในด้านการเข้าร่วมในการทำประชาพิจารณ์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลในด้านการรายงานผลการดำเนินงาน นั้น มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความยั่งยืนของชุมชนในลุ่มน้ำลำเชียงไกร^๔

๕.๒.๓ การวิเคราะห์กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

พบว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยจะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิงมีการก่อรูปและการบริหารเครือข่ายได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อังกาบ บุญสูง** ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนทอผ้าพื้นเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์” ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพที่มีในชุมชนคือทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมด้านการรวมกลุ่มของคนในชุมชน และทุนทางธรรมชาติด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และความสามารถที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มคือมีแกนนำที่เข้มแข็ง มีเป้าหมายชัดเจน เคารพ กฎระเบียบ การเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันทรัพยากร การทำกิจกรรมร่วมกัน ความรู้สึกเป็นพี่ เป็นน้อง ความไว้วางใจ เชื่อใจกันส่งผลให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเอื้ออาทรต่อกันจึงเกิด เครือข่ายขึ้น^๕ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อาทร สองรักษ์** ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการสร้างเครือข่ายนักบริหารงานช่างองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอสีดาและอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดตรัง” ผลการวิจัยพบว่า การจัดตั้งเครือข่ายต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน สามารถกำหนดทิศทางของเครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่มบทบาทหน้าที่ของเครือข่าย เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านช่างและการแก้ปัญหาาร่วมกัน เป็นศูนย์ประสานงาน เป็นองค์กรการพัฒนาบุคลากรเป็นศูนย์กลางข้อมูลในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กิจกรรมของเครือข่าย ประกอบด้วยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเพื่อให้สมาชิกทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน มีความเข้าใจในกระบวนการของเครือข่ายในทิศทางเดียวกัน สร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกโครงสร้างของเครือข่ายมีความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างเครือข่ายในพื้นที่เดียวกัน และพื้นที่ใกล้เคียงมีลักษณะของการเชื่อมต่อเป็นระบบหนึ่งเดียวลักษณะเหมือนดวงดาว เป็นเครือข่ายที่เชื่อมถึงกันทั้งหมดการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย โดยมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำงานงานของเครือข่ายตั้งแต่การร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมกระทำและร่วมรับผลประโยชน์การเชื่อมโยงเครือข่ายด้วยการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกเครือข่ายได้รับรู้ข่าวสารข้อมูล กิจกรรม

^๔ มุรธาธีร์ รักชาติเจริญ, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำทางการเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนในลุ่มน้ำลำเชียงไกร”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, ๒๕๕๘).

^๕ อังกาบ บุญสูง, “การศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์”, *AJNU ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, ปีที่ ๒, ฉบับที่ ๑ (เมษายน – กันยายน ๒๕๕๔): ๑๑.

ความเคลื่อนไหวของเครือข่ายทางเว็บไซต์หนังสือเวียน วิทยุชุมชน เป็นต้น การติดตามผลและประเมินผล ความก้าวหน้าของการดำเนินกิจกรรมเครือข่าย จะมีอยู่ในวาระการประชุมของทุกเดือน มีระบบบริหารจัดการเพื่อดำเนินความสะดวกให้แก่สมาชิก ด้วยการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก การกำหนดโครงสร้างขององค์กร ประโยชน์ของเครือข่าย ประกอบด้วย เวทีกลางประสานงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนสารสนเทศและความรู้ สร้างสรรค์และพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ยกระดับความรู้ ประสบการณ์ทักษะ และเทคนิคการทำงาน^๖

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

๑. ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

๒. ภาครัฐควรมีการสร้าง ความสนใจเรื่องผลประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชนเป็นสำคัญ และมีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนชุมชนอย่างโปร่งใส

๓. ภาครัฐควรสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง และจัดหาตลาดหรืออุตสาหกรรมในการรองรับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดการผลิตและรายได้อย่างต่อเนื่อง

๔. ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกิดความสามัคคีปรองดองกัน มีความห่วงใย มีจิตใจเอื้อเฟื้อแบ่งปันกัน ปลูกฝังจิตสำนึกให้รักในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

๑. สมาชิกควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผล และสรุปผลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยประเมินทั้งในระยะสั้น และระยะยาว เพื่อจะนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาต่อไป

๒. สมาชิกควรสนใจเรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และให้ความร่วมมือในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้นกว่าเดิม

๓. สมาชิกควรร่วมกันสร้างตลาดภายในท้องถิ่นและผลิตสินค้าในลักษณะชุมชนควบคู่กับการสร้างเครือข่าย

^๖ อาทรร สอรรถรักษ์, “แนวทางการสร้างเครือข่ายนักบริหารงานช่างองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอสิเกา อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง”, รายงานการศึกษาอิสระ, (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๓).

๔. สมาชิกควรสร้างความรับผิดชอบให้กับตนเอง และสร้างความไว้วางใจกันในกลุ่ม เพื่อสร้างผู้นำที่มีความเข้มแข็ง เสียสละ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
๒. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบพุทธบูรณาการเครือข่ายพหุภาคีในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบนฐานพลังท้องถิ่น
๓. ควรศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน
๔. ควรศึกษาวิจัยแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

กรมการพัฒนาชุมชน. ความเข้มแข็งของเครือข่ายหมู่บ้าน กข.คจ.. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๔๕.

_____ . คู่มือการปฏิบัติงานวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๖.

_____ . คู่มือเครือข่ายองค์กรชุมชนกับการบริหารทุนแบบมีอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

กรมส่งเสริมการเกษตร. ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐.

_____ . คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร การพัฒนาองค์กรเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๖.

กรมส่งเสริมการเกษตร. นโยบายและแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี, ๒๕๕๓.

กฤษณะชัย ลีมบุญแดง. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมอาชญากรรมด้านยาเสพติดและการพนันในจังหวัดชลบุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.

โกวิทย์ พวงงาม. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท., ๒๕๔๕.

ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์ และวไลทัศน์ วรกุล. แนวคิด แนวทาง และกรณีตัวอย่างการดำเนินงานศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เอ ที เอ็นโปรดักชั่น, ๒๕๔๗.

จักรี สุจริตธรรม. แนวทางการปฏิบัติงานวิสาหกิจชุมชนและการพัฒนาสู่ความยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาธุรกิจสหกรณ์, ๒๕๔๖.

ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ และ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์. การประชุมอย่างสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๗.

ชาติชาย ณ เชียงใหม่. การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สมดุล. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๕.

ชุตีระ ระบอบและคณะ. ระเบียบวิธีวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒.

ชูศรี เสรีรักษ์ และคณะ. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกองทุนฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ตำบลห้วยนาง อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๕๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล .วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่นเพลสโปรดักส์, ๒๕๕๔.
- ถวิลวดี บุรีกุล. การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘.
- ถาวร ชูพล และคณะ. แนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบึงหลุมบัว ตำบลพระอาจารย์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๕๒.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. คู่มือเทคนิควิธีการส่งเสริมประสิทธิภาพในหน่วยราชการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ปฏิบัติการโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพในส่วนราชการ. สำนักงาน ก.พ.พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๓๕.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร: ๕๙๘ Print, ๒๕๔๖.
- นฤมล นิราทร. การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพมหานคร: โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กองค์การแรงงานระหว่างประเทศ, ๒๕๕๑.
- นวนน้อย ตริรัตน์ และคณะ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๕.
- นันทิยา หุตานวัตร. การพัฒนาองค์กรชุมชน. อุบลราชธานี: คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๔๖.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๐.
- ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๓๗.
- ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ผดุงพร ธรรมดา. การศึกษาความพร้อมของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บรรณสารสารสนเทศทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). ธรรมปริทรรศน์. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร. “การสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายในการพัฒนาชุมชน”. เอกสารประกอบการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____ . **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: พิษณุไทย ออฟเซต, ๒๕๔๘.
- พัชรี ลิโรรส และคณะ. **การมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.
- วันชัย วัฒนศัพท์. **ระบบทวิภาคีกับการแก้ไขปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า**. กรุงเทพมหานคร: กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน, ๒๕๔๙.
- สนธยา พลศรี. **เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘**. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา และสถาบันอื่นๆ. **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง, ๒๕๔๕.
- สุจิตรา บุญรัตพันธุ์. **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, ๒๕๕๗.
- เสรี พงศ์พิศ. **เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘.
- _____ . **ร้อยคำที่ควรรู้**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๗.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

- ชญากัณฑ์ ก่ออารีโย. “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๗.
- ชฎาพร ไชยศรี. “กลยุทธ์การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านผาซ้อง ตำบลห้วยส้ม อำเภอกู่กระดิง จังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒.
- ดวงเพ็ญ ศรีพรหม. “ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลศึกษาเฉพาะกรณีในเขตพื้นที่อำเภอม่วงสามสิบ และอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๒.
- ดาวใจ ดอกไม้คลี. “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอน้ำสนิม จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ. “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา”. **วิทยานิพนธ์คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖.
- นลินี เรืองฤทธิศักดิ์. “รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายและการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างประเทศขององค์กรคนพิการ: กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.
- นันทพัทธ์ พูลสวัสดิ์. “การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๑.
- บัณฑิตา ศรีชัยมูล. “การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าหมู่ที่๔ ตำบลโคกเจริญ อำเภอกอเจริญ จังหวัดลพบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๗.
- ประยงค์ พรหมมา. “การบริหารงานตามหลักอภิปรายธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- ผไท วงศ์อนุตรโรจน์. “กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษา บ้านหนองขาว อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๒.
- พงษ์ศิลป์ สาณะเสน. “การสร้างเครือข่ายองค์การเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอำเภอโป่งน้ำร้อน”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑.
- พระใบฎีกาสัญญา อภิวัฒนโธ. “กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนในตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- มูรธาธีร์ รักชาติเจริญ. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำทางการเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนในกลุ่มน้ำลำเชียงไกร”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, ๒๕๕๘.
- รัฐธรา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. “การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายสมัชชาสุขภาพจังหวัดลพบุรี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ศิริลักษณ์ ศรีสังข์งาม. “ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐.
- สุนันท์ ถึงสุข. “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๖๐.
- สุภาวณี ทรงพรวาณิชย์. “การพัฒนาเครือข่ายชุมชนตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน”. **รายงานการวิจัย**. ลำพูน: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงานภาค, ๒๕๔๕ .
- สุนนา เกิดสินธุ์ชัย. “การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๕๐.
- แสงเดือน พงษาชัย. “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐.
- อรอนงค์ เกวียนสูงเนิน. “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมเชิงธุรกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๓.
- อิราวัฒน์ ชมระกา. “การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย”. **ดุษฎีนิพนธ์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๑.

(๓) รายงานการวิจัย :

- เฉลียว บุรีภักดีและคณะ. “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง”. **การวิจัยชุมชน**. สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕.
- นรินทร์ สังข์รักษา. “ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี”. **รายงานวิจัย**. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๑.
- สัจจา บรรจงศิริ และคณะ. “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง = Community enterprise development by Sufficient Economy Conceptนนทบุรี”. **รายงานวิจัย**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑.
- อาทร สองรักษ์. “แนวทางการสร้างเครือข่ายนักบริหารงานช่างองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอสีเกา อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง”. **รายงานการศึกษาอิสระ**. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๔) บทความ :

- ณรงค์ ณ เชียงใหม่. “การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”. วารสารรัฐสมิแล. ปีที่ ๒๓. ฉบับที่ ๒ (๓ พฤษภาคม - ธ.ค. ๒๕๕๕).
- ปิยะวัน เพชรหมี่. “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์”. ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร. ปีที่ ๑๒. ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓).
- ธนวุฒิ พิมพ์ และจันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์. “การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี”. วิจัย มสค สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. ปีที่ ๑๐. ฉบับที่ ๒ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๗).
- ปิยะวัน เพชรหมี่. “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์”. ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร. ปีที่ ๑๒. ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓).
- ศรีไพร รุ่งสว่าง. การพัฒนาในยุค ๒๐๐๒ หัวใจอยู่ที่เครือข่าย. พัฒนาชุมชน. ปีที่ ๔๑. ฉบับที่ ๑๐ (ตุลาคม ๒๕๕๕).
- ศศิพร ต่ายคำ และนรินทร์ สังข์รักษา. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดราชบุรี. Veridian E-Journal 8. (มกราคม-เมษายน).
- อรพินท์ บุญสิน. “แนวทางการสร้างผลลัพธ์การผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคอุตสาหกรรม”. การจัดการ. ปีที่ ๓. ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๗).
- อังกาบ บุญสูง. “การศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์”. AJNU ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ ๒. ฉบับที่ ๑ (เมษายน – กันยายน ๒๕๕๔).

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่นๆ :

- เกษตรอำเภอสามพราน. รายงานคำขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒.

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

- กรมส่งเสริมการเกษตร. เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nakhonpathom.doae.go.th/story.pdf> [๔ สิงหาคม ๒๕๖๑].
- กรมส่งเสริมการเกษตร. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ซิง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.noonui2552.wixsite.com/enterprise> [๔ สิงหาคม ๒๕๖๑].

บรรณานุกรม (ต่อ)

- กลุ่มข้าวเพื่อสุขภาพ. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่เชิง วิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่เชิง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/pg/112495056116138/posts/> [๔ สิงหาคม ๒๕๖๑].
- การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดดีئهแทน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.samphran.nakhonpathom.doae.go.th/trevel/.pdf> [๔ สิงหาคม ๒๕๖๑].
- คณินิจ อนุโรจน์. การสร้างความตระหนักรู้ในองค์กร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.eduservice.ru.ac.th/download/research1.docx> [๒๘ เมษายน ๒๕๖๑].
- บัณฑิต อ่อนดำ และคุณเดช พุ่มคชา. TAFS เครือข่ายไทยมิตรภาพเอเชีย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.gotoknow.org/blog/tafs/160997?class=yuimenuitemlabel> [๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑].
- สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน, ปริญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.pda.or.th> [๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].
- ประพันธ์ ช่วงภูศรี. การทำงานกับองค์กรเครือข่าย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.cdd.moi.go.th/sep131.htm> [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑].
- ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. รายชื่อวิสาหกิจชุมชน / เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.smce.doae.go.th/ProductCategory/SmceCategory.php> [๒ เมษายน ๒๕๖๑].
- ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๑๒ ตอนที่ ๖ ก. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.๒๕๔๘. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.udonthani.doae.go.th/files/ม7\(4\)%20พรบ%20ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.pdf](http://www.udonthani.doae.go.th/files/ม7(4)%20พรบ%20ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.pdf) [๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑].
- วิจารณ์ พานิช. เครือข่าย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.qa.su.ac.th/information/news/k.m.kp1.470514.htm> [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑].
- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่เชิง. ประวัติความเป็นมา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.noonui2552.wixsite.com/enterprise> [๑๘ เมษายน ๒๕๖๑].
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๔). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.go.go.gl/unrYFU> [๒๘ เมษายน ๒๕๖๑].
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 [๒ เมษายน ๒๕๖๑].

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๗) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ นายกร วรนาม. เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองไร่ขิง, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๒.

_____. นายชัยยะ รัตนเกื้อกูลชัย. ประธานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอนครชัยศรี, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๒.

_____. นายพรเทพ ปัดวี. ไวยาวัจกร วัดไร่ขิง พระอารามหลวง , ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

_____. พระครูปฐมธีรวัฒน์. ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดไร่ขิง พระอารามหลวง, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

_____. พระครูสมุห์ธวัชชัย เขมจาโร. เลขานุการเจ้าคณะตำบลไร่ขิง, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

_____. นายพลภัทร มรรคเจริญ. สมาชิกสภาเทศบาลเมืองไร่ขิง เขต ๒, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

_____. นายลือยศ บรรพกาญจน์. เลขานุการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดดีئهแทน, ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒.

_____. นางสาววรรณภา ทัดเข้ม. เลขานุการวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่ขิง, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒.

_____. นางสมลักษณ์ พิภป้อม. ศึกษาราชการแทนเกษตรอำเภอสามปราณ จังหวัดนครปฐม, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

_____. นายสมศักดิ์ ทัดเข้ม. เลขานุการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่ขิง, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒.

_____. นางสร้อยสุวรรณ์ เป้าทอง. ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไร่ขิง, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒.

_____. นายอานูพัทธ์ สุดปฐม. ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๒.

๒. ภาษาอังกฤษ

J.M. Cohen and N.T. Uphoff. "Participation's Place in Rural Development : Seeking Clarity Through Specificity". Worle Development. 8 (3), 1980.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๖๐๓

ที่ ศช ๖๓๐๕.๒/ว ๒๗๓

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุกรณ์

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ สามารถตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุกรณ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ผู้อำนวยการจัดการเรียนการสอนและสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน

โทร. ๐๘๒-๘๖๕๖๓๖๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๒๗๓๓

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.ประเสริฐ อีลาว

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดูตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ สามารถตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ตรวจแล้ว

ดร.ประเสริฐ อีลาว

๓๐ ๙-๕ ๖๖

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน

โทร. ๐๘๒-๘๒๕๖๓๖๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๒๗๑

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติกสิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ สามารถตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติกสิน

โทร. ๐๘๒-๘๒๕๖๓๖๖

๐๓/๑๓๖: นิตยสาร/กป/๑๓๖๖/๑๖๖
 จิตสารนิพนธ์ ๑๑๖

ดร.รัฐพล เย็นใจมา

๒๙๑๖.๑๑.๒๕๖๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐๓๕-๒๕๔-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๒๗๓๓

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักทิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ สามารถตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะเรียน ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น นอกในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัช

โทร. ๐๘๑-๘๒๕๖๓๖๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๓

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/ว ๒๗๓

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.พัชรวิไลย์ คุภะ

เมื่อด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ สามารถตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ เครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน
โทร. ๐๘๒-๘๒๕๖๓๖๖

๐๓๖๓ แล้ว

(ดร.จิรประภา ๐๓/๑๓)

ภาคผนวก ข
ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ตารางค่า
ค่า IOC ของข้อ
ข้อ Try Out ที่แนบมา
S. J. P.
ศ.ร.อ. ของสถาบัน
ว.อ. ๖๑

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายชื่อ
(Index of Item Objective Congruence : IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามปราณ จังหวัดนครปฐม
ผู้วิจัย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*****

ที่	สภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนของ ตำบลไร่ชิง อำเภอสามปราณ จังหวัด นครปฐม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑.	การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเกิดจากผู้นำชุมชน เป็นคนริเริ่ม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานภายนอก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	มีการจัดประชุมร่วมกันทุกเดือนในกลุ่ม ของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อการจำหน่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	มีการผลิตสินค้าอย่างสม่ำเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖.	มีแหล่งวัตถุดิบที่ได้มาจากในท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗.	ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน ภายนอก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘.	มีการส่งเสริมการจัดตลาดเพื่อการ จำหน่ายสินค้าจากหน่วยงานภายนอก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙.	มีลักษณะของการจำหน่ายสินค้าแบบขาย ปลีก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐.	มีการส่งเสริมสินค้าในเทศกาลของท้องถิ่น เช่น มหกรรมวิสาหกิจชุมชนไร่ชิง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ของตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม	ผู้เกี่ยวข้อง/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑. การก่อรูปเครือข่าย									
๑.	การดำเนินการสื่อสารและการรับรู้เพื่อ กระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิก เครือข่าย	๐	+๓	+๓	+๓	+๓	๙	๐.๘๐	ใช้ได้
๒.	การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ที่เป็น ศูนย์กลางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน เครือข่าย	๐	+๓	+๓	+๓	+๓	๙	๐.๘๐	ใช้ได้
๓.	การแสวงหาแกนนำเครือข่ายที่มีคุณสมบัติ ในการผลักดันการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ เช่น ด้านนโยบาย ด้านข้อมูลข่าวสาร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	การสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย เช่น การ เปิดเวทีระดมความคิดเห็น	+๓	+๓	+๓	+๓	+๓	๙	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	การสร้างความตระหนักในปัญหาและการ ร่วมแก้ไขปัญหามาจากสมาชิกเครือข่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. การจัดระบบบริหารเครือข่าย									
๑.	การจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายที่มีเป้าหมายการ ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน และความ เชื่อมโยงเครือข่ายย่อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย โดยชี้ขอบเขตที่ชัดเจนตามความสนใจของ สมาชิกแต่ละคน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	การจัดระบบการติดต่อสื่อสารซึ่งเป็นกลไกที่ เชื่อมสมาชิกของเครือข่ายเข้าหากัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	การจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการสร้าง วัฒนธรรมการเรียนรู้ระหว่างกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	การจัดระบบสารสนเทศในการรวบรวม ข้อมูลเพื่อการแก้ไขปัญหา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. การใช้ประโยชน์เครือข่าย									
๑.	การใช้เครือข่ายเป็นเวทีกลางประสานงาน ร่วมกัน เพื่อ สร้างความรู้ความเข้าใจให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	การใช้เครือข่ายเป็นเวทีแลกเปลี่ยน สารสนเทศและ ความรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

S. Jern.

ที่	กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ของตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	ต่อยอดความคิดและความรู้ระหว่างสมาชิก								
๓.	การใช้เครือข่ายเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและ ระดมทรัพยากร หรือการจัดตั้ง "กองทุน"	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	การใช้เครือข่ายเป็นเวทีร่วมสร้างสรรค์และ พัฒนาความรู้ใหม่ๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	การใช้เครือข่ายเป็นเวทีสร้างกระแสผลักดัน ประเด็น ใหม่ๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. การธำรงรักษาเครือข่าย									
๑.	การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องและกำหนดโครงสร้างของกิจกรรม อย่างชัดเจน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	มีการจัดกิจกรรมเพื่อการกระชับ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	การสร้างระบบจุดใจและการจัดหาทรัพยากร สนับสนุนอย่างพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	การให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาจาก ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสร้างเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนตำบลวังชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑. การตัดสินใจ									
๑.	สมาชิกมีการนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อการ แก้ไขและการพัฒนาที่ตรงประเด็น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	สมาชิกมีการแสดงความคิดเห็น คัดค้านหรือ โต้แย้งอย่างมีเหตุ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	สมาชิกมีการปรึกษาหารือ วิเคราะห์สาเหตุของ ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	สมาชิกร่วมประชุมวางแผน หรือคัดเลือก กิจกรรมวิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	สมาชิกร่วมกำหนดขั้นตอนในการจัดกิจกรรม ของวิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. การปฏิบัติการ									
๑.	สมาชิกมีการดำเนินงานกิจกรรมตามแผนที่กำหนด ร่วมกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	สมาชิกมีการสนับสนุนทรัพยากรซึ่งกันและกัน ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	สมาชิกมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	สมาชิกมีการร่วมส่งเสริมและสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรต่างๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	สมาชิกมีการเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วม ปฏิบัติงานวิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. การรับผลประโยชน์									
๑.	สมาชิกได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดความรู้ เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากกิจกรรมหรือ โครงการวิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	สมาชิกได้รับความสะดวกในการให้บริการ วิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	สมาชิกเห็นว่าชุมชนเกิดความสามัคคีมากขึ้น จากการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	สมาชิกเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนสามารถแก้ปัญหา ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสร้างเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนตำบลไทรงาม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๔. การประเมินผล									
๑.	สมาชิกมีการติดตามการดำเนินงานวิสาหกิจ ชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	สมาชิกมีการนำปัญหาหรืออุปสรรคที่พบเห็น ในวิสาหกิจชุมชนมารายงานต่อชุมชนให้ทราบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	สมาชิกมีการประเมินผลการดำเนินงานตาม แผนวิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	สมาชิกมีการเสวนาแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	สมาชิกมีการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆเข้า มามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out)

ที่ ศธ ๒๑๐๕.๒/๗๕๐

เลขที่ ๙๓
วันที่ ๒๑.๑๒.๖๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนิคมพัฒนา
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
 โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
 Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
 Website : gps.mcu.ac.th
 E-mail : gps@mcu.ac.th

๘ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
 เรียน นางสมลักษณ์ พิภพอม รักษาการแทนเกษตรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
 อีเมล: sm.l@3pr.go.th เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตร
 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง
 "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากประชาชนในตำบลของท่าน
 จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบ
 ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร
 มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
 ท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุตะพรหม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน
 โทร. ๐๘๒-๘๕๕๖๒๒๖๖

อนุทิน ชาญวีรกูล
 ในการจัดเก็บข้อมูล
 (สมลักษณ์ พิภพอม)
 (นางสมลักษณ์ พิภพอม)

วิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ
 รักษาการแทนเกษตรอำเภอสามพราน

084 914 8401

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try Out)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-Total Statistics

*****

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.967	50

Handwritten signature
 (ผศ.ดร. อนุวัฒน์ กระสังข์)
 3/12/69

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	192.8667	296.257	.674	.966
a2	193.0333	294.723	.665	.966
a3	192.8333	297.592	.646	.966
a4	193.1000	295.817	.578	.967
a5	193.0000	296.207	.617	.966
a6	192.9667	304.171	.277	.967
a7	193.0667	300.616	.466	.967
a8	193.0000	296.069	.569	.967
a9	192.9333	298.478	.500	.967
a10	193.0000	299.379	.593	.966
b1	192.9000	301.403	.615	.967
b2	192.9333	297.030	.722	.966
b3	192.8000	295.890	.534	.967
b4	192.9333	297.306	.556	.967
b5	192.9333	300.547	.610	.966
c1	192.8000	299.614	.696	.966
c2	193.0000	296.000	.627	.966
c3	192.9667	302.516	.369	.967
c4	193.0333	295.275	.639	.966
c5	192.9667	297.689	.569	.967
d1	192.8333	295.661	.672	.966
d2	193.0000	294.759	.688	.966

d3	193.0333	296.585	.529	.967
d4	192.9667	295.275	.691	.966
d5	192.9000	296.990	.674	.966
e1	192.8667	299.430	.689	.966
e2	193.0333	303.482	.384	.967
e3	192.9333	294.754	.679	.966
e4	192.8667	296.740	.648	.966
e5	193.0667	299.995	.500	.967
f1	192.9667	295.757	.667	.966
f2	193.0000	296.690	.593	.966
f3	192.9000	295.472	.614	.966
f4	193.0667	298.478	.584	.966
f5	192.9667	295.757	.667	.966
g1	193.0333	298.516	.610	.966
g2	192.9000	294.507	.659	.966
g3	192.9000	294.990	.637	.966
g4	193.0333	298.378	.618	.966
g5	193.0333	299.551	.550	.967
h1	192.9000	293.886	.757	.966
h2	193.0333	296.999	.617	.966
h3	192.9667	294.516	.663	.966
h4	192.9000	298.852	.570	.967
h5	192.9667	296.240	.642	.966
i1	193.1000	294.714	.687	.966
i2	192.9333	295.237	.656	.966
i3	192.9667	300.516	.481	.967
i4	192.9333	295.237	.656	.966
i5	193.0333	300.309	.506	.967

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๐๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังษีไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสมลักษณ์ พิภพียม รักษาการแทนเกษตรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติกสิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๒๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่จิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรในสังกัดหน่วยงานของท่าน
จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพธ สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

อนุชา / สม พิภพียม รักษาการแทน
เกษตรอำเภอสามพราน
10 มค 62

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติกสิน
โทร. ๐๘๒-๘๕๕๖๖๖๖

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๐๐๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิศเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูปฐมสมโพธิญาณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระอารามหลวง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน รหัสประจำตัวนิสิศ ๖๐๐๓๒๐๕๐๓๒ นิสิศหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิศดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน
โทร. ๐๘๒-๘๑๕๖๓๖๖

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๐๐๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระอริชชัย เขมจาโร เลขานุการเจ้าคณะตำบลไร่ชิ่ง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติกสิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิ่ง อำเภอสามทราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติกสิน
โทร. ๐๘๑๐-๘๑๕๖๓๖๖

อนุเคราะห์

<พระครูสมุห์อริชชัย เขมจาโร>

ที่ ศส ๖๑๐๕.๒/ว๐๐๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนิคมธัญญ์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายพรเทพ ปิติวี ไวยาวังกร วัดไร่ขิง พระอารามหลวง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน
โทร. ๐๘๑-๘๘๕๖๖๖๖

นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน
สุรพล สุขะพรหม
พรเทพ ปิติวี

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๐๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสมลักษณ์ พักป้อม วิชาการราชการแทนเกษตรอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณิชา ณัฐโชติภักดิ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไผ่ฉียง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณิชา ณัฐโชติภักดิ์
โทร. ๐๘๒-๘๒๕๖๓๖๖

อ.พด. ที่ ต.สามพราน
ป.ศ.ภ.
10 ๑๑ ๖2.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๔๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังษีไศล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๑ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายพลภัทร มรรคเจริญ สมาชิกสภาเทศบาล เขต ๒ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน
โทร. ๐๘๒-๙๒๕๖๒๖๖

นาย พลภัทร มรรคเจริญ

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/ว๐๐๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายเลียม บรรพกาญจน์ ประธานวิสาหกิจวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแผ่นดิน
ซึ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภคิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๑๒ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติภคิน

โทร. ๐๘๒-๘๐๕๖๖๖๖

คือ

(นายคังฉน บรรพกาญจน์)

ที่ ศธ ๖๑๐๕๒/๖๐๐๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายอนุพัทธ์ สุตปฐม ประธานวิสาทกิจวิสาทกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลไร่ขิง
สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ฌัฐโชติภคิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาทกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ฌัฐโชติภคิน
โทร. ๐๘๒-๘๕๕๖๑๖๖

นางอนุพัทธ์ สุตปฐม
ประธานกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ต.ไร่ขิง

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๒๐๐๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสมศักดิ์ คุณถนอม ประธานวิสาหกิจวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวไร่จึง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่จึง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน
โทร. ๐๘๒-๘๒๕๖๓๖๖

ที่ ศธ ๒๑๐๕.๒/๖๐๐๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสาววรรณภา ทัดแฉ้ม ประธานวิสาทกิจวิสาทกิจชุมชนโรงสีข้าวไร่จึง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาทกิจชุมชนตำบลไร่จึง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๒๖๑๖.๗๓ ทัดแฉ้ม ✓

น.ศ. วรรณภา ทัดแฉ้ม

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน
โทร. ๐๙๕-๙๕๕๖๒๖๖

เลขที่กลุ่มนิสิตบัณฑิตศึกษาโรงสีข้าวไร่จึง

ที่ ศบ ๒๓๐๕.๒/ว๐๐๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังษี
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายชัยยะ รัตนเกื้อกูลชัย ประธานวิสาหกิจเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนส้มโอบนครชัยศรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๐๑๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติภักดิน
โทร. ๐๘๒-๘๒๕๖๑๖๖

ชื่อ: รัตนา เกื้อกูลชัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๐๐๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนับน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสาวสุวรรณ์ เป้าทอง ประธานวิสาหกิจวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลไผ่จึง
สิ่งที่มีมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวณัชชา ณัฐโชติกิน รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๕๒๐๕๐๓๒ นิสิตหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไผ่จึง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นางสาวณัชชา ณัฐโชติกิน
โทร. ๐๔๒-๔๒๕๖๒๖๖

ภาคผนวก ช
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

.....

คำชี้แจง :

๑. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัยกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๒. แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น ๕ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ตอนที่ ๕ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นางสาวณัชชา ณัฐโชติภคิน

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ : สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

๑.๑ เพศ

- ชาย หญิง

๑.๒ อายุ

- ๑๖ - ๒๖ ปี ๒๗ - ๓๖ ปี ๓๗ - ๔๖ ปี
 ๔๗ - ๕๖ ปี ๕๗ - ๖๖ ปี ๖๗ - ๗๖ ปี ๗๗ ปี ขึ้นไป ปี

๑.๓ สถานภาพ

- โสด สมรส หย่าร้าง

๑.๔ ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส.
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

๑.๕ อาชีพ

- รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ เกษตรกร/ทำไร่/ทำสวน
 พนักงานบริษัท รับจ้างทั่วไป
 ไม่ได้ประกอบอาชีพ อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ ๒ : สภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับสภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนนดังนี้

- ๕ หมายถึง สภาพทั่วไปอยู่ในระดับ มากที่สุด
 ๔ หมายถึง สภาพทั่วไปอยู่ในระดับ มาก
 ๓ หมายถึง สภาพทั่วไปอยู่ในระดับ ปานกลาง
 ๒ หมายถึง สภาพทั่วไปอยู่ในระดับ น้อย
 ๑ หมายถึง สภาพทั่วไปอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อที่	สภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม	ระดับของความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑.	การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเกิดจากผู้นำชุมชนเป็นคนริเริ่ม					
๒.	วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก					
๓.	มีการจัดประชุมร่วมกันทุกเดือนภายในกลุ่มของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน					

ข้อที่	สภาพทั่วไปของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของ ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	ระดับของความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๔.	มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อการจำหน่าย					
๕.	มีการผลิตสินค้าอย่างสม่ำเสมอ					
๖.	มีแหล่งวัตถุดิบที่ได้มาจากในท้องถิ่น					
๗.	ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก					
๘.	มีการส่งเสริมการจัดตลาดเพื่อการจำหน่ายสินค้าจาก หน่วยงานภายนอก					
๙.	มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจ ชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
๑๐.	มีการส่งเสริมสินค้าในเทศกาลของท้องถิ่น เช่น มหกรรม วิสาหกิจชุมชนไร่ขิง					

ตอนที่ ๓ : การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนนดังนี้

๕ หมายถึง	การส่งผลอยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔ หมายถึง	การส่งผลอยู่ในระดับ	มาก
๓ หมายถึง	การส่งผลอยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒ หมายถึง	การส่งผลอยู่ในระดับ	น้อย
๑ หมายถึง	การส่งผลอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ข้อที่	การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	ระดับของความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. การตัดสินใจ						
๑.	สมาชิกมีการนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขและการพัฒนาที่ตรงประเด็น					
๒.	สมาชิกมีการแสดงความคิดเห็น คัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล					
๓.	สมาชิกมีการปรึกษาหารือ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชนในการตัดสินใจ					
๔.	สมาชิกร่วมประชุมวางแผน หรือคัดเลือกกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประกอบการตัดสินใจ					
๕.	สมาชิกร่วมกำหนดขั้นตอนในการจัดกิจกรรมของวิสาหกิจ					

ข้อ ที่	การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	ระดับของความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
	ชุมชนในการตัดสินใจ					
๒. การปฏิบัติการ						
๑.	สมาชิกมีการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดร่วมกัน					
๒.	สมาชิกมีการสนับสนุนทรัพยากรซึ่งกันและกันในการ ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน					
๓.	สมาชิกมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์เพื่อพัฒนา ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน					
๔.	สมาชิกมีการร่วมส่งเสริมและสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างองค์กรต่างๆ					
๕.	สมาชิกมีการเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติงาน วิสาหกิจชุมชน					
๓. การรับผลประโยชน์						
๑.	สมาชิกได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ วิสาหกิจชุมชน					
๒.	สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากกิจกรรมหรือโครงการ วิสาหกิจชุมชน					
๓.	สมาชิกได้รับความสะดวกในการให้บริการวิสาหกิจชุมชน					
๔.	สมาชิกเห็นว่าชุมชนเกิดความสามัคคีมากขึ้นจากการดำเนิน กิจกรรมวิสาหกิจชุมชน					
๕.	สมาชิกเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนสามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้ อย่างยั่งยืน					
๔. การประเมินผล						
๑.	สมาชิกมีการติดตามการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน					
๒.	สมาชิกมีการนำปัญหาหรืออุปสรรคที่พบเห็นในวิสาหกิจ ชุมชนมารายงานต่อชุมชนให้ทราบ					
๓.	สมาชิกมีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนวิสาหกิจ ชุมชน					
๔.	สมาชิกมีการเสวนาแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อเป็นข้อมูล ในการประเมินผล					
๕.	สมาชิกมีการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วม ติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน					

ตอนที่ ๔ : กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ชิง
 อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนนดังนี้

๕ หมายถึง	กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔ หมายถึง	กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับ	มาก
๓ หมายถึง	กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒ หมายถึง	กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับ	น้อย
๑ หมายถึง	กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ข้อ ที่	กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของ ตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม	ระดับการสร้างเครือข่าย				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. การก่อรูปเครือข่าย						
๑.	การดำเนินการสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้ ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย					
๒.	การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ที่เป็นศูนย์กลางให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย					
๓.	การแสวงหาแกนนำเครือข่ายที่ดีมีคุณสมบัติในการผลักดันการ แก้ไขปัญหาด้านต่างๆ เช่น ด้านนโยบาย ด้านข้อมูลข่าวสาร					
๔.	การสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย เช่น การเปิดเวทีระดม ความคิดเห็น					
๕.	การสร้างความตระหนักในปัญหาและการร่วมแก้ไขปัญหาจาก สมาชิกเครือข่าย					
๒. การจัดระบบบริหารเครือข่าย						
๑.	การจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายที่มีเป้าหมายการดำเนินการไปใน ทิศทางเดียวกัน และความเชื่อมโยงเครือข่ายย่อย					
๒.	การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่ายโดยชี้ขอบเขตที่ ชัดเจนตามความสนใจของสมาชิกแต่ละคน					
๓.	การจัดระบบการติดต่อสื่อสารเพื่อปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นกลไกที่ เชื่อมสมาชิกของเครือข่ายเข้าหากัน					
๔.	การจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการสร้างวัฒนธรรมการ เรียนรู้ระหว่างกัน					
๕.	การจัดระบบสารสนเทศในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการแก้ไข ปัญหา					
๓. การใช้ประโยชน์เครือข่าย						
๑.	การใช้เครือข่ายเป็นเวทีกลางประสานงานร่วมกัน เพื่อสร้าง					

ข้อ ที่	กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของ ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	ระดับการสร้างเครือข่าย				
		๕	๔	๓	๒	๑
	ความรู้ความเข้าใจให้เป็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน					
๒.	การใช้เครือข่ายเป็นเวทีแลกเปลี่ยนสารสนเทศและ ความรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดความคิดและความรู้ระหว่าง สมาชิก					
๓.	การใช้เครือข่ายเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและระดมทรัพยากร หรือ การจัดตั้ง “กองทุน”					
๔.	การใช้เครือข่ายเป็นเวทีร่วมสร้างสรรค์และพัฒนาความรู้ใหม่ๆ					
๕.	การใช้เครือข่ายเป็นเวทีสร้างกระแสผลักดันประเด็นความคิด ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ					
๔. การธำรงรักษาเครือข่าย						
๑.	การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและกำหนด โครงสร้างของกิจกรรมอย่างชัดเจน					
๒.	มีการจัดกิจกรรมเพื่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก อย่างสม่ำเสมอ					
๓.	การสร้างระบบจูงใจและการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่าง พอเพียง					
๔.	การให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาจากความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน					
๕.	การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง					

ตอนที่ ๕ : แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการ
สร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๕.๑ กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัด
นครปฐม

๑. การก่อรูปเครือข่าย

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๒. การจัดระบบบริหารเครือข่าย

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๓. การใช้ประโยชน์เครือข่าย

ปัญหา อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๔. การธำรงรักษาเครือข่าย

ปัญหา อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๕.๒ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑. การตัดสินใจ

ปัญหา อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๒. การปฏิบัติการ

ปัญหา อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๓. การรับผลประโยชน์

ปัญหา อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๔. การประเมินผล

ปัญหา อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก ซ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

.....

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัยกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แบ่งเป็น ๒ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นางสาวณัชชา ณ์ฐ์โชติภคิน

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง กระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ
จังหวัดนครปฐม

.....

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... ฉายา/นามสกุล.....

อายุ.....ปี ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน ..... พ.ศ. .... ตั้งแต่เวลา.....น. ถึง.....น.

สถานที่ที่ให้สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย

บันทึกข้อมูล ผู้วิจัย (จดบันทึก,บันทึกเสียง)

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อำเภอสามพราณ
จังหวัดนครปฐม

๑. การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง เป็นอย่างไร

๑.๑ การก่อรูปเครือข่าย

๑.๒ การจัดระบบบริหารเครือข่าย

๑.๓ การใช้ประโยชน์เครือข่าย

๑.๔ การดำรงรักษาเครือข่าย

**๒. วัด ภาครัฐ และประชาชนตำบลไร่ซิงเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
อย่างไร**

๓. ปัญหา อุปสรรค ของการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง มีอะไร

๔. ท่านมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมวิสาหกิจชุมชนตำบลไร่ซิง อย่างไร

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : นางสาวณัชชา ณ์รัฐโชติภคิน
- รหัสนิสิต : ๖๐๐๑๒๐๕๐๓๒
- เกิด : เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕
- สถานที่เกิด : จ.นครปฐม
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๔๐/๓๑๒ หมู่ ๕ ต.ไร่ขิง อ.สามพราน จ.นครปฐม
- : มือถือ ๐๘๒-๘๒๕-๖๓๖๖
- : อีเมล siwapon_wan@hotmail.com
- ประวัติการศึกษา : พ.ศ.๒๕๕๘ ปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) วิทยาลัยทองสุข
- : พ.ศ.๒๕๖๑ ปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ (พธ.บ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประสบการณ์ : เจ้าหน้าที่ธุรการ หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง พระอารามหลวง
- : เจ้าหน้าที่บัญชี หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง พระอารามหลวง
- : เจ้าหน้าที่พัสดุ หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง พระอารามหลวง
- : วิชาการเจ้าหน้าที่การเงิน หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง พระอารามหลวง
- : นักวิชาการพัสดุ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
- บทความทางวิชาการ : การจัดการทรัพยากรมนุษย์วิถีพุทธ. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ตุลาคม) ประจำปี ๒๕๖๐
- : การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีตามกรอบนวัตกรรมบัณฑิตโดยใช้หลักไตรสิกขา. สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๖ ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม ๒๕๖๑)
- เข้าศึกษา : เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๐
- สำเร็จการศึกษา : เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒